R. Simon

(1)

דפנין שמחת יו"ט (3)

פז"ר קש"ב. סימן הוא כדמפרש ואזיל: פייס בפני עצמו. שבכל פרי החג לא היו מטילין פייס אחד משמר יקריב לפי שבסדר היו מקריבין אותן עד שכל כ"ד משמרות שוטות ומשלשות בהן מון משמיס כדלמרי' בהחליל (לקמן דף נח:) ופר דשמיני בתחילה מפייסין עליו: זמן. לבדן בו שהמייו: רגל בפני עצמו. תורה אור

שמיני יושבין בסוכה: קרבן לעצמו. שאינו כסדר פרי חגג דל"ב היו בו ששה פרים: ברכה לעצמו. אם יום השמיני. ובתוספתא משמע שמברכין את המלך והכי נרסינן לה ברכה בפני עצמו שנאמר (מלכים ח ס) ביום השמיני שלח את העם וברכו את המלך: **מתני'** והשמחה. שלמי שמחה: ההלל. לגמור בו את ההלל: **גמ'** מנא ה"מ. דשמיני מייב בשמחה דהא לא כתיב ביה בהדיא אלא בשבעת ימי החג לכתיב (דברים טז) חג הסוכות תעשה לך וגו' וסמיך ליה ושמחת בחגך: אך שמח. בהיא פרשה דעשר תעשר כתיב ז' ימים תחוג: לרבות לילי יו"ט האחרון. לשמחה שלפניו נצטוו עם שבעת הימים שיהא שלמים בשביעי כדי לאכול ליל שביעי דהאי שמחה למאי אתא כיון דכתיב לעיל מיניה ושמחת בחגך אלא לרבות שמחת ליל שביעי וכיון דלמרבי לילי יו"ט האחרון שהוא טעל ק"ו היום שהוא עיקר שמיב בשמחה ושאר הלילות לא גרסי ריבוי דימים אפילו לילות בשמעא כדרבינן גבי סוכה (לעיל מג.) ומי איצטריך לילי יו"ט האחרון אינו מיבר לדאמר דאינו בכלל שבעה ועל כרחך לילה אמרבי שהוא סמוך לשבעת ימים דקרא ויום אחר בק"ו ושמעינן שבשלמים המבאים בחג הסוכות ישמחו בכל שמיני שאינו יכול להקריב בלילה: או אינו אלא לרבות לילי יו"ט הראשון. ושמעי' שצריך לזכות שלמים ערב יום טוב לשמחה בלילה הראשון ולא בעינן זביחה בשעת שמחה: **מתני'** גמר מלאכתו. בשביעי: לא יחיר את סוכתו. לא יחיר אגדים שלה לסוכתה דהא כל היום מוכנה לישן ולשון ומי מקלע ליה שעולמא אכיל לה בנוחה: אבל מורידו הוא את הכלים. ואת המלעות שנשתמש בהן בסוכה כדמפיא בפי' הישן (לעיל דף מח:) היו לו כלים נאים ומלעות נאות מעלן לסוכה: מפני כבוד יום טוב. שמראה בתכין עצמו נקראתו למקום שיקבוד שם הלילה: **גמ'** אין לו מקום. אחר לאכול שם (שיוריד כלי וצריך לאכול בסוכה) ביו"ט האחרון: מאי. מה יעשה להוציא שאינו מוסיף על המלוה לעשות סוכה שמנה ימים: פוחת בה ארבעה. טפחים ושוקלה: מדליק בה את הנר. דאמרי' (דף מט.) שרגא בסוכה קטנה לבר ממטלתא: הא לן. לבני בבל שבשמיני שלהם ספק שביעי דלא קיים להו בקביעא דירחא מדליק בה אם הנר ולא יפחתנה דספלגנה לפי שצריך ליטב בה מאר: והא להו. לבני א"י דקיים להו בקביעא דירחא ולא יתבי בסוכה בשמיני פוסק: התינח בסוכה קטנה. בהלכתא הנר: סוכה גדולה מאי איכא למימר. דהכי אמרינן לעיל (שם) שרגא דאמרי לה בתעלגתא ואמרי לה לבר ממטלגתא ולא פליגי הא בסוכה גדולה כו': **מתני'** מן השילוח. מעיין הוא סמוך לירושלים: מחזקת שלשה לוגין. זה פחות שבנסכים רביעית הין לכבש: שער המים. אחד משערי עזרה נקרא כן על שם שמכניסין בו לגזוחות של מים של מיסוך מזבח: תקעו והריעו. משום שמחה דלכתיב (ישעיה יב) ושאבתם מים בששון: עלה בבבש. שהיה בדלומו של מזבח: ופנה לשמאלו. שהנסכים נעשים בקרן מערבית דרומית וכשהוא פונה לשמאלו הוא הרלשונה ובמסכת זבחים יליף לה מקראי בפרק קדשי קדשים (דף סג.): שהיו מרשחרין פגיהם. ודומין לכסף שהוא שחור מן הסיד: כמין

*דגל בפני עצמו לענין פו"ד קש"ב *פייס בפני עצמו זמן בפני עצמו רגל בפני עצמו *קרבן בפני עצמו *שירה בפני עצמו *ברכה בפני עצמו: **דמתני'** *ההלל *והשמחה שמונה כיצד מלמד שהיב אדם בהלל ובשמחה ובכבוד יום טוב האחרון של חג כשאר כל ימות החג: **גמ'** מנה"מ דת"ר *והיית אך שמח לרבות לילי יום טוב האחרון או אינו אלא יו"ט הראשון כשהוא אומר *אך חלק ומה ראית *לרבות לילי יו"ט האחרון ולהוציא לילי יו"ט הראשון מרבה אני לילי יום טוב האחרון שיש שמחה לפניו ומוציא אני לילי יום טוב הראשון שאין שמחה לפניו: **מתני'** סוכה שבעה כיצד: גמר מלאכול לא יחיר את סוכתו אבל *מוריד את הכלים מן המנחה ולמעלה מפני כבוד יו"ט האחרון של חג: **גמ'** אין לו כלים להוריד מהו אין לו כלים אלא כי אשתמש במאי אשתמש אלא אין לו מקום להוריד כליו מהו ר' חייא בר (*דב) אמר *פותח בה ארבעה ור' יהושע בן לוי אמר *מדליק בה את הנר ולא פליגי *הא לן והא להו הא תינח סוכה קטנה גדולה מאי איכא למימר דמעייל בה מאני מיבלא *דאמר רבא מאני מיבלא בר ממטללתא מאני משתיא כממטללתא: **מתני'** *ניסוך המים כיצד צלוחית של זהב מחזקת שלשה לוגים היה ממלא מן השילוח הגיעו לשער המים תקעו והריעו ותקעו עלה בבבש ופנה לשמאלו שני ספלים של כסף היו שם ר' יהודה אומר של סיד היו אלא שהיו מרשחרין פגיהם מפני היין ומנוקבין

כמין

שער המים. מן הטעמים הדרומיים שבעזרה הוא דתנן במס' מדות (פ"ב מ"ו) שערים הדרומיים סמוכים למערב וקחשיב שער המים וקחני למה נקרא שער המים שהו מכניסין עצוחות המים של מיסוך המים בחג.

(והוזרין על העקב. לא כמו שפי' בקונט' משום שלא ירבה בהילוך בחגם דא"כ כשהיא בקרן דרומית מזרחית נמי אלא הייט טעמא דהכא דחזרתן על העקב הוי דרך ימין: **ועולת** העוף כשרבתה במזרח. בריש"א זו כולה מצנה שלימה: היא בתכבה זבחים פרק קדשי קדשים (דף סג.) והתם נקט טעמא מן הדיוק דבהדיא תנן התם (דף סד:) עולת העוף כילד היתה נעשית עלה לכבש ופנה לסובב בא לו לקרן דרומית מזרחית): **שני** ספלים של כסף. תימה דתנן במנחות פרק שתי הלחם (דף נס:) שתי שולחנות היו בהיכל אחד של כסף ואחד של זהב על של כסף נוטלין לחם הפנים בכניסתו ועל של זהב ביציאתו שמעלין בקודש ולא מורידין אמר' סילוקו מעל שלחן הזהב בהיכל לא היו יכולים להורידו ולהניחו בשל כסף וא"כ הכא שהיו ממלאים בצלוחית של זהב הילך היו מנסכין בספלין של כסף וכי תימה בצלוחית שאינה מקודשת היו ממלאין לא היא דגבי חביות כשנתמלא מע"ש קחני מתני' שאינה מקודשת כדמפרש טעמא בגמרא אבל צלוחית שהיו ממלאין בחול היתה מקודשת וי"ל דספלים היו קדושים בסוד ולא כלים ניתנו המשכן כגופו של מזבח והרי הם לגבוה שהיתה בבזיכין של זהב שהיו מקטירין על המזבח:

*) עי' כריתות ד' ע"ז

עין משפט
גר מצוה

נא א מיי' פ"ו מהל' תמידין ומוספין הלכה יג:
נב ב מיי' שם הלכה ה:
נג ג (מיי' שם הל' יח):
נד ד מיי' בסדר תפלות ופרש"ע ח"ס סי' תרסא סעיף ה:
נה ה מיי' פ"ג מהלכות ח"ס סי' תרמד סעיף ג:
נו ו מיי' פ"ו מהלכות ר"ש הלכה יח:
נז ז ח ט מיי' פ"ו מהל' סוכה (הלכה יא) והלכה יב ומצה עשיין כג ופרש"ע ח"ס סי' תרטו:
נח י מיי' פ"ו מהל' תמידין ומוספין הלכה ו ומצה עשיין שם:
[סמיס עמ.]

רבינו חננאל

ומשנתה היא דתוקנא להלכתא אומרין ומן ליום ח' של חג ואין אומרין ומן בח' של עצרת. מ"ו פו"ר קש"ב. פייס כדתנן בשמיני חזרו לפייס כרגלים. זמן בראמתן. תל בפ"ע לחשב אותו ז' ימים לענין אבלות כדרבינן בפרק אחרון בשקין אמר רב יום אחד לאבי התא הזיק ושמיני שלו דבי בתן כ"א לענין שלשים. קרבן בכל הימים פרים. ובזמן השמיני פר אחד. שיר בפני עצמו ברכה בברכת המזון והפלה בראמתן: **מתני'** ההלל והשמחה שמונה כו'. בשביל שלמי חגיגה שצריך לאוכלו בח' ימי החג שאין שמחה אלא בבשר. תנא ההלל י"ח ימים ולילה אחד שבשמיני בתן את ההלל. ואלו הן ח' ימי חג וח' ימי חנוכה ר"ש ראשון של פסח לילי יו"ט של עצרת: והשמחה רח"ר חזית אך שמח לרבות ר"ש הראשון לחיות בשבת. לשרתם מערב אין אתה יכול ראמר") רבי שלמי חגיגה ששחטן מערב הרגל אין יוצא בהן י"ח בתל. לשחטו בשבת אי אפשר הלך לא משכחת לה אלא בכהנים שאוכלים את שעיר החטאת **): **פיסקא** סוכה ז' כו' אם אין לו מקום להוריד את הכלים שעשתמש בהן בסוכה פוחת בה ר' פחות או מכנים בה כלי מאכל ואם היא ק פ נ ה מכנים בה נר הייו: [כתני'] **ניסוך** המים כיצר כו'.

**) לפנינו כיכולמני חיפש ולאמר ר' שלמה פיגלה בר ישמעאל כשם ר' אלעזר.

**) ועי' בגבלי מסמיס ד' מא ופיב.

[לעיל מז.] יומא נ. מגילה יז. ר"ש ה

[סמיס עמ.]

[סמיס ס. הש"נ]

[פי' מרש"י שנה קמ: ד"ה שמים בידי לאלהים וכו']

[בראש"ש מי אשי]

[לעיל לו.] תפנית ה: ברכות כ: מד. יומא כח: שבת פ: [הש"נ] לעיל כמ.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה שופתת וכו' כיון כתמצא כיון מן כלי כמו דמוכנה:

נליון הש"ס

מתני' ניסוך המים. עיין ב"ב דף עמ ע"א בהגב"ש ד"ה מים וכו' מקולת שם:

מוסף רש"י פז"ר קש"ב. פי"ר, זמ"ן, רג"ל, קרב"ן, ש"ר, ברכ"ה. פיס, לענין פרי חגג, כל שבעת ימי החג אין מפייסין עליהן אלא לפי מדתן המשמרות לפי מדלגן מקריבין אותן, כדאמן בתוספתא סוכה (נה:) מי שהיה מקריב פרים היום לא יקריב למחר, ופר של שמיני מפייסין עליו לאחוה מן המשמרות יקריבנו (מגיגה ח. וכריי"ז ד"ה ד: יומא ג.); זמן לעצמו, לגרך שהשמיני (יומא שם); רגל, שיש לו שם רגל בפני עצמו ואינו קרוי סוכות (מגיגה שם) שאין שם חג בסוכות אלא (ר"ה ויומא שם); קרבן, שאין בהמות קרבנותיו כסדר פרי החג, אפילו אם מתמעטין ואוכלין הכבשים ר"ל בכל יום ואילים שים וכשמיני פר אחד ואיל אחד וכבשים (מגיגה שם וכריי"ז ר"ה ויומא שם); שיר, שאין שיר שוה לכל אחר שירות ימי החג, כל שיר ימי החג, מדבר מענין גאל מתנות עניים, ואופן של מוסף המועד מפורש במסכת סוכה (נה.). שמונה"ר, ושל שמיני עצרת ליט מענין אמתי ולא פיבוי לו לאחוה שרוי (יומא שם וכריי"ז מגיגה שם); ומסכת קופרים (פרי"ע) נמצא שיבו שאין לנגלה על המשמיעים (ר"ה שם); בראם, שהיו מצרכין לתפלת מי המלך (יומא שם) זכר לעצמה שמלמד בו כיום השמיני עלה לא הנם הכבוד המלך (מגיגה שם וכריי"ז ר"ה שם). והיית אך שמח. קרא ימרא הוא דכתיב לעיל מיניה חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים, ומתוך ליט ומשמחת בחגך והדר כתיב שבעת ימים תחוג וגו' והיית אך שמח (מסמיס עמ.). לרבות לילי יום טוב האחרון. ואין שמחה אלא בחלילה עלמים, ויום טוב אחרון נוסיף לא, דהא מרי דתנני שבעת ימים כתיב גבי שמחה דמפרשינן, ומתילה אחמעינו שמיני (שם). אם אינו אלא יו"ט הראשון. ואף על פי שאין קרבן בלילה, נלמד שהשעיר הכתוב לשמוט עלמים ומעבר יום טוב לעמתה לילי יום טוב (שם). אך חלק. כל אחן ואקון מיטטקן (שם וכ"ה שם ה. ערוכין קה. ובטוטות יג.). מוריד את הכלים. לפי שרוגן פוטקן פוטוטיקן בלשם גגן (שבת קמ:). מאני מיבלא. קערות לאחר שאכלו כבן נרוך לטוליקן, בר ממטללתא. מון לסוכה, מאני משתיא. כסוות, בממטללתא. לפי שאינן מלוסים (לעיל כט.).

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פ"ד מהלי' קרבן פסח הלכה י:

לב ב מיי' פ"ח מהלי' חגיגה הלכה ח:

מאי טעמא דבן זוגתאי דכתיב וזבחת פסח וכו'. רש"י פי' דכתגיגה י"ד מיירי *ולפי' ל"ל דלבן פיומא אע"ג דאיכא ליה היקשא אחרינא לעיל חגיגה י"ד לא דמיא שכם אע"ג דלכל מילי אקשיה חגיגה לפסח דאפילו לבכירה עכם אקשיה מ' לא דכתב בו מדקאמר רב אשי בסמוך ואמן טעמא דפרושין ניקו ויפרוש ולא בן פיומא נמי ס"ל דדמי שכם לא הוה מתמה סלי הלי וטעמא כדילפינן בסמוך מוזגותם לוזגו וגו' דלא דמיא שכם לע"ג דקרבן ליבור היא ה"נ לבן פיומא ולע"ג דקרא ותגוזם לוזגו בחגיגה ע"ז כתיב סברא הוא להשוות התגיגות יחד ולהכי לאפוקי לבן זוגתאי למילף מוזגותם פסח שהקשו לעניין זביחה ולאפי' בשכם לאשוקי שלא נקיט חגיגות יחד ולא מלי למילף מהיקשא דבן פיומא כדפי' וקשה דלעיל קאמר רב אשי דלא מוכח היא פיומא בשכם דלבן פיומא ולמעא דלקמן דאיכא לאו חגיגה לרבינה עבר דאוריתא דפיומא יחד ולא מלי קמתמה רב אשי ואמן טעמא דפרושין ניקו ויפרוש ועוד מיקמי דהאיא דאמר דהאיליו ל (יומא נ.) נקוט אלי כולא ביהך כל שומעו קבע דוחה את הסבת והא הטומאה ואפי' דיחיד הא ליכא חגיגה י"ד דקבע לה זמן ולא דחיא לכך נראה לר"י מיקר דהכא תייבי בחגיגה ע"ז כדומה דמייתי קרא דוזגותם לוזגו ואפי' אפיר דלא כייל בהוליו ל אלא דבר שקבע ל זמן יום אחד ולא יוצר לבל חגיגה ע"ז לא חייב כל כך זמן קבע כיון שיש לה תשלומין כל שבעה ומ"מ פריך אפיר הא ולא קרבן ליבור הוא דלא חגיגה תשלה עבר תשיבה זמנה קבוע כדאמרינן בפרק בי דבילה (דף כ:) אמר לון ב"ה לא אף זו קבוע לה זמן דתנן עבר הרגל ולא חג אלא מייב באחריותו ואין להקשות ל"ל אמאי אוקמי בן זוכתאי לפרוש ולהתריחק כדי שיהיה בדרך רחוקה ויפסד הלא סיב יכול להביא חגיגתו כל שבעה כדילפינן בסמוך מוזגו ר"י דילמא יהודה בן דוכתאי ס"ל מדלאיקמי חגיגת חמשה עשר לפסח *שמע מינה אילו תשלומין והא דמוקי בן דוכתאי קרא דוזבחתם פסח בחגיגת חמשה עשר ולא בחגיגת ט"ד משום דבר דתגיגת י"ד לאו דאוריתא: **הא** ולא קרבן ליבור.

תודה אור

במרובה מנא ידעי ואלא שבא בטומאה סוף סוף מנא ידעי דמית נשיא דמית נשיא אימת אילימא דמית בשלשה עשר סבין למה לי דמטבליה ואלא דמית בארבעה עשר מאי שנא סבין דממביל ומאי שנא קופיץ דלא ממביל לה לא צריכא דנשיא נוסם בשלשה עשר סבין דחד ספיקא ממביל לה קופיץ דתרי ספיקי לא ממביל לה תניא יהודה בן דורתאי פירש הוא ודורתאי בנו והלך וישב לו בדרום אמר אם יבוא אליהו ויאמר להם לישראל מפני מה לא חגיגתם חגיגה בשבת מה הן אומרים לו תמהני על שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון שהן חכמים גדולים ודרשנין גדולים ולא אמרו להן לישראל חגיגה דוחה את השבת אמר רב מ"ט דבן דורתאי דכתיב "וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר הלא אין פסח אלא מן הכבשים ומן העזים אלא צאן זה פסח בקר זו חגיגה ואמר רחמנא וזבחת פסח א"ר אשי ואמן מעמא דפרושים ניקו ונפרוש אלא קרא לכדרב נחמן הוא דאתא *דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה "מניין למותר הפסח שקרב שלמים שנא' וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר ובי פסח מן הבקר בא והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים אלא מותר הפסח יהא לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר ורבנן מ"ט לא דחי שבת הא וראי קרבן ציבור הוא א"ר אלעא משום רבי יהודה בן ספרא אמר קרא "ותנותם אותו חג לה' שבעת ימים בשנה שבעה שמנה הוו "אלא מבאן לחגיגה שאינה דוחה את השבת כי אתא רבין אמר אמרתי לפני רבותי פעמים שאי אתה מוצא אלא ששה כגון שחל י"ט הראשון של חג בשבת אמר אביי *אבין חבלא לימא כי הא מילתא שמנה לא משבחת לה כלל שבעה איתא ברוב שנים דאמר עולא אמר רבי אלעזר שלמים ששחטן מערב י"ט אינו יוצא בהן לא משום שמחה ולא משום חגיגה משום שמחה דכתיב "וזבחת ושבחת בעינן זביחה בשעת

דברים ט"ז

ויקרא כ"ג

דברים מ"ז

מרובה. נחטורה מועטת שהפסח מרובה להן ולא ידעו מגיגה: מנא ידעי. הנעלים בשלשה עשר שהפה מבורתו מועטת הרי כל שעה בלין ונמנין עליו אנשים מעגלת וקומים להן בו חלק מן הנעלים עד שעת שחיטה הלכך לא קיש (ה)ליה שהפה מבורה מועטת ומטמיל לקופין שמא ידעו מגיגה ולעבורו לשבירת עצמות: שבא בטומאה. שרוב ציבור טמאין ותנן [פסח:] מתמ שבא בטומאה אין מבילין עצם מגיגה חה המועלה מהול ואע"פ שלף הבהוריס עושין בטומאה עם הציבור מבילה לשבר בה עצמות מגיגת חמשה עשר שאינה בלה בטומאה: מנא ידעי. הנעלים בשלשה עשר בשמבילין מכיריס שיהו רוב ציבור טמאין: דמית נשיא. ומנה לכל ישראל להתעסק בו: אי נימא בשלשה עשר. כשהיו מבוהרין בליהם: סבין למה ליה לאבבוליה. לעניה הרי הוא עמיד ליטמא חה המועלה אם מהור הוא למה המדיקה בבהוריס ושומע בה שלמי מגיגתו מ"ע: אלא דמית בארבעה עשר. וכשהבילו בליהם ב"ג הגרינין לארבעה עשר לא היו יודעין שיטמא בטומאה מ"ב גם אם הקופין הבילו לשבירת העצמות דמגיגת ארבע' עשר: ומאי שנא סבין. לאמר' אבנבה מרה מבמבול ומאי שנא קופין דלא אמר' אבנבה מרה מבמבול: לא צריכא דנשיא נוסם בשלשה עשר ולא נגסינן ומת בארבעה עשר. דמה לי מת ומה לי לא מת: סבין דחד ספיקא. הוא דאיכא למימר שמא יתות הנעלם ויעשו פסח בטומאה משום הר ספיקא לא אימנע מלאבבוליה ואבבוליה דמיים שמא לא יתות ויעשה פסח בטהרה: אבל קופין דתרי ספיקי. אים ליה מבלבי ליה מבורת עבילה שמא יתות ולא יבילו מגיגות לא בארבעה עשר ולא בחמשה עשר או אפי' לא יתות שמא אי לא אעבוך לחגיגת ארבעה עשר שמהא הבורתי מועטת ויבא פסח בטומאה ולא משום מגיגת מב ממשה עשר עדיין יש שהות להבילה ב"ד הלכך לא אבבוליה מרה בשלשה עשר: בן דורתאי פירש. מן החכמים וגדול מהם מפני שהיו אומרים אין מגיגת ארבעה עשר דוחה שבת: וישב לו בדרום. רמוק מירושלים שלא לעלות לרגל ויתמיד בפסח ומחגיגה דקסבר מגיגה מוהה ואפי' במרובה: ואמן טעמא דפרושים וכו'. ולכך הוצרכנו לדרוש המקראות אחר טעמי המבדילים מן החכמים: מוהר הפסח. בין שהפרש פסחו ומבל ומבכר בלחר ואם"כ נמצא זה בין שהפרש מעות לפסחו ומלה קדושה פסח על כולן והחלו מלאים ומיתוחרו מן המעות: שקרב שלמים. כמוהר לו לאחר הרגל: לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר. הייט שלמים שבחיריו לבא מבל צאן ומבל בקר זכר ונקבה: אמאי לא דחיא שבת. ולפילו מגיגת חמשה עשר הא ולאי קרבן ליבור הוא דהא אמי בכיטפא כי פסח חמן קבוע לה: וחגותם אותו. בחג הבוהות בחיב דמשלומין דדיה כל שמוהה הלכך שמוהה הוי אלא לאו שמע מינה אין לך מגיגה שדוחה שבת הלכך לא מבבחת אמנה לשלם: בגון שחל י"ט הראשון של חג להיות בשבת. דמנמי נמי שמיני עצרת בשבת דאין כאן אלא. אבין חבלא. קוכר לא נמי היה: לימא כי האי מילתא. שאילה שאינה כוונת: בשעת

זמנים ד' [ז:] ע. מנחות קף סב:

תוספות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה מגיע ידעי וכו' לא קיש לה שאינה: (ב) תוד"ה כל דלהי ואמרי דמגיגה אמי בכלל:

טולין קי. [כ"ס]

גליון השיס

תוס' ד"ה מלאי ע"פ מ"ל ולפי' ל"ל ולפי' ל"ל דלבן פיומא אע"ג דאיכא ליה היקשא אחרינא לעיל חגיגה י"ד לא דמיא שכם אע"ג דלכל מילי אקשיה חגיגה לפסח דאפילו לבכירה עכם אקשיה מ' לא דכתב בו

אין יוצא בהן משום חגיגה [ראפילו] בפ"ח היה שחטן לא היה יוצא בהן ידי חובתו דחגיגה דוחה הוא וכל חובה אינה באה אלא מן הדחלק ואלו השלמים קרשים הן לעיכר אין שלוק לו משום חגיגה הם אין יוצא בהן שמחה

מסורת השס

בשעת שמחה. ביום טוב שהוא זמן שמחה: והיית אך שמח. קרא יתירא הוא דכתיב לעיל מיניה גבי הקהל תעשה לך שבעת ימים וסמיך ליה וזבחת פסח לה' אלהיך כתיב שבעת ימים מחוג וגו' והיית אך שמח: לרבות לילי יום טוב האחרון. ואין שמחה אלא באכילה שנאמר והיית אך שמח ביום טוב שהוא זמן שמחה: והיית אך שמח. דכתיב לעיל מיניה גבי הקהל תעשה לך וזבחת פסח לה' אלהיך כתיב שבעת ימים מחוג וגו' והיית אך שמח: לרבות לילי יום טוב האחרון. ואין שמחה אלא באכילה שנאמר והיית אך שמח ביום טוב שהוא זמן שמחה: אינו אלא לרבות לילי יום טוב הראשון. ואף על פי שאין קרבן בלילה נלמד שהקפיד הכתוב לשמחו שנאמר תעבד ד' ימים ביום אחד לעצרת לה' אלהיך ביום הראשון לילי יום מוב: אך (שמח) חולק. כל מכין ורקין מישוטין: מאי טעמא. מפרקין מישוטין בלילי ראשון וריבוי בלילי אחרון ולא אמרינן איפכא לא מקום דאמרינן אין לו במה יעמוד הקהל שנאמר אני לילי יום טוב הראשון ולהוציא לילי יום טוב האחרון שיש שמחה לפניו ומוציא אני לילי יום טוב ראשון שאין שמחה לפניו מתיב רב יוסף *חגיגת ארבעה עשר יוצא בה משום שמחה ואין יוצא בה משום חגיגה אמאי הא בעינן זביחה בשעת שמחה וליבא אמר רב אידי בר אבין שעיבב ושחטה אמר רב אשי הכי נמי מסתברא דאי לא תימא הכי הא מתניתא מאן קתני לה בן תימא בן תימא הא פסלה לה בלינה ש"מ מתיב רבא *ההלל והשמחה שמנה ואי אמרת בעינן זביחה בשעת שמחה הא זמנין סגיאין דלא משכחת לה אלא שבעה כגון שהל יום הראשון להיות בשבת א"ר הונא בריה דרב יהודה משמו בשעירי הרגלים אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דשעירי הרגלים הי נאכלין צלי אין נאכלין ושמחה ברי ליבא ועוד כהנים אוכלין וישראל במה שמחים אלא א"ר פפא משמו בבסות נקיה ויין ישן כי אתא רבין א"ר אלעזר שלמים ששחטן מערב יום טוב יוצא בהן משום שמחה ואין יוצא בהן משום חגיגה יוצא משום שמחה ולא בעינן זביחה בשעת שמחה ולא משום חגיגה הוי דבר שבחובה וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין מיתיבי והיית אך שמח לרבות לילי יום טוב הארורן לשמחה אתה אומר לרבות לילי יום טוב הארורן או אינו אלא לילי יום טוב הראשון תלמוד לומר אך חלק מאי מעמא לאו משום דאין לו במה ישמח לא כדתניא מה ראית לרבות לילי יום טוב הארורן ולהוציא לילי יום טוב הראשון שיש שמחה לפניו ומוציא אני לילי יום טוב הראשון שאין שמחה לפניו מנין לאימורי חגיגת עשר שנפסלין בלינה שנאמר ולא ילין חלב חגי עד בקר וסמיך ליה הראשית למימרא דהאי בקר בקר ראשון מתקיף לה רב יוסף מעמא דכתב ראשית הוה אמינא מאי בקר בקר שני מי איכא מידי דבשר איפסיל ליה מאורתא ואמרין עד צפרא אמר ליה אביי אלמה לא והרי פסח *לרבי אלעזר בן עזריה דבשר איפסיל ליה מרחצות ואמרין עד צפרא אמר רבא רב יוסף הכי קא קשיא ליה מי איכא מידי דאלו תנא לבשר לא בעי ראשית ורב כהנא לאימורין בעי ראשית מאי היא דתניא *לא ילין מן הבשר אשר תובח בערב ביום הראשון לבקר לימוד

לרבות לילי יום טוב האחרון. נראה לריב"ל דהוא הדין לילות אחרות לימודיך ריבוי מקום דהאי קרא דוממחתם לפני ה' שבעת ימים דדרשינן מיניה שלמי שמחה דרשינן נמי מיניה בפרק לולב וערבה (סוכה מגי) במקדש לולב שבעת ימים והחג ימים ולא ליות ומיהו לילי יום טוב האחרון לימודיך ריבויא מיפי מקום דשמיני רגל בפני עצמו הוא והא"ל לא יהא מחייב לחבוש (ד) שמחה ביום שביעי לעולם שמיני כמו שליש מחוייב בערב לעולם שמיני לעולם לילה: **אין** לילה אלא לילי י"ט הראשון: **ולא** מקום דאין לו במה יעמוד - וא"ת אם כן היפוך ליה מלידך קרא דבעינן זביחה בשעת שמחה וי"ל דאי מהתם ה"א דלא בעינן זביחה בשעת שמחה אלא בחגיגה של יום טוב שיכול לשחוטה בו ביום אבל הכא שאין יכול לשחוטה בלילה. לא להכי לימודיך אך למעט: **לילי** יום טוב האחרון - פי' בקונטר' דווקא לילה אבל יום שמיני לא. וקשה לריב"ל דהמנן ההלל והשמחה שמונה ולילה לימוד מקום ליל שמיני קתני שמונה דליכא שמונה לילות דליל יום טוב ראשון קתני ועוד דומיא דהלל דעיקרו ביום ועוד דכי פריך לקמן ותם ליתא זימנין דלא משכחת לה שמונה כגון שחל להיות יום טוב הראשון בשבת ולא כפירוש הקונטר' דיקבי נמי לילי עצרת דכבר אמר דאי לא תימא הכי הא מתניתא מאן קתני לה בן תימא בן תימא הא פסלה לה בלינה ש"מ מתיב רבא *ההלל והשמחה שמנה ואי אמרת בעינן זביחה בשעת שמחה הא זמנין סגיאין דלא משכחת לה אלא שבעה כגון שחל יום הראשון להיות בשבת א"ר הונא בריה דרב יהודה משמו בשעירי הרגלים אמר רבא שתי תשובות בדבר חדא דשעירי הרגלים הי נאכלין צלי אין נאכלין ושמחה ברי ליבא ועוד כהנים אוכלין וישראל במה שמחים אלא א"ר פפא משמו בבסות נקיה ויין ישן כי אתא רבין א"ר אלעזר שלמים ששחטן מערב יום טוב יוצא בהן משום שמחה ואין יוצא בהן משום חגיגה יוצא משום שמחה ולא בעינן זביחה בשעת שמחה ולא משום חגיגה הוי דבר שבחובה וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין מיתיבי והיית אך שמח לרבות לילי יום טוב הארורן לשמחה אתה אומר לרבות לילי יום טוב הארורן או אינו אלא לרבות לילי יום טוב הראשון תלמוד לומר אך חלק מאי מעמא לאו משום דאין לו במה ישמח לא כדתניא מה ראית לרבות לילי יום טוב הארורן ולהוציא לילי יום טוב הראשון שיש שמחה לפניו ומוציא אני לילי יום טוב הראשון שאין שמחה לפניו אמר רב כהנא מנין לאימורי חגיגת חמשה עשר שנפסלין בלינה שנאמר *ולא ילין חלב חגי עד בקר וסמיך ליה ראשית למימרא דהאי בקר בקר ראשון מתקיף לה רב יוסף מעמא דכתב ראשית הוה אמינא מאי בקר בקר שני מי איכא מידי דבשר איפסיל ליה מאורתא ואמרין עד צפרא אמר ליה אביי אלמה לא והרי פסח *לרבי אלעזר בן עזריה דבשר איפסיל ליה מרחצות ואמרין עד צפרא אמר רבא רב יוסף הכי קא קשיא ליה מי איכא מידי דאלו תנא לבשר לא בעי ראשית ורב כהנא לאימורין בעי ראשית מאי היא דתניא *לא ילין מן הבשר אשר תובח בערב ביום הראשון לבקר לימוד

מנין לאימורי חגיגת ארבעה עשר שנפסלין בלינה שנאמר ולא ילין כו' - מהכא נפקא כולו לאימורין: לימוד

מנחות דף סב. [תגיגה ז: ת. ביצה יט:]

סוכה דף מח.

[שבת פ. ומ"ג]

[שבת מחי]

[שבת נ.]

[דף נ.]

[סוכה מח:]

תגהות הב"ח

(ה) רש"י ד"ה וסמיך ליה וכו' דלמקון פס"ד ומ"כ מ"ם מלי נקר נקר שנעשה ע"ב ר' דעבר ליסטיל ליה וכו' ומעמה ע"ב ר' ליה: (ב) שבד"ה מכסי קא קביל ליה: (ג) שבד"ה ומי ליכא ע"ד ל' לומר לאבר וכו' אלי וכמ"ל לקר מחיון: (ד) תוס' ד"ה לרבות ד"ה נוסח אלמי שמחה ביום שניני:

[לקמן קכ: וש"נ]

דברים מ"ז

שיר עש"ר

לב א מיי' ס"פ"ו מה"ל מ"ע ס"ב קיבוצם הלכה טו:

לג ב מיי' פ"ב מהלכות מגילה הלכה יא:

לד ג שם הלכה יב:

לה ד מיי' פ"ח מהלכות מ"ע הלכה ז סמג לאוין שמח:

רבינו חננאל

שמחה שחשמחה אינה אלא בשמחת יפי הבב ויום ר"ד אינה חשובה (אלא) מימי השמחה וכתיב חובה ושמחת בעין ובזיחה בעידן שמחה. תנא תנא הרית אך שמח לרבות לילי יום סוב הארורן לשמחה כו' (ויקרא כ"ג ל') ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים שבעה הלא שמחה וכתיב והיית אך שמח ואמרי' אך חלק לרבות לילי יום סוב הארורן לשמחה והצריא ליל יו"ם ראשון דאין לו בלילי יום סוב הראשון בכח ישמח [שאפילו שרוים בי"ר בזיחה בעידן שמחה ליכא והרוצן לאו משום דאין לו בלילי יום סוב הראשון בכח ישמח] אלא ביומא לילי יום סוב הארורן משום שיש שמחה לשני ושיום לילי יום הראשון שאין לו שמחה לפניו כו' (שם) (ליל) י"ג ר"ד חול הקוראין בתן שמחה ולשלם הגיגת ארבעה עשר יוצא בה לשם שמחה. ומתיב עלה רב יוסף אתא הגיגי בן תימא הגיגת י"ד יוצא בה לשם שמחה ואין יוצא בה לשם הגיגה והא בעינן זביחה בעידן שמחה וליכא תריץ רב אידי בר אבין כגון שהשרישה כי"ר ותעכב ולא שחטה בי"ד ושחטה בט"ו יוצא בה משום שמחה דהא איכא זביחה בעידן שמחה ואין יוצא בה משום הגיגה דהא אינה מן החולין שכבר הפרישה פיום י"ד והקרישה הדרה לו דב אשי הוראי נתיב רשותה דהא כתבינן עלה מתניתא רבן תימא היא הסבר הגיגה י"ד בשמח היא לבל מילי אחינה נאכלת אלא לילי ט"ו בלבר ובבוקר נותר היא ואי ס"ד ששרשה כי"ר אי אכיל ליה לילי מ"ו בלבר הא אוקימנא לילי יום סוב הראשון אין בו שמחה אי שבוק למיכלה ביום סוב הראשון הא איסליה בלינה ואיך יוצא בה משום שמחה הא לא אכיל לה אלא ואי שבעבוב ושרשה ביום חמשה עשר: מתניתא רבא לי' אלעזר מתא הגגן הלל והשמחה שמנה הוא אמרת שלמים ששרשן מערב יום סוב אין יוצא בהן לשם שמחה רבעין ובזיחה בעידן שמחה ליכא ובאן דלא משכחת שמחה אלא ששה ולילי

יום סוב הארורן הרי שבעה ואנן הגן לשלם שבוטה ושריק רב הונא כר יהודה אי הל להיות יום סוב ראשון בשבת שאי אפשר לו לשחוט ותגיגה בשבת משמה הרגל שוק דמאיה תאכלות. ודהה רבא בשתי תשובות הדא דשעירי הרגלים בשבה מי נאכלים שלא יחברין לבשל בשבת ולא ואחר בשבת אלא הפולה לבובה וכתיב ואכלו אותם אחר כופר מלמד שהבהרגים אוכלין ובעלין מחבפרין וכיון דאין כפרה אלא באכילת כהנים בשר רמאת אכלין אחרו הי מי' בשר נא ושבוחה בבשר הי ליבא [תוה] שעירי הרגלים קדשים הן והכהנים אוכלין אחרן ואלו הוהה בהן שמחה הכהנים אוכלין וישראל שמחים מה שאינן אוכלין אך שמח לרבות לילי יום סוב הארורן לשמחה כו' (ויקרא כ"ג ל') דכתיב ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים שבעה הלא שמחה וכתיב והיית אך שמח ואמרי' אך חלק לרבות לילי יום סוב הארורן לשמחה והצריא ליל יו"ם ראשון דאין לו בלילי יום סוב הראשון בכח ישמח אלא ביומא לילי יום סוב הארורן משום שיש שמחה לשני ושיום לילי יום הראשון שאין לו שמחה לפניו כו' (שם) (ליל) י"ג ר"ד חול הקוראין בתן שמחה ולשלם הגיגת ארבעה עשר יוצא בה לשם שמחה. ומתיב עלה רב יוסף אתא הגיגי בן תימא הגיגת י"ד יוצא בה לשם שמחה ואין יוצא בה לשם הגיגה דהא בעינן זביחה בעידן שמחה וליכא תריץ רב אידי בר אבין כגון שהשרישה כי"ר ותעכב ולא שחטה בי"ד ושחטה בט"ו יוצא בה משום שמחה דהא איכא זביחה בעידן שמחה ואין יוצא בה משום הגיגה דהא אינה מן החולין שכבר הפרישה פיום י"ד והקרישה הדרה לו דב אשי הוראי נתיב רשותה דהא כתבינן עלה מתניתא רבן תימא היא הסבר הגיגה י"ד בשמח היא לבל מילי אחינה נאכלת אלא לילי ט"ו בלבר ובבוקר נותר היא ואי ס"ד ששרשה כי"ר אי אכיל ליה לילי מ"ו בלבר הא אוקימנא לילי יום סוב הראשון אין בו שמחה אי שבוק למיכלה ביום סוב הראשון הא איסליה בלינה ואיך יוצא בה משום שמחה הא לא אכיל לה אלא ואי שבעבוב ושרשה ביום חמשה עשר: מתניתא רבא לי' אלעזר מתא הגגן הלל והשמחה שמנה הוא אמרת שלמים ששרשן מערב יום סוב אין יוצא בהן לשם שמחה רבעין ובזיחה בעידן שמחה ליכא ובאן דלא משכחת שמחה אלא ששה ולילי

מוסף רש"י אינו בא אלא מן החולין. ולא מתעות מעבר שני ולא מנגדים ומדבים שהוא מתוריב ומעמד בהן (בילה יח:) כלומר משלו ולא ממה שהוא מתוריב ומעמד (לעיל ע.). לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה. שלפני לילו: אם שבעת הימים שיאכם שלמים בשביל כי לאכול ליל שמיני, דהאי שמח לאחר מיתן בכתיב לעיל מיניה דמתמה בתגר, אלא לרבות שמחה ליל שמיני, וכיון לתמרבי לילי יו"ט לאחרון שהוא ספק, ק"ו מיום שהוא מיקר שמיני בשמחה, ושאר לילות לא לגזרי ריבוי, דמיום שלילו לילות משמע דמדבינן בר שהבה, וכי אמרינן אלא לילי יו"ט הראשון. ולשמעינן מאריבי שהוא מקבל בשבעה ימים בקרא, ויום אחי כמ"ש ולא לאחרון ולא מתמה לילה הראשון שבשלמים המכבים בתר הקרבנות שמעמו בלל שמיני שאינו יכול להקריב בלילה (סוכה מח.). אם אינו אלא לילי יו"ט הראשון. ולשמעינן מלרוך לזמה שלמים ערב יום טוב ולא מתמה שהוא מתוריב ומעמד, חו בכר מתקדשה מאמתל (לעיל ע.). והלל. לגמור כל שמחה, כן מקנו בגילים הראשונים ובגרבנן (י.) מפרש מאי שנא מפסח עמוי שיחי הבב מלקדש בקרבנותיהן (סוכה מב:). והשמחה. לאחכל בשר שלמים דקריבת לן (לקמן קכ.) ממן שבים בשר שלמים המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר, שאמר חבמת שלמים ואכלת שם ושמחת, ואף על גב דהאי קרא בבר גרידים ובהר שיבל כמיב מיהו בבנלים שמחה כמיהא ושמחת בתגר (סוכה מב:).

מ"ר

בשני ימים טובים של גלות אבל לא בשני ימים טובים של ר"ה הם נקבעים. וכתב הגאון ז"ל שלפי הטעות שלקח מה שלא עידנו ביום ד' אינו יכול לאסור ביום ה' לצמת רצונה קרובה החיינו לא"ר עידוד שנת הקוקים לא לאיתו:

יד כל הדברים וכו'. ולפיכך אני אומר שאין מערבים אדם ומחמה וכו'. מקרא דכינו

ז"ל בזה נראים כנוגע אחד לפי מדרש כדור הוא שהיום הוא מפיקו יהוא לנו שהוא ר"ע בגבולו ובזה שני הוא חול אלא אלא שאנו עומדין אותו ר"ע ואם כן היתר ערב כי"ע והיתר ואחר כי"ע ואיתר יום כי הוא חול ואחר כי הוא יום ר"ע ואחר יום כי הוא חול ואם יום ר"ע ואחר יום כי הוא חול ואם יום ר"ע ואחר יום כי הוא חול ואם

האבד דבר שלא בא לידו וחלוף המעות בסקוקי׳ אסור עכ״ל והר״מ נ״ע אומר שאין להלות בח״ה כי מדמה הלואה למרקמסיא אמנם למערופיא שלו יכול להלות בחנם אותה שברע שלא יאבד המערופיא שלו דדבר האבד מותר בחש״מ וכן הוא נוהג לעשות ור״ת ז״ל בתב ולהלות ברבית בחש״מ יש מחמירין אבל מותר הוא דלא אסרו אלא בשא ומתן של סחור׳ להלות ברבית דלא חזיא פרקמטיא לאסור ובעלי חובין שחרששין שמא אין נמצאים לאחר המועד מותר למיזל עלייהו דכפרקמסיא אבד דמי וה״ה לכל דבר שידוע שאין נמצא לאחר המועד מותר ואם חששא בעלמא הוא שאין דבר ידוע אסור בתב ר׳ האיי גאון ז״ל מי שבא דבר סחורה בידו לישא וליתן בצנעה בה בתוך ביתו בחש״מ מותר מפני שדבר סחורה לא מלאכה היא אלא בדבור הוא בעלמא הלכך דצנעה מותר והיתר גמור הוא שאסי׳ מלאכה במקום שיש פרקמסיא אבד מותר לעשות ואי קשיא לך הא דדבינא דהוה ליה עסקא בשיתא אלפי דינרי ושהייה לבתר דיגלא וזבנה ביי״ט אלפי דינרי התם מדת הסידות היא עכ״ל בתשובה: (טו) ואסור לתקן מנעלים במועד ויש מתירין וראיה לדבריהם שכן עולי רגלים מתקנין מנעליהם וה״ה לכל אדם הצריך והאי דנקט עולי רגלים שהיו צריכין וכן כל אדם הצריך בגון שלא היה צריך לתקן ערב המועד שנקרע במועד או מפני גשמי׳ שירבו במועד וצריך לתקנם מותר. ולקנות חדשים מותר כך פי׳ רשב״א אמנם הר״ם נ״ע מפי הר׳ שמואל מויצדרוק אומר שדבי׳ אבי העזרי אוסר לקנות חדשים בחול המועד ולא אמר דבו הראיה נראי לי להביא הראיה ממה שיש במועד קסן אין מביאין כלים מבית האומן בחש״מ אפי׳ כליו שהן שלו כבר אינו יכול להביאם כ״ש בכלי׳ חדשים שאינם שלו שאינו יכול לקנותם. והר״ם ז״ל בתב מיהו נהגו העולם עתה לקנות חדשים אבל אין לוקחין בתים ועבדים ובהמה אלא לצורך המועד אבל לוקחין דברי׳ שאינן לצורך המועד מפני צורך המועד שאין לו מה יאכל: (יו) ואסור למוכרי פירות כסות וכלים למכור אלא לצורך המועד אבל לצורך המועד מוכר בצנעא ונראה לומר שהתגר שלוקח פירות ומוכרן לאלתר וחוזר ולוקח פירות מאותן הרמים והוזר ומוכרן מיד יהיה מותר לקנו׳ ולמכור בדי שלא יסטיר אותו הריוח גם אפשר שיוזלו הפירות בין כך וי״א דוקא בצנעה מפני שפירו׳ דברים ראויין להתקיי׳ הן ואמרו שהוא לוקחן שלא לצורך המועד אבל כרוב וכרישין ודומיהן אפי׳ להוליכן למכור בשוק כדרכן מותר שהכל יודעין שלצורך המועד הן שהרי אינם ראויים להתקיים. כיצד מוכרין בצנעה לצורך המועד אם היתה החנות פתוחה לזוית או למבוי פותח כדרכו ואם היתה פתוחה לר״הר פותח א׳ ונועל א׳ וערב י״ט אחרון של חג הסוכות מוציא ומעטר השוק בפירות מפני כבוד י״ט ומובדי תבלין מובדין בסרהסיא: (יז) שובדין שביר במועד לעשות מלאכה אחר המועד פי׳ אפי׳ בדברי׳ האסורין במועד ובלבד שלא ימרוד ושלא ישקול ושלא יסגה כדרך שהוא עושה בחול. וכתב הר״ף ז״ל ולכך כשמוסרין בגדים לכבס תוך המועד לכבסם לאחר המועד צריך ליזהר שלא ימנה אותם ואם הוא רוצה למנותם אסור למוסרן עד אחר המועד כתב הכ׳ התוספות אסור לתת כלים לכובס עכו״ם או לעכו״ם אומן לתופרן כי קבולת הוא ואסור. כתב הר״י מקור׳ דל״ל מקבלי קבולת פי׳ אומנים מקבלים לעשות מלאכה בביתם והם ממלאכו׳ האסורות והם קבלוה קודם המועד ומלוש מותר אבל במחובר תוך התחום אסור חוץ לתחום מותר ושבת וה״ה ואבל דין אחד להם לענין קבולת. ונראה דהיתר חוץ לתחום אינו אלא בשבת וי״ט דאין יכול לילך שם ישראל אבל בח״ה לעולם אסור וכן באבל. וקבולת וחכירות ואריסות מותר אפי׳ בתוך התחום בין במועד בין בי״ם בין בשבת לפי שכלן יש להם קול שמן העכו״ם הם. פי׳ קבלנות שיהיו כל הפירות מן הקבלן ויתן סך ידוע ביציאת השדה או הבדם. חכירות פי׳ שיתן סך ידוע בין עבודה בין לא עבדה. אריסות למחצה לשליש ולרביע: ספק הר׳ יוסף המכונה דון בנדים שמותר לחסיה הגבשושית מביתו בח״ה שאין אסור אלא הרישה בלבד: (יח) משקין בית השלחין במועד פי׳ הארץ הצמאה למים שצריך להשקותה תמיד ושדה ירק או פרדס נקראו בית השלחין שאם לא ישקנה יפסיד כל האילנות שבה וה״ה אם יפסידו הזרעים ואסור לדלות ולהביא שלא התירו אלא ע״י המשבה ובכל ענין שיוכל להקל סורח יקל אבל לא בית המשקה שהוא בעמק ומלוחלחת וי״מ שדה תבואה בית הבעל. והטעם שאין משקין אותם במועד משום דלא פסיד: נהרות המושכין מן האגמי׳ ומן הברכות שאמת המים עוברת ביניהן מותר להשקות מהן שדה כית השלחין והוא שלא פסקו מותר להשקות הידקות בדי לאכלן במועד ואם בשביל ליפותן אסור. אין עושין עוגיאו׳ בעקרי הגפנים בדי שיתמלאו מים ואם היו עשויות ונתקלקלו הרי זה מתקנן במועד פי׳ עוגיאות חפירות שעושין סביב האילנות וממלאין אותן מים להשקותן וכן אמת המים שנתקלקלה מתקנין אותה במועד בגון להעמיק יותר על מה שהיה ביצד היתה עמוקה פסח חוסר בה עד שההיה עמוקה ומושכין מים מאילן לאילן ובלבד שלא ישקה את כל השדה ואם היתה שדה מטוגנת פי׳ לחה משקה את בלה. ומרביצין השדה במועד שאין בכל אלה סורח גורל. זרעים שלא שתו קודם המועד לא ישקם במועד מפני שהן צריכין למים רבים ויהיה בדבר סורח יתר. מותר להסב הנהר ממקום למקום ולפתוח מקום הנהר שנסתם. בורות שיחין ומערות של יחיד אם היה צריך להם חוטטין אותן ושסין סדקיהן אבל אין חוסרין אותן לכתחלה וכונסין להן מים אע״פי שאינו צריך להם ועושין נברכת במועד פי׳ בקיע והוא בבקעה ששורין שם הכובסין הבגדים: (יט) עכברים שהן מפסידין את האילנות צדין אותן במועד: (כ) כותל גנה שנפל כונהו כדרכו מפני העוברים אבל בינו ובין חבירו כתב הר״י מקור׳ ז״ל שצד בצרור ואינו סח בסיט ובן בהוצא ודמנא מותר. כותל דעוע סותרו מפני הסכנה ובונהו כדרכו וכתב הר״י מקור׳ ז״ל דוקא הנוטה לר״הר אבל אחר לא. ירושלמי התירו סופו משום תחלתו שאם אתה אומר לא

אין הוא לא יסתור: (כא) כתב הר״י מקור׳ ז״ל רבא בוני אדם אצטבא לישב עליה פי׳ אצטבא בנין לישין מאבנים וטיט לישב עליהן או לישן והר״ם בתב נהירא דזה הוי בנין גמור לכך נראה אצטבא היינו ספסלים של נסדים שמחברין בהן רגלים וכן הא ר״ם דמועד קסן דשדי למבנא אורחנא אינו ד״ל גמור כמו שפי׳ בקונטרים אלא ר״ל להושיב האבוס בהמה במקומו כמו שפי׳ שם בתוספות: (כב) עושין לגג ולמרססת פי׳ גג העומד לפני עליות כחצר לפני ומחין את הסדקים של גג ואם יש סדקים בטיחת שפין אותן ביד וברגל אבל לא במעגלה עצמה והוא אומנות של עץ או של אבן שמעגלין על הגג ולא חלצים פי׳ הוא כלי ברזל שסתקנין בהן את הגגות ין להן פלושסרייא בלעז. הציר והצנור והקודה מעגול והמפתח והולת שנשברו אפי׳ מעי״ט מתקנ׳ מועד כדרבו בין של עץ בין של ברזל שזה הפסד גדול שאם יניח הפתח פתוח או הדלתות שבורות אסשר אבד כל מה שיש לו בבית ובלבד שלא יבוין מלאכתו מועד ובבד בארנו שכל דבר שיש בו הפסד אינו צריך ויי: (כג) אין מתליעין את האילנות ואין מזהמין תן תרי זיהומי הוו חד לאוקומי אילנ׳ ושרי וחד לאבדויי לא ואסיר פי׳ שמשימין זבל תחת האילנות להברותן הוא בריה להן פי׳ מאכל. ולא מגזמין. ועוקרין הפשתן שהיא ראוייה לחפוף במועד. אין מכניסין צאן לדיר שיובלו את הקרקע שהרי הוא מדייד שדהו ואם באו מהן מותר ואין מטייעין אותן ואין מוסרין להן שומר צאנם ואם היה שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה מעין אותו ושוכרין שומר לנער את צאנם ממקום מקום בדי שיזבלו את השדה. וכתב הראב״ד ז״ל שמותר לבתחלה במועד ואפי׳ בשבר והריא״ף ז״ל פסק שבת בטובה בי״ם במזונות ד״ל שיאכלו מה שהכינו שביל עצמם לא שיזמינו העכו״ם בי״ט או שיתן להן מזונות אחר י״ם במועד בשבר וכ״כ הר״ש והר׳ יהונתן ל: (כד) הובל שבחצר מסלקין אותו לצדדין ואם עשית החצר כרפת בקר מוציאין אותו לאשפה. המשיה הקרקע אם בדי להעמיד שם בדי של תבואה או לדוש מותר ואם לעבוד את הארץ אסור: (כה) וכן מתק מים לגנה או לשדה אם בשביל שיכנסו שם דגים מותר ואם להשקות את הארץ אסור וכן הקוצץ חדריות של אם להאכילן לבהמה מותר ואם לעבודת האילן אסור מעשיו יוכר לאי זה דבר הוא מתכוין: (כו) תגור אשר׳ שאפשר לאפו׳ בהן במועד מותר לעשותן ואם לאו ור׳ יוסי כך ובין כך בונין על חרם של תגור ומסרגין המטות אבל אין גוזלין ועושין חבלים לבתחלה עוקרין הרחיים וסותחין להן עין בין ישנה בין חדשה מותר לסתות העין בין לנקרה אם היא חלקה יותר מראי מין סוחנת יפה ומעמידין אותן. ובונין אמה של רחים. ותן החביות והבקבוקים. ובתב הר״י מקור׳ ז״ל וגם מין חזתים נוקרין וכתב הר״ם ז״ל וה״ה דשרי לתקן ביות שלנו בחשוקים שקורין צילקל״יש ולחבד השולים שקורין פונ״ץ ודוקא לצורך המועד אבל שלא לצורך המועד לא ע״כ: (כז) סותמין את החביות ומחפין את הקציעות פי׳ דבלת תאנים בקש בדי שלא יפסדו ולא יאבדו. ומרככין הבגדים בידים מפני שזה מעשה הדיוט והר״י מקור׳ ז״ל בתב רבא שדי לבסכוסי פי׳ אינפושא״ר ויש לרוצין לישקא״ר וא״ר יצחק קיסרא בידית אסור פי׳ לעשות הקשרים של בתי ידים מפני שהוא עושה מעשה אומן והר״ם ז״ל כתב ולפי׳ זה גרסינן בידית בדל״ת ולא גרסינן ברי״ש מפני שהוא עושה מעשה אומן פי׳ דיזא״ר בלעז ובירי כמו בורית והר״י מקור׳ פי׳ קיסרא בידית לקרום בתי שוקים שקורין דיד״ר או בתי ידים ע״כ: (כח) קוצצין צפרני חמור של רחים ובונין אבוס לבהמה פי׳ הר״ף ז״ל להושיב אבוס של בהמה למקומו בדפי׳ בתוספות. ומסם שיתכב עליו מותר ליטול צפרניו ולסרקו וליפותו: (כט) ואין מרביעין בהמה במועד אלא חמרתא מפני שלא תצסנן אבל מקיינין לה דם ואין מונעים ממנה רפואה: (ל) וכל מאכלים ומשקים שאינם מאכל בריאים מותר לאדם לאבלם ולשתותם במועד לרפואה: (לא) אסור לספוד ולהתענות בחול המועד אבל מותר לספוד תלמידי חכמים בפניהם אבל אין עושין הבראה כיון שעברה סעורה ראשונה. וקריעה נראה כיון דהוי ערהסיא אין עושין וי״א שעושין אותה ומעשה היה שרש״י קרע בחה״מ ונראה כי אגינות מותר לעשות בח״המ אחר שמוטל עליו לקברו והר״ם כתב מיהו בהלבות אבל כתוב דאין אגינות בח״המ וצ״ע ברב אלפס ז״ל ע״כ: (לב) גרסינן בס׳ אלו מגלחין נשים במועד מענות ומטפחות ולא מקוננות. בראשי חדשים בחנוכה ובפורים מענות ומטפחות אבל לא מקוננות מענות כלן עונות בבת א׳. קינה א׳ מקוננת וכלן עונות. ולא יערער אבל על מהו ולא יספדנו ל׳ יום לפני הרגל: (לג) אין מפנין מחצר לחצר במועד לא מבעורה לנאה ולא מנאה לבעור׳ אבל מפנה לסנה פי׳ מבית לבית באותה חצר מותה. ומביאין כלים שהן לצורך המועד מבית האומן בגון כרים וכסתות וצלוחיות אבל כלים שאינן לצורך המועד כגון מחרישה מהלוסש או צמר מבית הצבע אין מביאין ואם אין לאומן מה יאכל נותן לו שכרו ומניחן אצלו ואם אינו מאמינו מניחן בבית הסמוך לו ואם חושש להם שמא יגנבו מניחן בחצר אחרת אבל לא יביאם בביתו והריא״ג ז״ל כתב שאם חושש להם שמא יגנבו מביאין בביתו בצנעא: (לד) ואע״פי שחש״מ מותר בעשיית מלאכות אלו שבארנו וכיוצא בהן חייב אדם לשמוח בו ולשמח בהם בני ביתו וכל הגלוים עליו כמו שכתוב ושמחת בחגך וכו׳ וחייב לשמחן בכל מיני שמחה. בבשר וביין ונשים שמחות בבגדי צבעונין ובבגדי פשתן המגוהצין. וחייב אדם לאהוב את אשתו ובני ביתו ולכבדן ולהדריכן כדרך ישרה ומדה זו נאמרת על אברהם אבינו ע״ה למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו וגו׳ וכל אדם חייב לכבדן ולעשות צרכיהן ביותר מכדי שיעור ממונו אמרו חכמים לעולם יאכל אדם סחות ממה שיש לו ולובש כמה שיש לו ויכבד את בניו ואת בני ביתו יותר ממה שיש לו שהן תלויין עליו והוא

ולוי במי שאמר והיה העולם והמרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים שנא׳ ונתן לך רחמים ורחמך והרבך השמחה הוא שיהא אדם שמח ומודה לבורא ית׳ על כל הטובות שעושה לו ושיהא לבו זוכר שם שמים וירא׳ ותייב אדם לכלול כשמחתו הגר והלוי והיתום והאלמנה עם שאר הענ״ים האמללים כמ״ש במדרש על זה הפסוק ושמחת בחגך אמר הקב״ה בני בית יש לי שמה את שלי ואני אשמח את שלך. ואסור להתענות בח״המ אבל אכילת הפת בו רשות וכלבד שיטבלו במיני תרגימא וכל אדם שמתענה מחמת תשובה וחסידות תעניתו לו תענוג וכי אמרינן שאסור להתענות בשבתות וי״ם מן התורה באדם שמתענה מחמת עסקיו או מחמת יאוש משמחת י״ט. ומ״מ אין ראוי להרגיל בני העולם להתענות בימים אלו ואפי׳ אם ימצא מי שמוסלג בחסידות. ואע״פי שאכילה ושתיה במועדות בכלל מצות עשה לא יהא אדם אוכל ושותה כל היום אלא כך יעשה בבקר ישכים לבית הכנסת ויתפלל עם הציבור ויחזור לביתו ויאכל וילך לב״המ וישנה עד חצי היום ואחר חצי היום יתפלל תפלת מנחה ויחזור לביתו לאכול ולשתו׳ שאר היום עם הלילה. בשאדם אוכל ושותה כרגל לא ימשוך לבו ביין ובשחוק ובקלות ראש שזה ודאי אינה שמחה רק הוללות ולא נצטוינו רק על השמחה שיש בה עכודת השם שנא׳ תחת אשר לא עבדת את ה׳ אלקיך בשמחה ובטוב לבב הא למדת שהעבודה כשמחה לא מתוך שחוק וקלות ראש ושכרות. גרסינן בסוכה א״ר יוחנן המחוזי בשם ר׳ יוסי המחוזי כל העושה איסור לחג באכילי ושתיה מעלה עליו הכתוב כאלו בנה מזבח והקריב עליו קרבן שנא׳ אסרו חג בעבותים פר״ש ז״ל איסור לחג שמכבדו במוצאי י״ם באכילי ושתיה וי״מ מחרת י״ם. ירושלמי א״ר אבא בר ממל אלו היה מי שיתמנה עמי התרתי שיהיו עושין מלאכה בח״המ כלומר שאין איסור לעשות מלאכה אלא כדי שיהיו אוכלין ושותין ושמחין ויגיעים בתורה ואינון אוכלין ושותין ומוחזין. נראה מדעת זה החכם שאיסור גדול בשחוק וקלות ראש יותר מעשיית מלאכה ובן האמת כי מי שעוסק במלאכה עוסק בקיום העולם והיא מצוה גדולה שכן מצינו בונה בית ונוסע כרם שחרור מעורכי המלחמה ממלחמת אויבי השם לפי שעוסק ביישובו של עולם. וכוונת התורה בנתינת המועדות והראייה לפני השם כדי להרבץ בירא׳תו ובאהבתו ולעסוק בתורתו התמימה וילמדו ליראה את השם הנכבד והנורא מן החכמים והחסידים העולים לראות את פני הארון ה׳ אלקי ישראל ג׳ פעמים בשנה:

סדר תפלת חולו של מועד

לה בחש״מ מתפללין י״ח ברכות כמו בחול וכולל יעלה ויבא בעבודה ומזכירין בו מעין המאורע ובן בברכת המזון ואם טעה ולא הזכיר בתפלה תמצא דינו בהלכו׳ תפלה ואם טעה ולא הזכיר בברכת המזון תמצא דינו בהל׳ ברכת המזון. ובשבת של חול המועד מזכירין ג״כ בעבור׳ מעין המאורע ואין מזכירין בו׳ של שבת שהרי לקח חלקו ויעלה ויבא אינו בא כי אם לח״המ ה״ה נמי בברכת המזון שאין מזכירין בו׳ של שבת שהרי לקח כרצה והחליצנו ובחש״מ מסוכות מזכירין את ההלל ומברכין לפניו לגמור את ההלל ולאחריו יהללוך אבל לא בחש״מ של פסח כמו שבארנו במקומו ובכל יום ויום מחש״מ מתפללין תפלת מוסף כמו בימים ובשבת וחש״מ מתפללים תפלת המוסף כמו בשבת ר״ש (לו) השיר שהיו הלוי״ם אומרים בחש״מ של סוכות ביום א׳ הבו לה׳ בני אלים ביום ב׳ ולרשע אמר אלקים ביום ג׳ מי יקום לי עם מרעים כו׳ בינו בועדים בעם בה׳ הסיבותי מסבל שכמו בו׳ ימוסו כל מוסדי ארץ ואם חל שבת כמו מהן ימוסו נדחה מפני שבת וי״א זה המזמור בין בפסח בין בסוכות כאיל תערוג ע״ש הפסוק כקול דמה ותודה המון חוגג: (לז) ומבדילין במוצאי י״ט לח״המ דמוצאי י״ם לחול בתפלה ועל הכוס כמו שבארנו במקומו ובמוצאי שבת לח״המ ג״כ כשאר שבתות ואין אומרי׳ לא יוחי נועם ולא ויתן לך:

הלכות תענית

א נהגו יחידים להתענות שני וחמישי מר״ח אייר עד שכועות ושני וחמישי מר״ח מרחשון עד חנוכה. וכשהתחילו להתענו׳ מתענין שני וחמישי מר״ח ומסיקין בר״ח ואין מתחילין ואין מסיקין אלא בשני לעולם לכך מתחילין כיו׳ שני ראשון של אייר ומסיימין ביר׳ שני קודם שבועו׳ וכן נמי במרחשון מתחילין ביום שני דראשון של מרחשון ומסיימין ביום שני קודם חנוכה ויש מתענין בה״ב אחר שכועות והטעם לכלן משום דאמרינן סקבא דשתא רגלא כלומר ברגל אוכלין ושותין ז׳ ימי׳ יותר מדאי ומרוב אכילה ושתי׳ והשמחה מוחזין וחוטאין תמיד ומנאפין וצריכין להתענו׳ לכפר עליהם ופר״ש ז״ל בפ׳ עשרה יוחסין סקבא ריעוע ימות השנה לייחוד והעבירה לימות הדגל שיש בהן קבוצת אנשים ונשים לשמוע ודרשא ונותנין עין זה על זה ויש שאין מתענין באייר אלא ג׳ תעניות שני וחמישי שני ובן מרחשון וכן בסיון: (ב) כתב הראב״ד ז״ל ונ״ל אותן תעניות שעושין בין מרחשון וכסלו וכן בחדש אייר ביון דאיכא רעיכ״ד להו ואיכא דלא עביד להו ולאו חיובא נינהו ולא על מלתא ידיעה עבדי להו ומנהגא בעלמא הוא ואע״ג דמכרזי להו כבי כנשתא כתענית יחידים דמו ואפי׳ ש״ץ לא יאמר ענני אלא בשומע תפלה וסרשת ויחל משה נמי לא מיכעיא להו למקרי אלא דעמא דבר הכי ולא מעיקר שמעתא ע״כ ובמנהגות גרבונא לאומרה בין גואל לרופא. א״ר אלעזר כל הישב בתענית נקרא קדוש וכו׳ ושמואל אמר נקרא חוטא ומתרץ בגמרא דברי ר׳ אלעזר במי שמתענה על קודותיו שאז סוב לו להתענות ודברי שמואל במי שמתענה בלא טעני גלמוד מזה שצריך היחיד להתענו׳ על קורותיו כגון אם היה לו חולה בבית או אסור בכית האסורין או איזה צער שיהי׳ לו יש לו להתענו׳ ולבקש רחמים בתפלתו ולא יתענה בשכתות וי״ט ולא בר״ח ובחנוכה ובפורים וצריך לקבל תענית מבערב וכן הרואה חלום רע צריך להתענות כדי שישוב ממעשיו הרעים

אחור בתשובה ומתענה על החלום אפי׳ בשבת ומתפלל אבל אע״פי שלא קבל׳ מבע״י דאמרי חז״ל יפה תענית אדום כאש לנעורת ובו ביום אפי׳ בשבת: (ג) כל תענית יחיד צריך קבלה כתפלת המנחה של יום שלפניו כדי אע״ל כל תענית שלא קבל עליו מאתמול מבע״י דמי שמחה מלא זיקא וכתב הר״ם ז״ל מיתו שמעתי בשם רבי׳ קבלה בלילה פני במחשבה דלא בעיא הוצאת הפה דאמרינן בשבועו׳ לבטא בשפתים וכו׳ וצ״ע וכתב הר״י אבו׳ ז״ל אמרינן התם מאימתי קבלתו שמואל אמר תפלת המנחה פי׳ שאומר בתפלה באלקי נצור ענני תעני׳ שאני עושה למחר. והר״ם ז״ל כתב שמעתי כי מי׳ היה אומר באלקי נצור הריני בתעני׳ יחיד למחר אע״א שאם ירצה להאריך בתחנונים יאריך וי״א שאומר׳ שומע תפלה ואומר הבי דרמיא״וא שתעני בקראי לך תחיב לי בצרתי וחנני ושמע תפלתי כי אתה שומע תפלת עמך ישראל ברחמים בא״י שומע תפלה. זה יאמר חול ובשבת אם מקבל על יום ראשון אין לה חתימ׳ אלא ומר אחר בל התפלה כ״כ הבעל האשכול וי״א דלא מחוור אלא אמרו הזכרה בתענית אלא עדבית שחרית ומנחה. הראב״ד ז״ל ספק במנחה מקבל אדם תעניתו אפי׳ שלא התפלה אבל אם אין שם קבל׳ תעני׳ מבע״י אפי׳ התענה בו הלילה וכל היום אין שם תענית: (ד) ויחיד שקבל עליו תענו׳ ב׳ ימים בזה אחר זה אע״פי שאכל ושתה כל הלילה האמצעי׳ שגרא׳ כמפסיק תעניתו הרי זה מתפלל יום שני תפלת תענית כלו׳ קבלתו מועילה לשני הימים אלא שלא הכניס הלילה בבלל התעני׳ שאם אמר שמקבל עליו תעני׳ ב׳ הימים עם הלילה האמצעית ואבל בלילה ראשונה כבר אבד תעניתו ומשלים ב׳ ימים אחרים ואינו מתפלל בזה תפלת תעני׳ ואם אמר בקבלתו ב׳ ימים אלו עם הלילה האמצעית ואכל בלילה האמצעי אע״פי שהפסיק תעניתו מתענה ומשלים ולמחר מתפלל תפלת תענית. לן התענית פי׳ שלא קב׳ עליו רק יום א׳ אך שנמלך להתעני׳ בלילה ובל יום המחרת אינו מתפלל תפלת תענית ואפי׳ נמלו עליו משחשיבה: (ה) ומתענין לשעות כתב הר״י מקור׳ ז״ל מתענין לשעות שקבל עליו מאתמול אם אתענה למחר עד חצי היום בחנם אגמור לשם תענית אז הוא מתפלל עננו. עוד י״מ דאפי׳ לא קבל מתפלל עננו אך אינו יוצא ידי נדרו או נדר יום א׳ וכן הורה ד״ת ז״ל. עוד י״מ מתענין לשעות כגון שאמר הריני בתענית ג׳ שעות. כתב הב״הג שאין היחיד אומר עננו עד המנחה אמא יאחזנו בולמוס ונמצא שקרן דאמרינן ירדו גשמים קודם חצות הולכין ואוכלין אע״פי שכבר התפלל עננו ע״ל והראב״ד ז״ל פירש מתענין לשעות כפי׳ הראשון ז״ל המקבל עליו תענית מאתמול עד חצי היום ונמלך ונוטיטו והשלימו עד הערב כיון שהשלים כל היום הרי זה תענית גמור ומתפלל לערב תפלת תענית אבל בחצי היום אין זה תענית לענין תפלה אבל אם אמר הרי עלי שלא לאכול עד חצי היום באיזו שעה שיאמר נדר הוא ואסור לאכול אבל בלשון תענית אינו נאסר וכן פסק הרשב״א ז״ל וכן נמי דעת הר׳ אהרן הלוי ז״ל והרשב״א ז״ל פי׳ מתענין לשעות כפי׳ הראשון. והרמב״ם ז״ל כתב תענית שעות כגון מי שהיה סדוד בעמקיו ולא אכל עד חצי היום ולאח׳ חצי היום נמלך ואמר הואיל ולא אכלתי עדיין אשכ בתענית עד הערב הרי זה תענית שעות ומתפלל תפלת תענית ולא עוד אלא אפי׳ אבל בבקר ואח״כ קבל עליו להתענות שאר היום הרי זה תעני׳ שעות ועל זה לא באר אם יתפלל תפלת תענית אם לאו והבעל ההשלמה כתב דאפי׳ קבל במנחה לתתענות למחר עד הערב אחר שיאכל בבקר אין זה תענית והביא ג״כ ראיה מה שאנ״ל יחיד שקבל תענית שני וחמישי של בל השנה ומגעו בו י״ם הכתובים במגלת תענית אם נדרו קודם לגזרתנו כלומר שנדר זה קודם תקנת י״ס יש לו לקיי׳ נדרו ותדחה גזרתנו מפני נדרן ואם תקנת אותן הימים קודם יחדה נדרו מפני גזירתנו שנאמר שאלו היה בדעתו לפגוע בהן לא היה נודר והרי הוא כאומר הרי אני מקבל תענית שני וחמישי חוץ מאותן הימים הכתובים במגלת תעני׳ ולפיכך אין שאלה על נדרו ואפי׳ התחיל להתענות קודם הימים סובי׳ ואע״ג דבצבור התחילו אין מפסיקין ביחיד מפסיקין. וי״מ אם נדרו קודם לגזרתנו שהתחילו תעניתיו קודם שארעו אותן הימים מפני אסור כולל. ואם גזרתינו קודם לנדרו כלומר קודם שהתחיל להתענות אין בזה איסור כולל וידחה נדרו מפני גזרתנו והר״י מקור׳ ז״ל כתב יחיד שקבל עליו תענית ופגעו בהן ימים של תורה מפסיק ימים הכתובים במגלת תענית אינו מפסיק. והגן דיתבי בתעניתא בלה שתא בר מעצרתא ויומא דכפורי אפשר דכנדר גדול אסרו על עצמן הנאת אכילה וחלה הנד׳ בכל ימות השנ׳ בכלל אבל בקבלת תענית מכאן ועד יום סלוני לא יכנסו שבתות וי״ם באותה קבלה לפי דעת הראב״ד ז״ל: (ו) והמקבל עליו תענית כתב הריא״ף ז״ל דאוכל ושותה הלילה עד שיעלה עמוד השחר והוא שלא יישן אפי׳ גמר וסילק שלחנו אבל אם לא סלק אפי׳ ישן אוכל עד שיעלה עמוד השחר אבל גמר וסלק וישן אסור לאבול והראב״ד ז״ל כתב דאם ישן אפי׳ בתוך סעודתו הוי הפסק ואסור לאכול עוד אם סלק אפי׳ לא ישן והב׳ ההשלמה ז״ל כתב שאם לא ישן אפי׳ סלק אוכל ואם ישן אפי׳ לא סלק אינו אוכל וכן דעת הרמב״ם ז״ל שהבל תלוי בשינה והרי״ מקור׳ ז״ל בתב ודוקא היכא שלא ישן שינה גמורה אבל ישן שינה גמורה אסור אבל מתנמנם אוכל וכמו כן ישן והתנה אוכל אם ישן אח״כ ולדברי הבל אם התנה ואמר שעדיין דעתו לאכול ולשתות אפי׳ ישן וסלק לא נאסר לאכול ולשתות ובן דעת הירושלמי. וכתב הר״ם ז״ל ושתיה מותרת אפי׳ בלא תנאי דבבי שתיה הוי לעולם במו התנה לפי שאין קבע לשתיה ודוקא מים. כתב הריא״ף ז״ל ולענין תענית שפוסק מבע״י חזינן לגאון דכתב חוזר ואוכל ואע״פי שפסק עד שיבא השמש כל זמן שלא קבל עליו תענית אבל אחר שקבל עליו התענית אסור לאכול ולשתות אפי׳ מים וכן שדד רבי׳ האיי גאון ז״ל: (ז) ועוד כתב הריא״ף ז״ל שהמתענה סועם תכשילו עד דביעית וב״כ ר׳ האיי גאון ז״ל דאפי׳ בסעם א׳ אם יודע בעצמו שיכול להעמיד עצמו

* (דברים ט״ו י״ד)
* (דברים ט״ו י״ד)
* (במדבר כ״ט ל״ה)

בלילה ואחת ביום בשחרית אבל אין צריך לאכול סעודה שלישית אלא אם כן חל בשבת
ד ועיקר הסעודה הוא הלחם אשר הוא אוכל לפיכך צריך להזהר שיאכל בכל סעודה פת
יותר מכביצה מעט שעד כביצה נקרא אכילת עראי וצריך לקבע כל סעודה על חיך
דהיינו שישתה יין באמצע סעודתו אם ידו משגת וירבה בבשר ויין ומגדנות כפי יכלתו ואל
יצמצם בהוצאת יו״ט שכל מזונותיו ויציאותיו של אדם קצובים לו מראש השנה חוץ מהוצאות שבתות
וימים טובים שאם פיחת פוחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו ועיין בסי׳ רמ״ב (סעיף ג׳):

ה שני מצות אלו שהן כבוד וענג הן נוהגות גם כן בראש השנה שהרי נאמר בו מקרא קדש אבל אין
נוהגות בחולו של מועד שהרי לא נאמר בהן מקרא קדש וכבר נתבאר בסי׳ רמ״ב (סעיף ט׳) שהכבוד
והענג הן מצות מדברי סופרים ומפורשין על ידי הנביאים:

ו ויש בחול המועד מה שאין בראש השנה והוא שכל שבעת ימי הפסח ושמונת ימי החג וכן ביו״ט של
עצרת חייב אדם להיות שמח וטוב לב הוא ובניו ואשתו ובני ביתו וכל הנלוים אליו ושמחה זו היא
מצות עשה מן התורה שנאמר * ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך וגו׳:

ז ביצד משמחין הקטנים נותן להם קליות ואגוזים והנשים קונה להם בגדים ותכשיטין כפי ממונו
והאנשים בזמן שבית המקדש היה קיים היו אוכלין בשר שלמים לשמחה ועכשיו שאין בית המקדש
קיים אין יוצאים ידי חובת שמחה אלא ביין שנאמר ויין ישמח לבב אנוש אבל בשר אין חובה לאכול
עכשיו כיון שאין לנו בשר שלמים ומכל מקום מצוה יש באכילת בשר ביו״ט כיון שנאמר בו שמחה
והואיל ואי אפשר לנו לשמוח בו בעיקר השמחה שהיא באכילת בשר שלמים יש לנו לשמחו בשאר כל
מיני שמחות לבך נהגו להרבות במיני מאכלים ביו״ט יותר מבשבת שלא נאמר בה שמחה וכן בגדי
יו״ט צריכים להיות יותר טובים מבגדי שבת:

ח ביו״ט שחרית מאחרין מעט לבא לבית הכנסת כדי שיכינו מקצת צרכי הסעודה קודם הליכה לבית
הכנסת ולא יצטרכו להתעכב בתיקון כל צרכי סעודה בבואם מבית הכנסת וגם בבית הכנסת אין
מאריכין מאד אלא ממהרין לצאת כדי לשמות בשמחת יו״ט ויש לגעור בחזנים המאריכים יותר מחצות
היום כמו שנתבאר בסי׳ רפ״ח ע״ש:

ט עכשיו בזמן הזה שמאריכים בפיוטים ויכולות הנשים להכין צרכי הסעודה בעוד שאומרים הפיוטים
לפיכך ימהרו לבא לבית הכנסת כמו בשאר ימות השנה וצריך למחות ביד מקצת מקומות שמאחרים
לבא לבית הכנסת ביום טוב וגם מאריכים בפיוטים קודם קריאת שמע ומתוך כך הם עוברים זמן קריאת
שמע:

י אף על פי שהאכילה ושתיה במועדות היא מצות עשה לא יהיה אוכל ושותה כל היום כולו שהרי בני
נאמר * עצרת לה׳ אלהיך ואף על פי שנאמר עצרת תהיה לכם כבר פירשו חכמים חציו לה׳ וחציו לכם
לפיכך כך היא הדת הנכונה בבקר משכימין כל העם לבתי כנסיות ולבתי מדרשות ומתפללין שחרית
ומוסף וחוזרים לבתיהם ואוכלין סעודת הבקר והולכים לבתי מדרשות וקורין בנביאים (א) ודורשין
באגדה עד אחר חצות היום כדי לקיים חציו לה׳ ואחר כך מתפללין מנחה וחוזרין לבתיהם לאכול
ולשתות ולשמוח שמחת יו״ט שאר היום עד הלילה כדי לקיים חציו לכם ועכשיו שמאריכים בניגונים
בתוך התפלה אין זה עולה בכלל חציו לה׳ אלא בכלל לכם הוא:

יא וכשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאלמנה עם שאר העניים האומללים
שנאמר * והלוי והגר והיתום וגו׳ אבל מי שנועל דלתי חצרו ואוכל ושותה הוא
ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת
מצוה

קונטרס אחרון

(א) ודורשין באגדה כו׳. הנה בגמרא קוף מגילה: איתא דורשין הלכות פסח בפסח וכן הוא רש״י פ״ב דפיאה בעומא דר׳ אליעזר ומיהו הייגו קודם סעודה כדאיתא שם אבל לאחר הסעודה אין לדרוש הלכות כמ״ש רש״י ומג״א אבל דורשין באגדה מעניינו של יום כגון בפסח יציאת מצרים ומעברת מתן תורה כמ״ש המג״א רש״ס סי׳ תכ״ט עיי״ש:

1) ל״ב ע״א: 2) ט״ו ע״ב: 3) חולין פ״א סי׳ ג׳: 4) בריש הסימן:

שלמן ערוך תרס

* (הושע ט׳ ד׳)
* (מלאכי ב׳ ג׳)
* (דברים כ״ח)

ה אלא שמחת כריסו ועל אלו נאמר * זבחיהם כלחם אונים להם כל אוכליו יטמאו כי
לחמם לנפשם טמא הוא ושמחה כזו קלון הוא להם שנאמר * וזריתי פרש על פניכם פרש
חגיכם:

ט כשאדם אוכל ושותה ושמח ברגל לא ימשוך ביין בשחוק ובקלות ראש ויאמר כל מי
שיוסיף בזה ירבה במצות שמחה שהשכרות והשחוק הרבה וקלות הראש אינה שמחה
אלא הוללות וסכלות ולא נצטוינו על ההוללות והסכלות אלא על השמחה שיש בה עבודת
ה׳ וכל שנאמר * תחת אשר לא עבדת את ה׳ אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל הא
לדעת שהעבודה היא בשמחה ואי אפשר לעבוד את ה׳ לא מתוך שחוק ולא מתוך שכרות:
ומחייבים בית דין להעמיד שוטרים ברגלים שיהיו מסבבין ומחפשין בגנות ופרדסים ועל
הדרכות שלא יתקבצו שם אנשים ונשים לאכול ולשתות ויבואו לידי עבירה וכן יזהירו
לכל העם שלא יתערבו אנשים ונשים בבתיהם לשמחה ולא ימשכו ביין שמא יבואו
לידי עבירה אלא כולם יהיו קדושים:

יתר הסימנים על הלכות ר״ה לא נמצאו בדפוס מעולם בס״ע הזה כי לא נמצאו בכתבי המחבר ז״ע:

הלכות ראש השנה

כפר סדר תפלות עשרת ימי תשובה וראש השנה וכו׳ י״ז סעיפים:

א ראש השנה אדם מתפלל האל הקדוש בברכה שלישית ומלך אוהב צדקה ומשפט
בברכה יש אומרים חוץ מעשרה ימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים שבהן צריך
לומר המלך הקדוש המלך המשפט לפי ב שבימים הללו הקב״ה מראה מלכותו לשפוט את
העולם ואם ג טעה ואמר האל הקדוש או שהוא מסופק אם אמר המלך הקדוש אם נזכר
לאחר ששהה כדי שאילת שלום תלמיד לרבו אחר גמר הברכה ואין צריך לומר אם נזכר
לאחר שהתחיל ברכה רביעית צריך לחזור לראש התפלה מפני ששלש ברכות ראשונות
חשובות כאחת:

ב ואם נזכר קודם ששהה כדי שיעור הזה אומר המלך הקדוש ואינו צריך לחזור לראש
ויכן הדין בהמלך המשפט ואם נזכר לאחר ששהה כדי שיעור הזה שאמר מלך אוהב
צדקה ומשפט אינו צריך לחזור לראש כיון ד שהזכיר לשון מלכות ה ויש אומרים דאם נזכר
קודם ששיים תפלתו חוזר לראש ברכת השיבה ואם נזכר לאחר ששיים תפלתו חוזר לראש
התפלה וע״ד שנתבאר בסי׳ קי״ז (סעיף ה׳) משום דיש הפרש בין מלך אוהב צדקה ומשפט
המלך המשפט ו דבכל השנה הצדקה עיקר ולכך הקדימוהו למשפט אבל בימים הללו
המשפט עיקר ולכך אין מזכירין צדקה כלל ולענין הלכה ספק ברכות להקל ולפיכך אם
נזכר קודם ששיים תפלתו אינו צריך לחזור לברכת השיבה כדי שלא יברך ספק ברכה
לבטלה אבל לאחר שעקר רגליו ז טוב שיתפלל עוד פעם בתורת נדבה ואינו צריך לחדש
בה דבר כיון שמתפלל אותה מחמת הספק כמ״ש בסי׳ ק״ז (סעיף ח׳):

ג אם אמר צ׳ פעמים ברוך אתה ה׳ המלך הקדוש או ברוך אתה ה׳ המלך המשפט
ראוי״כ נסתפק לו בתפלה אם אמר המלך הקדוש אעפ״כ צריך לחזור לראש לדברי הכל
אינו דומה למה שנתבאר בסי׳ קי״ד (סעיף י״ח) דכאן כיון שאינו רשאי לומר השם כקריאתו
משום ברכה לבטלה וא״כ בתפלה כשאומר את השם כקריאתו הוא חוזר ללימודו לומר
האל הקדוש:

ד ח בשבת תשובה וכן אם חל ראש השנה או יום הכיפורים בשבת אומר הש״ץ בברכה
מעין שבע שבליל שבת המלך הקדוש ט וחותם בשל שבת לבד ואינו מזכיר לא ראש
השנה ולא יום הכיפורים מטעם שנתבאר בסי׳ רס״ח (סעיף י״ד):

ה י יש נוהגין להתפלל בר״ה וביום הכיפורים בכריעה וצריכין הם לזקוף בתחילת כל
ברכה

בבל מערבין פרק שלישי עירובין

ליח הלכתא כרב לחתא כר' שקב. פירש רש"י ולא לחיתמיכין ור"ח פי' דבשרא קופון (בשבת ל"ב:קפ"ו) נבי כשות פריך ולימיב לעקמא דשרא! ומסבני דלמא לא לימסכן ולקיים לעקמא לחוטה קשיל": **דלבא** לחי לימסכן. חוס' רבינו מתמלא וקא גבי אין שהוא קטע מיקיבע לגמרא לחי לימסכן אבל אם לחיבע כגיון מלה מלה כגי' בתר לו חוטיב לגמרא לחי לימסכן ומסבני דלמא לא לימסכן לגמרא: [ופי' אפי' שבת עלה. ר"ש ולקמן]

אמר רבי דיא שאני ריח מתוך שבולל לשדרית ועדיבית כולל נמי במבוספין ומי אית לחי לב"ש בולל והתניא ר"ח שהל לדוות בשבת ב"ש אומרים מתפלל שמונה וב"א אומרים "מתפלל שבע קשיא: ובולל עצמו תנאי היא *תניא שבת שהל לדוות ר"ח אי בחלל מעד עדיבית שדיית וכמה נמלא לעמוד כדיבו שבע ואומר מעין המאורע בעבודה ר' אליעזר אומר בהודאה ואם לא אמר מחזירין אותו ובמוספין "מרחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום ומסבאע רשב"ג ור' ישמעאל בנו של ר' יהונן בן ברוקה אומרים כל מקום שוקק לשבע מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום ומסבאע מאי הוה עלה א"ר חסדא "יברון אחד עולה לו לכאן ולכאן ובן אמר רבה יברון אחד עולה לו לכאן ולכאן: ואמר רבה כי הוינא בי רב הונא אבעיא לן מהו לומר זמן בראש השנה וביום הכפורים כיון דמזמן לומן ארי אמרינן או דילמא לא אמרינן דגלים לא אמרינן לא הוה בדיה בי אראמי בי רב יהודה אמר אנא "אקרא חדתא נמי אמינא זמן א"ל רשות לא קא מבעיא לי כי קא מבעיא לי דבבה מאי א"ל רב ושמואל דאמרי תרוייהו אין אומר זמן אלא בשלש תלים [מתיבי "יתן חלק לשבעה וגם לשמונה"] אליעזר אומר שבעה אלו ומי שבע כדלה ר' יהושע אומר שבעה אלו שבעה ימי פסח שמונה אלו שמונה ימי חג וכשהוא אומר גם לדבות עצרת ור"ה ויה"כ מאי לא לברכה הכי נמי מסתברא דאי סד לומן זמן כל שבעה הא לא קשיא דאי לא מברך האדנא מברך לסדר לוקים אורחא מ"מ בעינן בוס[ל]ימא מסייע ליה לר"ג ראמר "ר"ג זמן אומרו אפילו בשבת הא לא קשיא דאיקלע ליה כוס התינה עצרת ור"ה יום הכפורים הוכי עביר א"ר מברך עליה ושרי ליה בין דאמר זמן קבלה עליה ואסר ליה "דאמר ליה רב יוסף בר אבא לרב מי בדלת ואל"ל אין בדילנא לברוך עליה ולנחיה "המברך צריך שיטעום ליתביה לינוקא ליח אלכתא ברב אחא (ס) דילמא אתי לסברך מאי דתי עלה שדחה רבנן לרב "מ"מ סבא קמיה דרב חסדא במעלי יומא רגיש שרא אמרו ליה זיל חזי הכי עביר עובדא הא איכא לן בי חזייה א"ל רליה לרשבה רפסא ליה ברוכתיה אייתו ליה בבא דרבא קדיש ואסר ליה מן זמן ברי"ה ובוה"כ ואלכתא זמן אמרן אפילו בשבת: ואמר רבה כי הוינן בי רב הונא אבעיא לן בר' בי רב ריזיבן בתענייתא במעלי שבתא מהו לאשלומי לא דוה בדיה אתא לקמיה דרב יהודה ולא דוה בדיה אמר רבא נחזייה אבן דתניא "מ' באב שרל לדוות בשבת וכן

[מתניתין ס:]

[מעלה ה:]

מתנמת מרב שבת: שדוה מפסיק. מבוחיה: מבערת יום. שלרך לאכול מבבוחיה יום ותקבל תפנית עליו מבגמרב לאכול ותפנית עליו שבת: אבל. לתמה: ומה לי לישבם בשדוה תשובה באב בעבב שבת מביאין לו בביצה ואבבל ברי שלא יכבם לשבת בשדוה מעונה (ס) תניא אמר רבי יהודה פעם אחת היינו יושבין לפני רע"ון ושעה באב שחל לדוות בע"ש דוה ותביאו לו ביצה מגולגלת ונמעה בלא מלח ולא שדוה האב לה אלא להראות לחכמים הלבה ורבי יוסי אומר מתענה ומשלים אם לקן ר' יוסי אי אתם מרים לי בס' באב שחל לדוות בארב בשבת שבפסק מבעוד יום אמרו לו "אבל אמר להם מה לי לישבם בה בשדוה מעונה מה לי לצאת ממנה בשדוה מעונה אמרו לו אם אמרת לצאת ממנה שדרי אבל שדוה בה דוום כולל תאמר לישבם בה בשדוה מעונה שלא אבל ושדוה כל דוום כולל ואמר עולא הלבה כרבי יוסי ומי עבריון כרבי יוסי ורמינהי "אין "נוזרין תענית על הציבור בראש חדשים בחנוכה ובפרדים ואם תחילו אין מפסיקין דברי ר"ג אמר ר"מ אף על פי שאמר רבן גמליאל אין מפסיקין מודה היה שאין משלימין וכן בס' באב שחל לדוות בע"ש ותניא לאחר פטירתו של ("רשב"ג) נכנס ר' יהושע להפר את דברי עמר רבי יוחנן בן נורי ערב ר"ג ואמר חזי אנא דבתר רישא נופא אויל כל ימיו של רבן גמליאל קבענו הלבה כמותו עכשיו אתה מבקש לבטל דברי יהושע אין שמעון לך שבבר נקבעה הלבה ברי"ג ולא הלה אדם שעדיף ברבר בלום ברוחו של רבן גמליאל עבור ברי"ג ובדוחו של רבי יוסי עבור ברבי יוסי ובדוחו של ר"ע עבור ר"ג "ותניא א"ר אליעזר "(בן) צדוק אני (דיהיתי) מבני מאבב בני בנימין פעם אחת הל תשעה באב לדוות בשבת ודוחינהו לאבר השבת ותענינו בו ולא השלמנהו לפני שיוצא שלנו הלה שעבבא ר"ג הא ערב יום משלימין אמר רבינא שאני יום של דבריהם מבבר שבתענינו בו שעות משלימין בו עבריות מאיר אמרו מתענין בו שעות אין משלימין בו עבריות ר' יוסי אומר אין מתענין בו שעות אין נוזרין תענית בראש חדשים וכן בס' באב שחל לדוות בע"ש ונוזרין תענית בראש חדשים ובו' ואמרינן עלה "אמר רב יהודה אמר רב זו דברי רבי מאיר שאמר משום רבן גמליאל אבל חכמים אומרים מתענה ומשלים מאי לאו אבולא לא אתרבה ופרדים הכי נמי מסתברא דאי

[מגילה ט:]

[מגילה ה:]

[מגילה ה:]

[מגילה ה

סימן קד (ב)

פסקי הלכות בהלכות חול המועד
ממרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצוק״ל

הפסקים דלהלן נתפרסמו לראשונה בשנת תשמ״א עוד בחיי מרן הגר״מ פיינשטיין זצוק״ל, בספר ״זכרון שלמה״ (אנגליית) על הלכות חול המועד. ובזה מתפרסמים שוב לתועלת הרבים, בתוספת כותרות ושינויים קלים בסדר הדברים שנעשו ע״י המערכת.
הפסקים נכתבו ע״י מחברי הספר הרבנים הגאונים רבי דוד צוקער ורבי משה פראנציס שליט״א מרבני הכולל רלייקוואד והיו למראה עיניו של מרן הגר״מ פיינשטיין זצוק״ל, והוסיף עליהם בכת״י — ההוספות כתובות בתוך סוגריים מרובעים.
באדיבותם מתפרסמים בזה פסקי ההלכות — יישר כוחם.

שתיית יין בחוה״מ

א) מעלה גדולה היא לשתות יין בכל יום מימי חוה״מ כדי לקיים בו מצות שמחת יו״ט כמו שאמרו חז״ל אין שמחה אלא ביין. מיקר עובים אין לו דין יין לענין זה (אכן אם נהנה בשתייתו, מקיים בו מצות שמחה כמו בשאר דברים שנהנה מהם, אבל חמעלה של יין אין לו).

צביעת ויפוי הבית

ב) אסור לצבוע כותלי ביתו בחוה״מ אפי׳ כדי ליפות את הבית לכבוד הרגל.

ג) אסור לנעוץ מסמר בכותל בחוה״מ כדי לתלות עליו ציור ליפות את החדר, שע״פ רוב אינו נחוץ כ״כ ולא נחשב צורך חמועד, אבל אם מאיזה טעם נחוץ לו, בודאי מותר כמו בשאר צרכי חמועד.

צחצוח נעלים

ד) מותר לצחצח נעלים לצורך חמועד ואינו בכלל איסור כיבוס. (אבל נראה דהוא דוקא בצחצוח הרגיל ולא בצחצוח חיותר יפה אם לא עשה כן בערב יו״ט.)

ניגון בכלי שיר

ה) אסור ללמד לנגן בכלי שיר בחוה״מ אם עושה כן להתפרנס, אבל לנגן להתענג מותר.

נהיגה במכונית

ו) מותר לנהוג מכונית כשהולך לדבר שהוא לצורך חמועד אפילו אם הולך למקום סמוך שדרכו ללכת ברגליו, ואינו דומה להא דמבואר בסי׳ תקל״ו ס״א שאסור ליטול צפרני חסוס או לעשות שאר צרכי רכיבה אפי׳ כדי ללכת לדבר שהוא לצורך חמועד אם הוא רגיל ללכת ברגליו, כי בזמנינו חכל רגילים ברכיבה במכונית ומתענגים בה יותר מחליכה ברגלים, וגם שהחילוק בין רכיבה במכונית לחליכה ברגלים גדול יותר מחחילוק בין רכיבה על חסוס לחליכה.

כיבוס וניקוי כתם

ז) בסי׳ תקל״ד ס״א מבואר שמותר לכבס בגדי קטנים במועד כיון שדרכם לחתלכלך תדיר בטיט ובצואה, דין זה הוא אפי׳ בעשיר גדול שבידו לקנות בנקל בגדים חדשים בשביל ילדיו, מ״מ מותר לו לכבס בגדיחם כשנתלכלכו וא״צ לקנות חדשים.

ח) מי שיש לו חרבה בגדים עבור ילדיו, ויחוג את ימי חרגל במקום אחר שלא בביתו, א״צ להביא כל חבגדים עמו כדי למעט בכיבוס בחוה״מ, אם הוא טרחא גדולה להביא כולם עמו (כמו שאינו מחוייב לקנות בגדים חדשים כדי שלא יצטרך לכבס בגדיחם) ואין זה נחשב כמכוון מלאכתו במועד.

ט) כשמכבס בגדי קטנים במכונת כביסה אסור להוסיף בגדי גדולים אפי׳ לכבס אותם חכל בבת אחת, כיון שהאיסור הוא משום שלא יכנסו לרגל כשחם מטונפים אין להחיר אף באופן זה.

י) בגד שנתלכלך קצת במועד מותר לכבס מקום חלכלוך כדי לחעביר את הכתם שאין זה נחשב כבוס לענין חוה״מ. (אבל ליתן לאומן אסור לא רק כשא״א לסתם אדם להעבירו שהוא מלאכת אומן, אלא אפילו משום שהוא מתעצל לטרוח בחוה״מ

אסור ליתן לאחר ורק הבעל לאשתו והאב לבתו, ומסתבר דהרב לתלמידו יש להתיר.)

יא) מותר לכבס בגד של קטן אפי׳ אם יש לו בגדי אחר המכובס, אלא שהבגד המלוכלך יותר טאה, דכיון שחתירו חז״ל לכבס בגדי קטנים חתירו בכל ענין ולא חלקו בדבר.

יב) אסור ליתן בגד למכבס אומן לגחץ בלי כיבוס אפי׳ לצורך חמועד משום שנחשב מעשה אומן.

צדיית דגים

יג) מותר לצוד דגים בחוה״מ כדי להתענג אפי׳ כשלא יאכל מן חדגים, אכן בודאי נכון יותר לאכול מהם במועד.

תיקון פאה נכרית

יד) אסור לתקן פאה נכרית במועד אפי׳ לצורך חמועד משום שזה בכלל גזירת גילוח וגם אולי נחשב מעשה אומן.

תקון מזוג אויר

טו) כשמזג חאויר חם מאד מותר לתקן המזגן אפי׳ ע״י מעשה אומן, אם הוא עושה באופן שלא יחיה בזה זלזול חמועד.

ללכת לרופא לבדיקה שנתית

טז) אסור ללכת לרופא בשביל בדיקה שנתית אם אינו חולה וגם אין לו שום צער, ואפי׳ אם חרופא לא יעשה שום מלאכה אין ללכת, משום זלזול חמועד.

יז) בעח״ב שיש לו בית חרושת ואם יסגרנו במועד יוכרח לשלם לפועליו משכורתם של ימי חמועד, מותר לפתוח את בית החרושת, דח״ז כדבר האבד, ואפי׳ אם פועלים ישראלים מותר ואין בזה משום לפני עור. וכן אם ירא שיפסיד קונים (גם לאחר חרגל) אם יסגרנו במועד מותר לפי שנחשב דבר האבד. אולם ענינים אלו משתנים כפי חמצב, וצריך לעשות שאלת חכם.

יח) עובד שכיר מותר לקבל חופשתו בקיץ כשיש לו איזו סיבה לקבלה אז דוקא (כגון שרוצה ללכת בקיץ להרים) אף שיודע שע״ז יוכרח לעבוד בחוה״מ, ואינו נחשב כמכוון מלאכתו במועד, (אבל מצד מדת הסידות יש מעלה שלא לקבל חופשתו בזמן חקיץ כדי שלא יצטרך לעבוד בחוה״מ) אבל אם אין לו שום סיבה לקבל החופשה בקיץ צריך לקבלה בחוה״מ דוקא.

עשיית מלאכה להינצל מביטול תורה

יט) אסור לעשות מלאכה בחוה״מ כדי להנצל מביטול תורה לאחר המועד, וכן אסור לפנות דירתו בחוה״מ משום סיבה זו אא״כ חוא אדם שאינו מבוזבז אף רגע מלימוד חתורה, וזה אינו מצוי כלל בזמנינו.

הגהת מזוזה וס״ת

כ) מותר להגיה מזוזה אפי׳ לצורך פתח שאינו חייב אלא מספק כגון פתח שאין לו דלת.

כא) מותר להגיה ספר תורה לצורך חמועד אפי׳ דבר שאינו פוסל כגון חסרון תגין וכדומה.

תיקון מגילה

כב) אסור לתקן בחוה״מ פסח איזו טעות שנמצאת במגילת שה״ש מכיון שחמגילה כשרה עד שתחסר רוב אותיותיה. (ובחסרה רוב אותיותיה אף שפסולה אסור משום שאינו חיוב ממש של״ד לכותב תפילין לעצמו ללבוש בחוה״מ שמותר כדאיתא במתני׳ במו״ק סוף דף י״ח.)

בניית סוכה בחוה״מ

כג) מי שאין לו סוכה מותר לבנותה בחוה״מ כמבואר בריש סי׳ תרל״ז. אכן מכיון שסתם בנין סוכה אינו אלא מעשה חדיוט אין לבנותה ע״י מעשה אומן (אפי׳ אם חיה עושה כן בחול לתוספת יפוי וכדומה, אין לעשותו בחוה״מ).

מדיני כתיבה בחוה״מ

כד) ברמ״א סי׳ תקמ״ה ס״א מבואר שמותר לכתוב בחוה״מ משיט״א לצורך רבים אפי׳ שלא לצורך חמועד (וה״ח לצורך יחיד אם חוא לצורך חמועד) משום שנחשב מעשה חדיוט, דין זח אינו דוקא בכתב משיט״א של לח״ק אלא ח״ח בכתב של שאר לשונות העמים שנחשב מעשה חדיוט. ואם מדקדק מאד לכתוב אותם כתיקונם כגון מה שקורים קליגרפיקח וכדומח, אז נחשב חכל מעשח אומן.

כה) מותר לכתוב חשבונות בחוה״מ אף שאין לו בזח שום צורך המועד רק שנחנח לחשוב חשבונות,

מעשה אומן, ושאר צרכי המועד דוקא מעשה חדיוט.

— בשביל פועל שאין לו מה יאכל.

— צרכי רבים.

— מעשה חדיוט אפילו ליחיד.

ויתבאר כל אחד במקומו בעח"י. (שונה הלכות תקי"ל ג').

כבוד עונג ושמחה

ג. חייבים לכבד חוה"מ במאכל ובמשתה וכסות נקיה שלא ינהג בהם מנהג חול, ויש ללבוש בגדי שבת, ולפרוס מפה על השולחן, ולכתחילה מצוה לקבוע סעודה על חפת אחת בלילה ואחת ביום. (מ"ב שם סק"א, ובקצשו"ע).

ד. גם חוה"מ היא בכלל מועד לענין שמחה ולכן צריך לחיות שמח וטוב לב, הוא ואשתו ובניו וכל הנלוים אליו, ובזמן הזה אין יוצאין ידי חובת שמחה אלא בשתית יין כל יום מימי החג, ומי שאינו יכול לשתות יין אינו יוצא ידי חובתו במיץ ענבים. יש מצוה לאכול כל יום בשר אפילו בערב יו"ט האחרון וערב שבת של חוה"מ. (מ"ב תקכ"ט סע' ט"ו בשם הרמב"ן, ומ"ש צ"ל שם שו"ע סע' ב').

אירוסין, נשואין, בר מצוה, סיום

ה. אין נושאין נשים בחוה"מ, אבל לארס מותר, וכ"ש להתקשר לשידוך בתנאים וכנהוג בינינו, ואין לעשות סעודה גמורה בשעת התנאים רק כיבוד קל כגון מעשה מרקחת וכדומה. (ולגבי כתיבת שטר תנאים בחוה"מ ראה לקמן סע' ע"ח). ומותר לקבוע לעשות סעודת סיום בחוה"מ, וכ"ש סעודת בר מצוה. (שו"ע תקי"ו סע' א' ובמ"ב שם).

תספורת וגילוח

ו. אסור לגלח (להסתפר) בחוה"מ, אע"ג דהוא צורך יו"ט מ"מ אסרו חז"ל כדי שיגלח מערב יו"ט ולא יכנס ליו"ט כשהוא מגולח, ואפילו היה אנוס או חולה בעיו"ט ומשום זה לא הסתפר, נמי אסור בחוה"מ, חוץ מהאופנים שהתירו חז"ל (עי' שו"ע תקל"א). (חי' אדם כלל קי"ט ב').

ז. הא דמבואר בשו"ע דהבא ממדינת הים מותר לו להסתפר בחוה"מ, אין זה שייך בזמנינו, דזמני הנסיעות הם קצרות ויש חרבה אפשרויות להסתפר בכל מקום. (הגרי"ש אלישיב שליט"א).

ח. באופן שאסור להסתפר, גם ע"י נכרי אסור, וכן אסור לספר לנכרים משום מלאכה, אלא א"כ אין לו מה יאכל. (בח"ל תקל"א ד"ה אין מגלחין, ומ"ש וכן — עי' מ"ב שם ס"ק ט"ו).

ט. לקטן שלא הגיע למצוות מותר לספר, ודוקא שיש לו חרבה שער דמצטער עי"ז, וכן מותר לספר לשם ריפוי פצעים, וגם משום ניקוי כינים. (מ"ב שם).

י. מותר לגלח השפם בחוה"מ אם יש בזה איזה צורך המועד, וכן מותר לכל אחד לחתרחץ לחוף ולסרק הראש אע"פ שעי"ז מסיר שערות. (שו"ע תקל"א ח' ובמ"ב שם ס"ק כ"א כ"ב).

יא. אין לתלוש שערות מזקנו או ראשו בחוה"מ אפילו בסתם שלא לצורך כלל, ואם תולשם ואינו יודע ולא מרגיש שעושה כן אין לחקפיד בזה. (הגרי"ש א').

יב. גם לנשים אסור להסתפר בחוה"מ כמו לאנשים, אמנם לצורך מצוה כגון שלא יצא השער מחוץ לכיסוי ראשה, וכיו"ב מותר. (מ"ב תקמ"ו ס"ק ט"ז, ומ"ש לצורך מצוה — חובא מחמחרש"ם בהג"ה לאורחות חיים).

נטילת צפרניים

יג. אין ליטול הצפורניים בין של חידיים בין של חרגליים בחוה"מ, ואם נטלם בערב יום טוב מותר ליטלן בחול המועד כשיש צורך בכך, או בערב שבת חול המועד או בערב יום טוב האחרון, וכן מותר לאשה ליטלן לצורך מצות טבילה. ולצורך נטילת ידיים אין ליטלן אם לא נטלן בערב יום טוב, דאפשר לנקר הלכלוך בלי נטילת הצפורניים. (שו"ע תקל"ב ובמ"ב סק"ב, ומ"ש ולצורך נט"י — עי' שערי תשובה סי' תס"ח).

טיפול רפואי וטיפול שיניים

יד. כל רפואה מותר לעשות בחוה"מ אפילו ע"י מלאכה גמורה, ואפילו לחולה שאין בו סכנה, טיפול שיניים מותר בחוה"מ אפילו כשאין לו כאבים כעת, בכל זאת בכלל ריפוי הוא, אבל אם זה רק יפוי כגון יישור שיניים וכיוצ"ב אסור. (שו"ע תקל"ב ב' ומ"ב שם, ומ"ש טיפול שיניים — הגרש"א שליט"א).

מלאכות לצורך אכילה

טו. כל מלאכות שהם לצורך אכילה מותר לעשות בחוה"מ, ואפילו קצירה טחינה וצידה

ואפילו בלי שינוי מותר לעשותם. אמנם רק מה שהוא צריך לאכילתו במועד, ואפילו כיון מלאכתו למועד (עי' שהשאיר מלאכות חנ"ל לעשותם בחוה"מ) נמי מותר לצורך המועד, ומותר נמי לכתחילה לכוין זה למועד, אבל דברים שאינם צורכי אכילה והותרו באם הם צורכי המועד ע"י מעשה הדיוט אסור לכוון מלאכתו למועד. (שו"ע תקל"ז ט"ו (מ"ב שם ס"ק י"ב, ח"א ק"ו ב', ומ"ש ואפי' כיון — כ"כ שו"ע תקל"ג א', ובמ"ב שם, ומ"ש ומותר — הגרש"א שליט"א עפ"י תח"א ומש"כ יאבלי מ"ב תקי"מ-ט).

מלאכת אוכל נפש לצורך חול

טז. אסור לעשות אפילו מלאכות אוכל נפש לצורך חול, או אפילו לשבת שאחר יו"ט (אם יש חפסק של יום חול בינתיים) ואפילו לטחון דגים ובשר יותר מצורך המועד או לבשל בקדרה אחרת ג"כ אסור. אמנם אם יש צד סביר שיצטרך חכל למועד כגון שיבואו אורחים וכיו"ב מותר. (שו"ע תקל"ג א' ד' ובמ"ב שם).

הריגת זבובים והתזת רעל נגדם

יז. זבובים ויתושים וכיו"ב שמצערים את האדם מותר להורגם בחוה"מ, ומותר להתיז רעל נגד בעלי חיים חנ"ל במקום שיש חשש שיגיעו. (מ"ב ותקל"ג סק"כ, ומ"ש ומותר — הגרש"א).

העברת דירה או חפצים ממקום למקום

יח. בחוה"מ אסרו דברים שיש בהם טורח גדול ולכן אין מפנים מטלטלין וכלי ביתו מחצר לחצר ומדירה לדירה דרך רשות הרבים, ואם הם כלים שנצרכים שהם לצורך המועד מותר להעבירם מדירה לדירה אפילו בפרהסיא. (ח"א ק"י"ד א' שו"ע תקל"ח א' ומ"ב שם).

יט. חדר בדירה שאינה שלו מותר להעביר חפצים לדירה שלו, אפילו מדירה טאה לדירה כעורה, ושמחה לאדם שיהיה דר בשלו. (שו"ע וח"א שם).

כ. אם מתיירא שמא יגנבו לו בחצר שדר שם, או שאר חפסד מותר, ואפילו מעיר לעיר מותר משום דבר תאבד, ויש להעבירם בצנעה אם אפשר. (שם, ובקצשו"ע סי' ק"ח).

הוצאת זבל מהבית

כא. להוציא זבל מהבית או מחחצר מותר אפילו באופן שיכול להחזיקם בבית בשקיות נילון וכדו' ולא יהיה מהם ריח, ואפילו לרשות הרבים מותר להוציא, דאין זה טרחה מרובה. (הגרש"א).

דיני מלאכת דבר האבד

כב. דבר תאבד (ר"ל שאם לא יעשהו עכשיו יבא לידי חפסד) מותר לעשותו בחוה"מ בלא שינוי, ואפילו מלאכת אומן, ומ"מ בכל מה שאפשר לחקל בטרחה יעשה. (שו"ע תקל"ז ומ"ב שם).

כג. דבר האבד נקרא כל שבני אדם חושבין אותו לחפסד וטורחין בו משום כך, וכן לא נקרא דבר האבד אלא כשעיקר חדבר נפסד, אבל בשביל מעט תוספת קלקול לא מיקרי דבר האבד. ולכן אסור לתקן מלבושיו ומנעליו אע"פ שיתקרעו מעט יותר, אבל אם יתקרעו ויתקלקלו חרבה מותר דחוי חפסד גדול, ומ"מ ישנה קצת. (ראה גם לקמן סעיף כ"ו כ"ז וסעיף ל"ח וכו') (רמב"ן בחידושיו סוף חל' יו"ט וחוה"מ).

כד. בספק אם יהי' חפסד — אם החשש של חחפסד הוא מצוי שיבוא, יש לחקל, גם על עצמו, אכן יראה לעשות בצנעה אם אפשר. (מ"ב שם ס"ק א').

כה. בדבר תאבד כשאין בעה"ב יכול לעשות בעצמו, מותר לו לשכור פועלים אפילו בשכר קצוב, דחתירו לפועל לעבוד וליטול שכר לטובת בעה"ב, ומ"מ אם יכול לשכור עכו"ם נכון שלא לשכור ישראלים. (שו"ע תקל"ח סע' ו').

תיקון בגד או נעל

כו. נעל או בגד שנקרע לפני חמועד אסור לתקנו כדרכו אפילו כשצריך אותו למועד, אבל ע"י שינוי מותר לתקנו (קצת) לצורך חמועד, ואם הוא חדיוט מותר נמי בלא שינוי, ומ"מ יש לחחמיר שגם חדיוט יעשה ע"י שינוי. (וראה לעיל סע' כ"ב) (שו"ע תקמ"א ד' ח').

כז. נפל כפתור מבגד ויש צורך בו למועד, מותר לתופרו שיחיח רק רפוי ותלוי ולא מחודק. (חגרש"א).

תיקון ברז או חשמל

כח. ברז מים שמקולקל מותר לתקנו בחוה"מ, אע"פ שיש מים בביתו במקום אחר ואין זה אלא בשביל שיחיח נוח יותר, וח"ח לענין תיקון חשמל בכח"ג מותר. (הגרש"א).

תיקון דלת ומנעול

כט. מותר לתקן כל קלקול שיש בדלת חכניסה לבית או במנעול, חמונע סגירת חדלת כתיקונה,

ברכת רעהו

צג. בחוה"מ אין לברך את רעהו כדרך שמברך בחול, אלא בלשון מועד, בין שמברכו בלשון הקודש ובין בלשון אחרת כגון באידיש. (מעשה רב סי' ק"ע, והגרי"שא).

הנחת תפילין

צד. הנוהגים בחוץ לארץ להניח תפילין בחוה"מ, כשבאים לארץ ישראל אין להם להניח יותר, ועכ"פ בפרהסיא, ואם דעתם לחזור יש להם להניח אבל בצנעא. (הגרי"שא).

תליית תמונות

צה. מותר לתלות תמונות על הקיר בחוה"מ בין בסוכה ובין בביתו דאין בזה מעשה אומן, והקישוט נחשב צורך המועד. (הגרי"שא).

טיולים וביקורים

צו. אע"ג שמותר לטייל ולבקר אצל חברים וידידים בחוה"מ, מ"מ איסור גדול בשחוק יותר ממלאכה, שכוונת השי"ת בנתינת המועד היתה כדי להדבק ביראתו ואהבתו ולעסוק בתורתו התמימה. (שו"ע תקל"ו ומ"ב שם, ומ"ש מ"מ — מ"ב תק"ל ס"ק ב').

הוספות ותיקונים מהגר"ח קניבסקי שליט"א

סעיף ד': אחרי "שתיית יין כל יום מימי החג". כתב: צ"ע דבעירובין מ: וסוכה מז: משמע שאין חייבין בשתיית יין כל יום. [א"ח, עיין בספר זה סימן קז מה שהשיב ע"ז מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א].

סעיף מ"ח: במש"כ "ואפילו עם מים". כתב: צ"ע דבשו"ע משמע שלא חתירו אלא כתמים של מח [א"ה, מרן שליט"א השיב ע"כ: ששם מדובר לכבס את כל חבגד].

סעיף נ': הוסיף: והחזו"א החמיר בזה.

סעיף נ"ו: במש"כ "שמשמע מהמאירי דבחוה"מ לא אסרו חז"ל הוצאה אפילו שלא לצורך כללי הוסיף: וכן משמע במ"ב סי' תרס"ד סק"ה ובחזו"א או"ח סי' קל"ח ד"ה ראי"ש.

סעיף מ"ט: כתב: והחזו"א החמיר.

סעיף פ"ט: הוסיף: מפורש בתוס' מו"ק י"ט א'.

סעיף פ"ד: כתב: והחזו"א אוסר.

סעיף מ"ה: עמש"כ "חוץ מדברים שא"א חיה בשום אופן לכבסם לפני יו"ט". כתב: וצ"ע.

קדושת המועד

שמואל הלוי ואזנר
רב אב"ד ור"מ זכרון-מאיר, בני ברק

ב"ה יום בין יוה"כ לסוכות תש"ן לפ"ק

חיות כי נמסר לנו כי באים אנשים שומרי התורה והמצוות לרוב בימי חוה"מ בעניני עסקי בנק — לבנק ... ולשאר בנקים אשר בסביבה וגורמים עי"ז חילול חול המועד שלא עפ"י חלכה — חריני לגלות בזה דעת תורה, שאין להגיש להבנק רק בדבר שהוא צורך המועד או דבר האבד ממש.

ואין לפקידי הבנק להזדקק אלא לצורך הנזכר, ומלבד זה הוא חילול מועדי הקודש.

ובזכות שמירת המועדים נזכה לכט"ס.

ע"ז בעה"ח — מצפה לרחמי ה'

שמואל הלוי ואזנר

מרן הגרי"ש אלישיב והגר"ח קניבסקי שליט"א

סימן קז

אם יש חיוב לשתות רביעית יין בחוה"מ כל יום

מו"מ הלכתי בין מרן הגרי"ש אלישיב שליט"א וחתנו הגר"ח קניבסקי שליט"א
פורסם לראשונה ב"מבקשי חורה" כרך ב' גליון ח'.

בעזה"י כ"ג נסן חתשנ"ג

הכבוד מו"ה הגאון הגדול המפורסם מופת הדור
הרב מרן שליט"א

ביקשתי לשאול על איזה דברים ששמעתי בשם כ"ק מרן שליט"א ורצוני לדעת אם הם נכונים כי הדברים ששמעתי משמו נתברר אח"כ שאינו כן.

ושמעתי בשם מו"מ שליט"א שיש חיוב לשתות רביעית יין בחוה"מ כל יום. וק"ל דבעירובין מ. ב. מבואר דבימי חוה"מ אין לרוב אלגאים יין כמש"כ רש"י שם ד"ה מכל מקום וכן בסוכה מ"ז ב. כמש"כ רש"י שם ד"ה מ"מ. ולכאורה לא נאמר הוריה כן מו"ח שליט"א.

דושי"ת

חיים קניבסקי

תשובת מרן הגרי"ש שליט"א

בס"ד מוצש"ק תזו"מ תשנ"ג

לחתני היקר הגאון הגר"ח שליט"א

ברכה ושלו' רב

הנמ' בסוכה מ"ז שכשם שבעבע ימי המג טעונין קרבן ושיר וברכה וגיבה אף שמיני עצרת וכו' — א"כ בזמן שביהמ"ק קיים קעבקינן ואז עיקר השמחה הוא בחילה בשר שלמים ע"ז קאמר הש"ס כום כל יומא מי איכא אכל אחרי שחרב הבית שאין שמחה אלא ביין בודאי כל יהודי הסומר מו"מ יתאג שיהי' יין כל ימות החג, לקיים המצוה של ושמחת. גם הגמ' בעירובין קאי על מה שנאמר בקהלת מן מלך לשבעה וגם לשמוחה דקאי על זמן שביהמ"ק קיים.

והנני דו"ש ושלו' כל המשפחה שיחי'

יוסף שלו' אלישיב

בספר שבות יצחק בהלכות הפסח להרה"ג ר' יצחק דרזי שליט"א הוסיף בזה דברים וז"ל:

ושמעתי עוד מהגרי"ש אלישיב שליט"א דמה שאמרו בגמ' דבזה"ז אין שמחה אלא ביין אינו רק גילוי מילתא שבדרך כלל יין הוא דבר היותר משמח, אלא הוי מקנה לשמוח ביין דוקא, ולכן אף מי שמחה יותר בדברים אחרים צריך להתאמץ לקיים מצות השמחה ביין, והמצוה היא לשמוח רביעית. [וכן שמע בנה"ל מו"ר מקב"ט שכתב ח"ל דעכשיו שאין ביהמ"ק קיים אין יוצאין ידי חובת שמחה אלא ביין שאומר יין ושמח עכ"ל], ומיך עניבים לא מהני לזה. ומ"מ יכול לערב מיך עניבים ביין באופן שיורגש הלגיהול היטב, מיהו מי שאוגא יין באופן שאין לו בו טוס הגאה ואין טעמו ערב לו כלל, אינו צריך לשתותו, דכיון שאין לו בו שמחה אינו מקיים מצות שמחה בשמיאתו.

אם בספר זכרון אלחה הל' חוה"מ כ' בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל שהשיב בענין זה דמעלה גדולה היא לשתות יין בכל יום מימי חוה"מ כדי לקיים בו מצות שמחה כמו שאמרו חז"ל אין שמחה אלא ביין. ומיך עניבים אין לו דין יין לענין זה (אכן אם נהנה בשמיאתו, מקיים בו מצות שמחה כמו בשאר דברים שנהנה מהם אבל המעלה של יין אין לו) ע"כ.

ובגמר הדפסת הספר ראינו שבספר יר בנימין (עירובין ר"מ ב', להג"ר בנימין רוד אלישיב שליט"א — בן מרן שליט"א) הוסיף בזה דברים וז"ל:

זה שצריך לשתות יין בחוה"מ א"ל לפנים שהרי גמ' מפורשת היא בפסחים ק"ע מ"ר מיב אדם לשמח בניו

— המשך בעמוד תק"ל —

תוכן הענינים

בנתיבות ההלכה

סימן מה **בענין אם יש חיוב לשתות רביעית יין בחוה"מ כל יום** /מרנן הגרי"ש אלישיב והגר"ח קניבסקי

סימן מו **בירורי הלכה בפאקס מאשין לגבי שבת ויו"ט, ובדין חיוב אכילת בשר ביו"ט בזה"ז** / הגר מאיר בראנדסדארפער.

סימן מז **עניני דיני סוכות, ארבעת המינים וחול המועד** / שלום אליעזר רוטר.

על משמר התורה וההלכה

מצוה רבה לפרסם החיוב באכילת כזית פת בליל א' דסוכות. התעוררות ללימוד שנים מקרא ומ"ך. בין הזמנים. קריאת זקן ראשי הישיבות רשכבה"ג מרן רבינו ה"אבי עזרי" שליט"א, וגילוי דעת ממרנן ראשי הישיבות שליט"א בירושלים בדבר איסור טיולים בבין הזמנים ועוד.

חידושי תורה

סימן מח **שיטת הגר"א בלילה ראשונה של סוכות** / רבי זנוויל מייקל.

סימן מט **שיעורים במסכת סוכה** א) בגדר מצות ישיבת סוכה. ב) בגדר מצות סעודה בסוכה [ובכל ימי טובים]. ג) בגדר מצות לקיחת לולב. ד) בגדר פסול מצוה הבאה בעבירה [ובגדרי יאוש]. / רבי יעקב דוד המניק.

סימן נ **האם יש חיוב שיהיו כלי שתיה מצויים בסוכה** / הרב אבינועם יחב.

סימן נא **ושחמתה מרובה מצלתה** / הרב אברהם הס.

סימן נב **נויי סוכה מותרים ע"י תנאי** / הרב סימן טוב כהן.

סימן נג **בענין הוצאת קערות מן הסוכה** / שלום אליעזר רוטר.

בנתיבות התפילה

סימן נד **אם יש לקנוס כהן שאינו עולה לדוכן ולא לתת לו לעלות לתורה** / רבי יובל יוסף אורדנטלק.

סימן נח **בענין העשרה הראשונים הבאים לבית הכנסת להתפלל בו** / רבי משה בן-מרדכי לוריא.

שנים מקרא — וזאת הברכה, קהלת, שמחת תורה, בראשית / רבי אהרן ישעי' רוטר.

מגלת קהלת

טעמים לקריאת מגילת קהלת בחג הסוכות — פנינים על מגלת קהלת / שלום אליעזר רוטר.

בנתיבות עולם — ענין האושפיזין המקושרים בחג הסוכות / רבי דוד קאהן.

קנאת סופרים

הערות על חוברת ז' — רבי אהרן ישעי' רוטר. הוראה מהרב מברישק זיע"א בענין הבדלה בט"ב שחל ביום א'. עוד בענין הנ"ל — רבי יחיאל אברהם זילבר. תשובה בענין מלוה מלכה

קובץ תורני — מבקשי תורה

העורך: שלום אליעזר בן הרב ר' אהרן ישעי' שליט"א רוטר

הכתובת: רבי עקיבא 24 ת.ד. 394 ביתר 90941

דמי מנוי ל-12 חוברות 50 ש"ח בשני תשלומים, בחו"ל $30

© כל הזכויות שמורות נדפס בארץ ישראל על נייר שאין בו חשש חילול שבת ח"ד

Printed in Israel

קובץ תורני מבקשי תורה

בס"ד, תשרי תשנ"ד — גליון ח

בנתיבות ההלכה

מרנן הגרי"ש אלישיב והגר"ח קניבסקי שליט"א

סימן מה

בענין אם יש חיוב לשתות רביעית יין בחוה"מ כל יום

מו"מ הלכתי בין מרנן הגרי"ש אלישיב שליט"א וחתנו הגר"ח קניבסקי שליט"א — הרבים מתפרסמים בזה בהסכמתם

בעזה"י כ"ג ניסן התשנ"ג

לכבוד מו"ח הגאון הגדול המפורסם מופת הדור הרב שליט"א.

רציתי לשאול על איזה דברים ששמעתי בשם מו"ח שליט"א ורצוני לדעת אם הם נכונים כי הרבה דברים ששמעתי משמו נחברר אח"כ שאינו נכון.

א) פורסם בגליוננו הקודם סימן לט.

ב) ...

ג) **ושמעתי** כסס מו"ח שליט"א שיש חיוב לשתות לרביעית יין בחוה"מ כל יום. וק"ל דבעירובין מ' ב' אמרי' דימי חוה"מ אין לרוב האנשים יין כמש"כ הש"ע אם ד"ה מקל מקום וכן בסוכה מ"ז ב' כמש"כ הש"ע אם ד"ה מ"מ וכלומי לידע אם באמת הולה כן מו"ח שליט"א.

דושי"ת

חיים קניבסקי

תשובת מרן הגר"ש שליט"א

בס"ד מרצש"ק תזו"מ תשנ"ג

לחתני היקר הגאון הגר"ח שליט"א

ברכה ושלו' רב

ג. **הגמ'** בסוכה מ"ז שכסס שמעתי ימי המג טעונין קרבן ושיר וברכה וליה לף שמיני טעון וכו'-ל"כ בזמן שביהמ"ק קיים קטסקינן ומז עיקר השמחה הוא באכילת בשר שלמים וע"ז קאמר הש"ס כום כל יומא מי איכא אכל אמרי שמרב הים שאין שמחה אלא ביין ברמי כל יהודי השומר מו"מ ידאג שיהי' יין כל ימום החג, לקיים המצוה של ושמחת.

גם הגמ' בערובין קמי על מה שנאמר בקהלת תן חלק לשבעה וגם לשמונה דקאי על זמן שביהמ"ק קיים.

והגני דו"ש ושלו' כל המשפחה שיחי'

יוסף שלו' אלישיב

הצטרף למנויי הקובץ התורני מבקשי תורה

וממוצא הדברים ששבת ויו"ט לכל אחד יש מעלה מיוחדת, זה אינה צריכה חזקוקה לחומה, וזה יש לו קיום ביותר. וע"כ מוקפין חומה שרומז לאדם שיש לו מעצור לרוחו יש להם בפודים שתי המעלות, והוא בזמן סיהדא באשלמותא, וזה יש לו קיום ביותר:

שנת תרע"ה

בענין סעודת פורים יש להתבונן שלא מצינו מצות סעודה ביום חול אלא בפורים ובערב יוכ"פ. והנה כ"ק אבי אדומו"ר זצללה"ה הגיד בדברי הש"ס [לגבי חוה"מ] כוס בכל יומא מי איכא, והקשה דהרי מחויב בשמחה ובזה"ז אין שמחה אלא ביין, ותירץ דהנה בזוה"ק דיצה"ר מתגדל ע"י היין, וא"כ יש להבין איך שמחת יו"ט היא ביין, והטעם דבשבת ויו"ט דיש עליית העולמות גם היין יש לו עלי' ואינו מגשם ולא מוסיף יצה"ר. וכ"ז בשבת ויו"ט, אבל בחוה"מ דאין בו עליית העולמות שוב אין היין מביא שמחת יו"ט אדרבה וכו', וע"כ אמרו בחוה"מ כוס בכל יומא מי איכא, עכת"ד ודפח"ח. ולפי הדברים האלה יש להבין סעודות פורים ועיוה"כ דסעודות חול נינהו איך תקנו בהן אכילה ושתי', בעיוה"כ י"ל דיוה"כ גרם, אבל פורים דמלאכה לא קבילו עלייהו והוא לגמרי יום חול למה תקנו בו אכילה ושתי' יתידה:

ונראה דהנה בכתבי האדיז"ל דשתי האותיות האחרונות מהמן מ"ם ונו"ן מורים על שני גבודות הראשונים דמנצפ"ך שביסוד אבא שמצד אחוריים ומשם הי' מושך המן כחו כי מהפנים הי' נמשך מן לישראל, עכ"ל. ויש לומד דהיינו הך דאתנחי קדמאי סימנא לתליית המן ביום ששה עשר בניסן בפסוק וישבות המן ממחרת הפסח, כי שניהם משורש אחד זה מצד הפנים וזה מצד אחוריים. והנה כשנצחו את המן ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים המה בשונאיהם נהפכו שם האותיות שבהמן שהיו מצד אחוריים לצד הפנים ונעשה מן לישראל, ובמן נאמר (תהלים ע"ח) לחם אבירים אכל איש ובש"ס יומא (ע"ה:) לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו ואין בו פסולת, וע"כ אין המן מגביר היצה"ר.

וכן נמי סעודת פורים יש בה מעין מן ע"כ אינה מגבירה כח היצה"ד:

ויש לומר עוד דהנה האכילה הראשונה של ישראל היתה קרבן פסח שהוא קדושה ועדל וטמא ובן נכר אסורין בו, ובודאי שכל אכילות ישראל לעולם יש בהן ענין קדושה בצד מה שאחר הראשית נגדר הכל, מה גם אכילת ישראל מפירות הארץ, שבפירות הארץ יש בהם מעלה, וכענין שכתב הב"ח בספרו משיב נפש שע"כ בועז שהי' גדול הדור הי' בעצמו זורה את גורן השעורים הלילה, עכ"ד, אך באשר פסח הי' קדשים ואכילת ישראל לעולם היא אכילת חולין, והם רחוקים זה מזה, וא"א להיות המשכה מזה לזה אלא ע"י ממוצע, נראה דאכילת המן הי' אמצעי ביניהם, שהוא מאכל גבוה מאד, ומ"מ הוא חולין ונאכל אף לערל וטמא, ובאמצעות המן נמשכה הקדושה לאכילת ישראל מן האכילה הראשונה:

ולפי דברינו הנ"ל שסעודת פורים היא מעין אכילת המן, יש לומר נמי שהיא אמצעי להביא קדושת סעודת שבת ויו"ט לכל סעודות ימי החול של כל השנה, ומסייעת לכל אדם להיות מאכלו בקדושה ולא יתגשם כ"כ אף בחו"ל שהשפעת המזונות הולכים ע"י שר אדץ העמים, כי תיקון סעודת פורים הי' בחו"ל:

ולפי האמור יש השתוות בין שני מיני הסעודות שבימי חול פורים ועיוה"כ, כי איתא בספה"ק שבאכילת עיוה"כ מתקנין כל האכילות של כל השנה שעברה שלא היו בכוונה, וא"כ אכילת סעודת פורים מתקנת על להבא, וסעודת עיוה"כ מתקנת לשעבר. והנה בכתבי האר"י ז"ל דיום כיפורים הוא כמו פורים, ואות כ' שבתיבת כפורים היא כ' הדמיון, ולפי דרכנו הסעודות שבשניהם [כי סעודת יוה"כ נאכלת עיוה"כ כמ"ש ז"ל] נמי, כי סעודת פורים שהיא מתקנת להבא שיהי' ביכולת ישראל לאכול בקדושה ובטהרה, יש בה יותר שבח מהתיקון על לשעבר. וכענין שכבר אמרנו שהנשיאים לא הביאו בתחילה לנדבת המשכן מפני שאמרו יתנדבו הציבור מה שמתנדבין ומה

שמחסדין אנו משלימים, ובשביל שנתעצלו נחסרה אות אחת משמם, ולכאורה מה חטאו כזה שהדי כוונתם היתה טובה, ואמרנו שלא יצאו כזה ידי חובתם, אדרבה הם היו צריכין לפתוח פתח לפני ישראל שיהיו יכולין בעצמם לעשות, ובזה יותר שבח מלתקן מה שמחסרין, כי תכלית הכוונה שיהיו ישראל בעצמן יכולין לעשות:

ענין שמחת פורים נראה דהנה בש"ס תענית (טו.) לא הכל לאורה ולא הכל לשמחה צדיקים לאורה וישרים לשמחה דכתיב אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה, פירש"י ישרים עדיפי מצדיקים. נראה הפירוש דצדיק נקרא מי שבא מעשה לידו וכפה את יצדו ונוצל בענין יוסף הצדיק, אכל ישרים הוא שנתישר בו כל עקום והפך חשוכא לנהורא ומדירא למיתקא. וע"כ כמו שהצדיק דחה את יצדו ממנו כן נמי זוכה לאורה להאיר את החושך, אבל עדיין החוש' במציאות. אבל ישרים זוכין גם לשמחה, היינו כי כתיב (דהי"א ט"ז) עוז וחדוה במקומו והעדר השמחה כא מפאת כחות החיצונים, וכאשר יעביר רוח הטומאה מן הארץ אז תהי' תכלית השמחה בעולם, וכן כביכול למעלה כתיב (תהלים ק"ד) ישמח ה' במעשיו, ובזוה"ק שמח לא כתיב אלא ישמח דעתיד לשמוח, וע"כ ישרים שהפכו הרע שבהן לטוב זוכין לשמחה אמיתית:

והנה עמלק, הגיד כ"ק אבי אדומו"ר זצללה"ה שהוא היפוך מיעק"א ע"ה שעמלק מלשון מעוקל ועקלקלות ויעקב אבינו נקרא ישראל וישרון מלשון ישר, ועל כן ישראל שנצחו את העמלקים המעוקלים זכו לבחינת ישר, על כן זכו גם לשמחה, וזהו ליהודים היתה אורה ושמחה וכו', וזה מתעורר בכל שנה שישראל עכ"פ לשעתם בפרשת זכור ובקריאת המגילה מנצחין את טומאת עמלק וזוכין גם לשמחה:

משתה שמחה ויו"ט. ולכאורה מאחד דכתיב יו"ט הרי שמחה בכלל יו"ט, ולמה פרט בפ"ע, ובפשיטות י"ל דהנה מלאכה לא קבילו עלייהו משום דמעיקרא כתיב ויו"ט ולבסוף לא כתיב ויו"ט, וע"כ אי לאו דפרט קרא להדיא הי' בכלל דלא קבילו עלייהו. אך זה דוחק דמ"מ מעיקרא דלא סלקא אדעתייהו דלא לקבלוהו עלייהו למה כתיב שמחה בהדיא ודי הי' להזכידו בקבלה:

ונראה דשמחת פורים ושמחת יו"ט לאו בני בקתא חדא נינהו, דשמחת יו"ט הוא דגש דביקות כמ"ש הרמב"ן דקריאת הלל הוא בכלל שמחת יו"ט, והוא שמחה פנימית, ובזמן שבהמ"ק קיים אין יוצאין אלא בבשר קדשים שהוא פנימיות, שבחיצוניות אין הפרש בין בשר קדשים לבשר חולין, וכמו שהגיד כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה טעמא דאין מרקדין ביו"ט משום דדיקוד הוא בחיצונות האברים ושמחת יו"ט היא בפנימיות, עכ"ד. אך שמחת פורים אינה כן, אלא בעין שהיתה הגזירה עליהם להשמיד להרוג ולאבד שהוא בחיצוניות האדם ונהפוך הוא, ע"כ השמחה הנצמחת מזה נמי צריכה להיות אף בחיצוניות האדם, וע"כ המצוה לבסומי בפוריא כדי שתהא ניכרת השמחה גם בחיצוניות, כאמרם ז"ל (עירובין ס"ה.) משנכנס יין יצא סוד:

ועוד נראה לומר עפ"י דברי המדרש (שמ"ר פ' ל"ו) דבהמ"ק הי' משוש כל הארץ משום שלא הי' אחד מישראל מיצר כשהי' בהמ"ק קיים למה שהי' אדם נכנס לשם מלא עוונות והי' מקריב קרבן ומתכפר לו אין שמחה גדולה מזו שהי' יוצא צדיק. והנה ישראל היו נמכרים להריגה וכתב אשר נכתב בשם המלך ונחתום בטבעת המלך אין להשיב, אלא שהשיגו חיים חדשים מעולם הנעלם כאמצעות מדרכי ואסתר וכקטן שנולד דמי, וא"כ העוונות שהיו בידם מכבר שוב אין נחשבים כלל, ק"ו משינוי השם שכתב הרמב"ם (הל' תשובה פ"ב ה"ד) שנחשב שאינו אותו האיש שעשה אותן המעשים הקודמים, וא"כ אין לך שמחה גדולה מזו שיצאו צדיקים, ק"ו מהקרבת הקדבן. וזה נשאר לדורות שישראל משיגים חיים חדשים וכל הפושט יד נותנים לו, ובעבור זה נולדת שמחה בלב איש, ואין שמחה גדולה מזו:

יג לא יביא אדם תודה ביום י"ד וכו'. כפ"ב דחגיגה (דף י"ט:). ופל"מ ופס"ה כתב יונה כה י"מ שמחה. כתב הר"י קורקוס ז"ל דהא תודה אינה נאכלת אלא ליום ולילה ופס"כ תודה ע"ש שמחה ע"ש איך יונה כה אינה נאכלת אלא ליום ולילה ידי שמחה לילה קאמר אלא שיהא חייב בשמחה בלילה כרפשון שפס"כ יסא חייב לשמוח אלמי שמחה בערב כרגל לשמות בלילה ובאדיך ובכוף העלה דלאו אשמחה בע"ם קאי אלא אם הביא במועד קאמר כי בכלל מ"ש לא בשו"ש כ"ש במועד וכ"ק ופס הביא במקו

אחייב בשמחה יונה י"ח שמחה: ז

יד האומר הרי עלי תודה וכו'. פס"ה בדף האחר בעיא דאיפשיטא, וגירסת רבינו שאלא בה ואעפ"כ אינו יונה בה דכיון שאמר הרי עלי תודה נתחייב בתודה וכי הדר אמר שאלא בה י"מ חגיגה לאו כל כמינה חזגמא לדבר מה שמיט בפרק התודה (דף פ"ט) האומר הרי וכו' תודה עלי מן המולין ולחמה מן המעשר יביא היא ונתמה מן המולין ובאן נחלקה הפנה הרמב"ד שבתב פ"ה בהפריש אלו וכו': כשיזבח אדם אלמי חגיגה ושלמי שמחה לא יהיה אוכל הוא ובניו ואשתו בלבד וידמה שיעשה מצוה גמורה. אלא חייב לשמח העניים והאמללים שנאמר והלוי והגר והיתום והאלמנה. מאכיל הכל ומשקן כפי עשרו. ומי שאכל זבחיו ולא שמח אלו עמו עליו נאמר זבחיהם כלחם אונים להם כל אוכליו יטמאו כי לחמם לנפשם. יומצוה בלוי יותר מן הכל לפי שאין לו לא חלק ולא נחלה ואין לו מתנות בבשר לפיכך צריך לזמן לויים על שלחנו ולשמחם או יתן להם מתנות בשר עם מעשר שלהם בדי שימצאו בו צרכיהם. וכל העוזב את הלוי מלשמחו ושוהה ממנו מעשרותיו ברגלים עובר בלא תעשה שנאמר השמר לך פן תעזוב את הלוי:

יג לא יביא אדם תודה ביום ארבעה עשר מפני החמץ שבה שאין מביאין קדשים לבית הפסול. ואם הביא יוצא בה ידי חובת שמחה כמו שביארנו: **יד** *האומר הרי עלי תודה שאצא בה ידי חובתי לשם חגיגה. חייב להביא תודה ואינו יוצא בה ידי חגיגה שאין חגיגה באה אלא מן החולין. כשיזבח אדם שלמי חגיגה ושלמי שמחה לא יהיה אוכל הוא ובניו ואשתו בלבד וידמה שיעשה מצוה גמורה. אלא חייב לשמח העניים והאמללים שנאמר והלוי והגר והיתום והאלמנה. מאכיל הכל ומשקן כפי עשרו. ומי שאכל זבחיו ולא שמח אלו עמו עליו נאמר זבחיהם כלחם אונים להם כל אוכליו יטמאו כי לחמם לנפשם. יומצוה בלוי יותר מן הכל לפי שאין לו לא חלק ולא נחלה ואין לו מתנות בבשר לפיכך צריך לזמן לויים על שלחנו ולשמחם או יתן להם מתנות בשר עם מעשר שלהם בדי שימצאו בו צרכיהם. וכל העוזב את הלוי מלשמחו ושוהה ממנו מעשרותיו ברגלים עובר בלא תעשה שנאמר השמר לך פן תעזוב את הלוי:

השגת הראב"ד

*האומר הרי עלי תודה שאצא בה. א"א כספרים שלנו לא גרסינן שאצא בה אלא ואצא בה דלאו כל כמיניה לאצא בה אע"ג דמפרש אבל אמר שאצא בה ימול לפשוט דאדעתא דהכי מדר:

יג ואם הביא יוצא בו ידי חובת שמחה וכו'. קושיית הר"י קורקוס ז"ל היא עצומה דכיון דאין תודה נאכלת אלא ליום ולילה אחד וכדכתב רבינו ז"ל פ' עשירי מהל' מעשר הקרבנות א"כ איך יוצא ידי שלמי שמחה הא איפשיטא בגיטה ומאמר שיצא בלילה הרלשון מידי שמחה זה אי אפשר דבהדיא אמרו שם בברייתא להוציא ליצי יו"ם רלשון מן השמחה, והר"י קורקוס ז"ל שדחה הירוץ זה מכשם שאמר לא ידענא אמאי לא אחתא מסך ברייתא פשוטה כדכתיבנא. לכן נ"ל לתרץ על לד החוחק בעד רבינו ז"ל דשם בגמרא הקשה רב יוסף לשולא דאמר בשיון זביחה בשעת שמחה מבריתא דחגיגה י"ד יונה בה משום שמחה וחידן רב אידי שביכב ושמחה ואמר שם רב אמי הכי אמי מסתברא דאי לא תימא הכי הא מתיתא מאן קתני לה בן תימא בן תימא הא אסלה לה בגיטה ש"מ וסוקשה לרבינו ז"ל רב יוסף היכי הוה אליק אדעתיה שמחה בי"ד הא איפשיטא לה בגיטה וכמו שהקשה רב אמי אלא ודאי שיש סבור דכיון דהוא מגיע כדי לעשות בו ידי שמחה הא לא אשיב ליה לאסור דלא אסרה תורה ליה, אלא ליה אלא לעורך מצוה אבל לעורך מצוה אחרת לאו ליה היא זה מעמו של רב יוסף וכיון דאין קי"ל דלא בעיק זביחה בשעת שמחה כדאכר רב יוסף נקטינן בדייתא כשעשה וכמו שפירשה רב יוסף ולא אסליק ליה שהיא לעורך מצוה ולכך אסק רבינו ז"ל נבי תודה דאינה נאכלת אלא ליום ולילה דאף על גב דאינה לעורך אלמי שמחה אין בכך כלום. זה נ"ל לתלין בעד רבינו ז"ל דמה שדחק עצמו הר"י קורקוס ז"ל דהאי ואם הביא לא קאי אשמחה בי"ד דוחק:

יד הרי עלי תודה שאצא בה וכו'. כפ"ב דיו"ט אמרו האומר הרי עלי תודה ואצא בה ידי חגיגה הריני נזיר ואגלח ממעשר שני מדור ולינו יונה נזיר ולינו מגלח כך היא גירסת הספרים והיא גירסת הר"מ ז"ל בהשגות, ורבינו ז"ל גורס שאצא ואפילו אמר בלשון חגאי לא אהני ליה. ויש להמוה על הר"מ ז"ל למה נבי נזיר בהל' נזירות פ"ח שכתב שם רבינו האומר הריני נזיר ע"מ שאגלח ממעשר שני ה"ז נזיר ולינו מביא קרבנותיו ממעשר שני אלא מן המולין ע"כ, למה לא השיגו שם כמו שהשיגו כאן דכיון דאמר ע"מ מהני. ואולי דאיש ליה להר"מ ז"ל דנבי נזיר שאני דאין יכול להתנות על זה דכיון שהל נזירותו ונהג בו לא אמי מביא קרבנותיו מן המעשר אבל הכא לא עשאן תודה אלא בחנאי כך:

פ"ג ב כל הפטור מרגליה פטור ממצות הקהל מן הנשים והטף והערל וכו'. ופ"מ ואמאי לא אמר גם כן מון מעבדים דהא אמרינן בפ"ק דחגיגה (דף ד') נבי רגלים אמר לי קרא מכדי כל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה וכו' דגמריק לה לה מאשה וכו'. וי"ל דשאני הכא דאמר קרא בכול כל ישראל לראות ומשמע שאור עבדים כדכתב רבינו ז"ל לעיל. ומ"מ רגלים זו אולי מלאה רבינו ז"ל במקום אחר דבגמרא דידן לא משמע הכי מדקאמר אלא עבדים מ"ל ומדמהדר לאשכוחי מקרא דאתא פני האדון ולא הזכיר מקרא זה כלל וכבר כתבתי אבל הממא פטור מן הקהל. נפקא ליה ממה שאמר שם בפ"ק דחגיגה דילפינן רגלים רגלים מהקהל: זה אמרה. ומ"ש רבינו ז"ל שכל הפטור מרגליה פטור מן הקהל. נפקא ליה ממה שאמר שם בפ"ק דחגיגה דילפינן רגלים רגלים מהקהל: לביאה וכו'. ות"ה והרי ערל נ"כ דאינו רגלי לביאה וכמ"ש למעלה וכבר ביארנו כמעמו. וי"ל דהכא אייבי בעזרת נשים ומה שאמר למעלה שהערל אינו רגלי לביאה הוא מפנים דמעים דכתיבנא ולא פני כך מעמא אלא אלא יכנס לעזרת ישראל דחמירא קדושתה ולא לעזרת נשים:

ג וקורא מעשר תעשר על הספר וכו'. כפ' אלו נאמרין אמרי' בתוספתא וקורא מתחלת אלה הדברים עד שמע ומשע ויהיה אם שמוע עשר תעשר כי תכלה לעשר ופרשת המלך וברכות וקללות עד שנומר כל הפרשה פ"כ. זו היא גירסת רש"י ז"ל ופירש שם דמעשר תעשר מדלג וקורא וכי תכלה לעשר ומשם מחזר לתפרע פרשת המלך ונכתב שם ואע"פ שפרשת המלך מפסקת בין עשר לכי תכלה קורא אם אלה יחד אלא להפסיק בתעשרות ואח"כ קורא פרשת המלך ע"כ. ורבינו ז"ל נראה דאינו גורס עשר תעשר וכי תכלה לעשר וכן לא גרים ופרשת המלך אלא עשר תעשר וברכות וקללות עד שנומר כל הפרשה ולכך לא כתב שדולג מעשר כי תכלה וכן לא כתב שקורא פרשת המלך וכ"ל גירסתו בפירוש המשנה שם: **ד אתה** בחרתנו מכל העמים עד מקדש ישראל והזמנים וכו'. שם בתוספתא שכ"ג מברך אותם המלך מברך אותם אלא שמוחם בכל רגלים תתם מחילת כשון ע"כ. ומפרש רבינו

יג לא יביא אדם תודה ביום י"ד וכו'. כפ"ב דחגיגה (דף י"ט:). ופל"מ ופס"ה כתב יונה כה י"מ שמחה. כתב הר"י קורקוס ז"ל דהא תודה אינה נאכלת אלא ליום ולילה ופס"כ תודה ע"ש שמחה כה איפשיטא בגיטה ואין לומר דיונה ידי שמחה לילה קאמר אלא שיהא חייב בשמחה בלילה כרפשון שפס"כ יסא חייב לשמוח אלמי שמחה בערב כרגל לשמות בלילה ובאדיך ובכוף העלה דלאו אשמחה בע"ם קאי אלא אם הביא במועד קאמר כי בכלל מ"ש לא בשו"ש כ"ש במועד וכ"ק ופס"ה הביא במקו

אחייב בשמחה יונה י"ח שמחה: ז

יד האומר הרי עלי תודה וכו'. פס"ה בדף האחר בעיא דאיפשיטא, וגירסת רבינו שאלא בה ואעפ"כ אינו יונה בה דכיון שאמר הרי עלי תודה נתחייב בתודה וכי הדר אמר שאלא בה י"מ חגיגה לאו כל כמיניה חזגמא לדבר מה שמיט בפרק התודה (דף פ"ט) האומר הרי וכו' תודה עלי מן המולין ולחמה מן המעשר יביא היא ונתמה מן המולין ובאן נחלקה הפנה הרמב"ד שבתב פ"ה בהפריש אלו וכו': כשיזבח אדם אלמי חגיגה ושלמי שמחה לא יהיה אוכל הוא ובניו ואשתו בלבד וידמה שיעשה מצוה גמורה. אלא חייב לשמח העניים והאמללים שנאמר והלוי והגר והיתום והאלמנה. מאכיל הכל ומשקן כפי עשרו. ומי שאכל זבחיו ולא שמח אלו עמו עליו נאמר זבחיהם כלחם אונים להם כל אוכליו יטמאו כי לחמם לנפשם. יומצוה בלוי יותר מן הכל לפי שאין לו לא חלק ולא נחלה ואין לו מתנות בבשר לפיכך צריך לזמן לויים על שלחנו ולשמחם או יתן להם מתנות בשר עם מעשר שלהם בדי שימצאו בו צרכיהם. וכל העוזב את הלוי מלשמחו ושוהה ממנו מעשרותיו ברגלים עובר בלא תעשה שנאמר השמר לך פן תעזוב את הלוי:

פרק שלישי

א מצות עשה להקהיל כל ישראל אנשים ונשים וטף בכל מוצאי שמיטה בעלותם לרגל ולקרות באזניהם מן התורה פרשיות שהן מזרזות אותן במצות ומחזקות ידיהם בדת האמת. שנאמר מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה בחג הסכות בבוא כל ישראל לראות וגו' הקהל את העם האנשים והנשים והטף וגרך אשר בשעריך וגו': **ב** כל הפטור מן הראייה פטור ממצות הקהל חוץ מן הנשים והטף והערל. אבל הטמא פטור ממצות הקהל שנאמר בבוא כל ישראל וזה אינו ראוי לביאה. והדבר ברור שהטומטום והאנדרוגינוס חייבין שהרי הנשים חייבות: **ג** איומתי היו קורין. במוצאי יום טוב הראשון של חג הסכות שהוא תחילת ימי חולו של מועד של שנה שמינית. והמלך הוא שיקרא באזניהם. ובעזרת הנשים היו קורין. וקורא כשהוא יושב ואם קרא מעומד הרי זה משובח. מהיכן הוא קורא מתחילת חומש אלה הדברים עד סוף פרשת שמע ומדלג לוהיה אם שמוע וגו' ומדלג לעשר תעשר וקורא מעשר תעשר על הסדר עד סוף ברכות וקללות עד מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב ופוסק: **ד** כיצד הוא קורא תוקעין בחצוצרות בכל ירושלים כדי להקהיל את העם. ומביאין בימה גדולה ושל עץ היתה ומעמידין אותה באמצע עזרת נשים והמלך עולה ויושב עליה כדי שישמעו קריאתו וכל ישראל העולים לחג מתקבצין סביביו. וחזן הכנסת נוטל ספר תורה ונותנו לראש הכנסת וראש הכנסת נותנו לסגן וסגן לכהן גדול וכהן גדול למלך כדי להדרו ברוב בני אדם. והמלך מקבלו כשהוא עומד ואם רצה ישב ופותח ורואה ומברך כדרך שמברך כל קורא בתורה בבית הכנסת. וקורא הפרשיות שאמרנו עד שהוא גומר וגולל ומברך לאחריה כדרך שמברכין בבתי כנסיות ומוסיף שבע ברכות ואלו הן. רצה ה' אלהינו בעמך ישראל וכו' מודים אנחנו לך וכו'. אתה בחרתנו מכל העמים וכו'. עד מקדש ישראל והזמנים כדרך שמברכין בתפלה. הרי שלש ברכות כמטבען. רביעית מתפלל על המקדש שיעמוד וחותם בה בא"י השוכן בציון. חמישית מתפלל על ישראל שתעמוד מלכותם וחותם בה הבוחר בישראל. ששית מתפלל על הכהנים שירצה האל עבודתם וחותם בה בא"י מקדש הכהנים. שביעית מתחנן ומתפלל בה

כפי

א ספ"ג לאין ספק: ב סמ"ג עשין רכג: ג ספ"ג שם:

כה לא משום שמחה ולא משום חגיגה. לא משום שמחה דבעינן זביחה בשעת שמחה ולא משום חגיגה מאי טעמא הוה דבר שבחובה וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין ובתוספות ד"ה שלמים נראה לר"י אפילו הקדישם מתחילה. ושאמן לשם חגיגת פ"ו איירי דאי לשם שלמים דעלמא אינו יוצא בהן משום חגיגה אפילו שאמן ביום טוב דכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין שצריך להקדישן לשם כך. סברא הוא שישחוט נמי בשעה הראוי' לחגיגה. ודבריהם לכאורה משוללי הבנה:

ב) **ונראה** ביאור דבריהם. דהנה האיך יצא ידי חגיגת יום טוב במה שהקריב מערב יום טוב. והוא כנומל לולב ערב יום טוב. אך הענין משום שנשאר הבשר לאכול ביום טוב ואימורים להקרבה. ואף דשולת מול אסור להקריב ביום טוב. אם יצא בהם ידי חגיגה יהי' מותר להקריבם. אך לכאורה איך יוכשר הקרבן חגיגה כשהקריבו קודם הזמן מאי שנא מפסח שאמנו קודם חצות פסול. ואף שעיקרו אינו בא אלא לאכלה בלילה. מכל מקום כשהקרבה הי' שלא בזמנו פסול. הכי נמי בזה:

ג) **אך** במשנה פרק י"ד דזבחים הזב והזבה והיולדת והמצורע שהקריבו חטאתם ואשמם בחוץ פמורין עולותיהם ושלמיהם (בחוץ) חייבין. פירש"י שמתקבלות כפנים לשם נדבה. וכן במנחות (דף מ"ח.) כשני עצרת שאמנן לפני זמנן הדם יזרק והבשר יאכל. פירשו התוספות שם אפילו לשמן. והיינו משום דשלמים בא נדבה. והכי נמי בחגיגה שהקריבה לפני זמנה. הואיל ששלמים הוא ובא בנדבה כשרה. ובזה שפיר הטעם דאינו יוצא בה ידי חגיגה במה שאוכל הבשר ומקריב האימורים ביום טוב כיון שאינו בא אלא מן החולין. וצריך להקדישה לשם כך. אבל אם לקח שלמי נדבה והקריבה לשם חגיגה אינו יוצא בה. והכי נמי בהקרבתה לפני זמנה נעשה שלמי נדבה. דמשום חגיגה היתה פסולה לפני זמנה כמו פסח קודם חצות. אך באת להכשירה משום שבא נדבה ובנדבה הא אינו יוצא ידי חגיגה בכ"ל:

ד) **ונראה** לי דאי' לזה. דאי כדעת ראב"ד דכשהקדישה לשם חגיגה יוצא בה ידי חגיגה כששחטה מערב יום טוב. על כורחין משום שנשאר הבשר והאימורין ליום טוב. אם כן הא דפרק קמא דסוכה דאין מסככין בדבר המקבל טומאה דמקים סוכה לחגיגה מה חגיגה דבר שאין מקבל טומאה כו' ואי אמרת דאינו יוצא אלא אם כן שחטה ביום טוב ניחא. דבשעת שחיטה אינה מקבלת טומאה בחיי'. אך לדעת הראב"ד דיוצא אם אם שחטה מערב יום טוב הא אין המצוה מתחלת ביום טוב רק אחר שנשחטה ומקבלת טומאה. ואף על פי כן יוצא בה. אם כן אם נקיט סוכה לחגיגה אינה מעכבת:

ה) **עוד** נראה דאי' לדעת התוספות מהא דבילה (דף כ':) בהא דשמי הלחם אין אפייתן דוחה יו"ט דפירש"י סוף ד"ה דהא. משום דלאו דומיא דחגיגה הוא. שזמן שחיטתה קבוע ברגל ואינו יכול להקדים. ואם יוצא בה כששחטה מערב יום טוב. אם הקדישה לשם חגיגה. הרי חגיגה נמי יכול להקדים. ואף על פי כן דוחה יום טוב. גם שמי הלחם נימא הכי. ואין לומר משום דאינו יוצא אלא משום שמקטיר האימורים בלילה. ואם כן על כרחך פשה מלאכה ביום טוב. דאכתי קשה למאן דאמר הכשרה ללאו יצאתה ואין בהקטרה רק איסור לאו כדאיתא ביבמות. ואם כן אין איסור ביום טוב כמו שכתבו תוספות פסחים (דף ה':) בד"ה לחלק יצאתה. אלא ודאי כדעת התוספות:

סימן תכג

דין שמחה בזמן הזה בלילה ראשונה של חג:

7 א) **הנה** בגמרא סוכה (דף מ"ח) והיית אך שמח לרבות ליל יום טוב אחרון. או אינו אלא יום טוב ראשון תלמוד לומר אך חלק ומה ראית לרבות ליל יום טוב אחרון ולהוציא ליל יו"ט ראשון מרבה אני ליל יום טוב אחרון שיש שמחה לפניו ומוציא אני ליל יום טוב ראשון שאין שמחה לפניו. עד כאן. ויש לעיין אם גם בזמן הזה. דמלוה רק בכסות נקיי' ויין יפן. יש תילוק בין יום טוב אחרון בין לילה ראשונה. או דילמא רק בזמן שבית המקדש קיים שהמצוה הי' בשלמי שמחה:

ב) **ונראה** דלגליסא קמא דפסחים (דף ע"א.) דהא דמעטו ליל יום טוב ראשון ומרבה ליל יום טוב אחרון משום דבליל יום טוב ראשון אין לו במה ישמח דבעינן זביחה בשעת שמחה כדעולא ר"ל אלעזר. אם כן אין למעט רק לענין חיוב שלמי שמחה. ואם תאמר כיון דמכל מקום ממעט ליל יום טוב ראשון משמחה. איך פסקה לקרא בסכינא חריפא לומר דממעט לחגאין. לא קשיא דהאי אך לא בא למעט רק מה שלמדין מקרא דוהיית שמח. והוה אמינא שקאי גם על ליל יום ט"ב ראשון. על זה קאי אך למעט. הו"נו דהוה אמינא אף דבליל יום טוב ראשון ליכא שלמי שמחה כמו שפרש"י בסוכה או אינו אלא לרבות ליל יום טוב ראשון וזה לשון ואשמעינן שצריך לזבוח שלמים ערב יום טוב ולא בעינן זביחה בשעת שמחה. על זה קאי אך למעט. אך לענין חיוב כסות נקי ויין יפן בזמן הזה דמקרא דושמחת בחגיך יליפינן לה. ושם לא כתיב אך חייב גם בלילי יום טוב ראשון כמו בשאר יום טוב וזה ברור:

ג) **ונראה** עוד שגם לרבנן אמר ר' אלעזר דלא בעינן זביחה בשעת שמחה. ופסק רמב"ם כמותם. ולכאורה לדידי' אין לחלק בין שלמי שמחה לשאר שמחות. וכי היכי דממעטו ליל ראשון משלמי שמחה. הכי נמי נמעטו משאר שמחות. נראה דגם הא לא חברא. והנה בתוספות פסחים שם ד"ה לילי יו"ט האחרון דצריך קרא לרבות לילי יו"ט האחרון. כיון דשמיני רגל בפני עצמו הוא. והוה אמינא לא יהי' מחויב לזבוח שלמי שמחה בשביעי לצורך שמיני כמו שאינו מחויב לזבוח מערב יום טוב לצורך הלילה עד כאן דבריהם. ונראה דזה לרבנן אמר ר' אלעזר. דלא בעינן זביחה בשעת שמחה. מכל מקום אינו מחויב לזבוח מערב יום טוב לצורך הלילה. דעדיין

לא

לא מל פליו כמצוה. [דאי למאן דאמר בעינן זביחה בשעת שחיטה. לא שייך לומר שאינו מחויב לזבוח. כה"ג אפילו זבח לא מהני מידי] כמו כן כאן אמינא כיון דשמיני רגל בפני עצמו הוא. שמחה דשמיני מצוה אחרת הוא. ומדיין לא חל בשביעי. קמשמע לן דמחויב. מכל מקום מבואר מדבריהם דהמיעוט מלילי י"ט ראשון שאינו מחויב לזבוח. דהוה אמינא ללמוד מקרא דוהיית אך שמח שמחויב להכין מערב יום טוב. ממעט אך שלא ללמד מקרא זה. והדיינן לסברא פשוטה שאינו מחויב להכין מערב יום טוב. אבל לענין כשות נקי' ויין יש אין חילוק בין לילה ראשונה לשאר הש"ש:

ד) **וקפי** זה נראה עוד למה דקיימא לן לא בעינן זביחה בשעת שמחה. אם יש לו קדשים ששחטן מערב יום טוב. מחויב לאכול בלילה הראשונה לקיים מצות שמחה. ומקרא דאך לא ממעט רק שלא יצטרך להכין מערב יום טוב:

ה) **ובזה** יתיישבו דברי הרמב"ם פרק ב' מהלכות חגיגה הלכה י"ג שאם הביא תודה בערב פסח יוצא בה ידי חובת שמחה, ואמרו ר"י קורקוס ולחם משנה דלמאר נפסלה בלילה ובלילה אינו מחויב. ולפי מה שכתבתי גם בלילה מחויב אם יש לו. וזה שכתב רמב"ם שיוצא בתודה שהביאה מערב יום טוב ומחויב לאכול בעצמו בלילה לקיים מצות שמחה:

ו) **אך** יש מקום עיון בירושלמי פרק ב' דחגיגה ברייתא והיית אך שמח לרבות לילי יום טוב אחרון לשמחה. יכול אף לילי יום טוב ראשון תלמוד לומר אך. או מילף ר' חייא בשם ר' אלעזר ובמחת בתנך משמח מתחייב בחגיגה את מתחייב בשמחה עד כאן לשונו. והייבו דלילי יום טוב ראשון שאינו מחויב טו' בחגיגה אינו מתחייב בשמחה. וכן פי' המפרשים. ואם כן מקרא דושמחת בתנך דילפינן עיקר חיוב שמחה נתמעט לילי יום טוב ראשון ונתמעט לגמרי:

ז) **אך** נראה דסיום דברי ירושלמי הם סתירה לטעם זה. וזה לשון ירושלמי שם תיכף אחר דברי הגי"ל. התיבין והתנן ההלל והשמחה שמונה. הגע עצמך שחל יום טוב ראשון להיות בשבת. לשיטתן מערב הרגל אי את יכול דא"ר זעירא שלמי חגיגה ששחטן מערב הרגל אינו יוצא בהם ידי חובתו ברגל. לשיטתו ברגל אי את יכול שכבר למדנו שאין חגיגה דוחה שבת. אימתי אמרו ההלל והשמחה שמונה. אמר ר' יוסה בבהנים ובשביר עד כאן לשונו. וכל האי סוגיא גם בפ"ד דסוכה. והביאו המפרשים דזה קושיא בפני עצמה דכשחל יום טוב ראשון בשבת לא משכחת שמחה שמונה. שאותם ששחטן מערב יום טוב אינו יוצא בהם ידי שמחה ובשבת אינו יכול לשחוט. והאי "הגע עצמך" עם האי "אימתי אמרו" קושיא אחת הוא. אך יש כמה תשובות בדבר. חדא דמה שייכות דברים אלו עם המיעוט מלילי יום טוב ראשון. ועוד דמאי הא דמייתי שלמי חגיגה ששחטן מערב יום טוב אינו יוצא בהם ידי חובתו. דהמשמעות שאינו יוצא ידי חגיגה ולא שאינו יוצא ידי שמחה. וכן הא דאמר בירושלמי למדנו שאין חגיגה דוחה שבת והי' לו לומר שאין שמחה דוחה שבת. אך הדבר ברור שבירושלמי מדמה התירון דכשלא נתחייבו בחגיגה לא נתחייב בשמחה, על זה מקשה מיום טוב ראשון שחל בשבת שלא נתחייב בחגיגה דלשיטתו מערב הרגל הא אינו יוצא בה ידי חגיגה. ובשבת אסור לשחוט ולא מתחייב עוד בחגיגה. ומכל מקום נתחייב בשמחה. והאי "אימתי אמרו" מילתא באפי נפשי":

ח) **ואין** להקשות על דימוי התירון מיום טוב ראשון שחל בשבת. שהרי בכריתות (דף ז':) מחלק בין לילה לשבת. שבשבת אף על פי שאינו ראוי לקרבן יחיד ראוי לקרבן ציבור ותביב גם לבני קרבן יולדת שנתחייב. מה שאין כן לילה אינו ראוי לשום קרבן. והכי נמי נאמר בשבת תביב שנתחייב בחגיגה מה שאין כן בלילה. יש לומר לפי המבואר בסוגיא דפסחים דשחטן מערב יום טוב. הא ראינו יוצא בהם משום חגיגה הוא משום דאינו בא אלא מן החולין. ופירשנו לעיל בסימן הקדוש משום דעל ידי שנשחט מערב יום טוב בשעה שאינו מחויב בחגיגה נעשה מדבה עין שם בתריכות. אבל לולי זאת הי' יוצא ידי חגיגה במה שאוכל הבשר ומקטיר האימורים בלילה. והכי לילה זמן אכילת קדשים אחרים והקטרת אימורים אחרים ביום טוב שחל אחר השבת לו באימורים שמעלה בהם באור שנעשו לגמרו של מזבח. רק לאכילת חגיגה אינו ראוי משום דכשנשחט מערב יום טוב נעשה מדבה. ואם כן חשיב ראוי כמו בשבת וכבר נתחייב. ולא דמי להא דכריתות. דהחס בחטאת הטוף שהיא כפרה ואין כפרה אלא בדם. ובלילה אין זמן שחיטה וזריקה. ואין לילה ראוי לשום כפרה. אבל חגיגה דיוצא בהקטרה ואכילה לבד בגי"ל. והכי לילה זמן אכילה דקרבנות אחרים. וכן זמן הקטרה בגי"ל. ודו"ק היטב:

ט) **קיצור** דברי הגי"ל להלכה לא נתמעט יום טוב ראשון רק מחיוב הקרבה מערב יום טוב. אבל אם יש לו קדשים מחויב לאוכלם בעצמו בלילה. וכל שכן בזמן הזה דאין שום חילוק בין ליל יום טוב ראשון לשאר הש"ש. וזה ברור בטעם:

י) **שוב** ראיתי בתשו' שאלת חרי' סימן ס"ח הוכיח מרי"ף פרק הי' קורא דליל ראשון של יום טוב מחויב בשמחה מן התורה. אך הוכיח מברייתא הגי"ל דמתמעט ליל יום טוב ראשון משמחה היפוך הרי"ף. וכבר בירונו שאין משם ראי' כלל. ומתוספות מוכח להדיא דלא נתמעט רק לענין שאינו מחויב לשחוט מערב יום טוב:

יא) **עוד** הביא ראי' מפסחים דמקשה למאן דאמר בעינן זביחה בשעת שמחה מהא דחגיגת י"ד יוצא משום שמחה ואינו יוצא משום חגיגה. ומשני שעיכב ושחטו. הכי נמי מסתברא דהא מתניתא מני בן תימא והא איפסלה בלינה. ואם איתא דמחויב בשמחה בלילה. הא יש לומר דיוצא בה ידי שמחת הלילה עד כאן דבריו:

יב) **וריישב** זה נראה דהנה הרמב"ם פרק א' מהלכות חגיגה כתב והשמחה האמורה בהרגלים הוא שיקריב שלמים יחד על שלמי חגיגה. ואלו הם הנקראים שלמי שמחת חגיגה עד כאן. מבואר מדבריו דאף ביום שמקריב החגיגה מחויב להביא שלמי שמחה. ואינו מובן שהרי יש לו בשר חגיגה לאכול. ולמה יגרע ממה שהכהנים יוצאים ידי חובתם בשעירי הרגלים וכחטאות ואשמות. ולריך לומר דאף שיוצאים

ידי

בהמה, והא דתניא ואחר כל ימי הפסח אדם יוצא ידי״ח במעשר בהמה. היינו לחובת שמחה וכמו שפרש״י, אבל רבנו פירש דאחר ימות הפסח יוצא ידי״ח במעשר בהמה היינו חובת חגיגה, ולפ״ז גם בשאר בהמה טבולה, וקשה לפ״ז גם בעולת ראי׳ נמי תש״ל טובל, ועוד קשה לפי׳ רבנו דבשלמי חגיגה לחיירי, ונטובל, וטובלין בהמה לבהמה, הלא קיי״ל כיון שפסק להקריב קרבנותיו שוב אינו מקריב, וע״כ צ״ל דהפרישן ביום ראשון וטבל גם המעשר, וא״כ כי היכי דאסרו חכמים להניח מן המעשר ביו״ט דלמא יעשר ביו״ט, ה״כ בשאר ימות הרגל לא יקריב דלמא יעשר ביו״ט שהרי לא יכול להקריבן בחובה אם לא יפרישן ביו״ט, ודוחק לומר דלא אותר להקריב מעשר אלא בלא הפרש חובתו כלל ביו״ט אלא בחובה.

ולענין קו׳ הראב״ד וכמו שבאר הלח״מ שהרי רבנו פסק כר״י ולא תש״ל טפילה במעשר בהמה, ז״ל דרבנו פסק כרב ששת דמתניתא לא פליגי ורבנו העתיק ג׳ הברייתא דטופלין מעות למעות כדי שיעור אכילה ראשונה מן החולין, ואח״כ אשמועינן טופלין בהמה לבהמה במעשר בהמה. (חגיגה סי׳ ה׳ סק״ה, ועי״ש סק״ט).

פ״ב ה״י כבר ביארנו בפסחים שחגיגת אדרבעה עשר ראשון כו׳. עי׳ פסחים ע׳ א׳ וחגיגת י״ד יוצא בה משום שמחה ואינו יוצא בה משום חגיגה, לק׳ ע״א ג׳ מוקי לה בשחטה בט״ו, ואפשר מדסמך דין זה להא דריש״א דחגיגת ט״ו לג׳ ימים, דאי היתה חגיגת י״ד כחגיגת ט״ו היה הדין נותן שאם לא הקרינה בי״ד יקריבנה בט״ו ולא שייך כאן דבר שנחוגה אינה בא אלא מן החולין דאין כאן אינוי שהרי הופרשה לחגיגה וקרבה חגיגה וכמו שהפרישה לפסח ולא הביאה מביאה בעצרת, וכתבתן ריש שבועות מהו שיקרבו זה בזה כו׳, ומאכם זה יתכן לדעת תו׳ דבן תימא ס״ל דחגיגת י״ד חובה אבל אי היא רשות בלא״ה אין יוצאין בה חגיגת ט״ו כיון דחגיגת ט״ו חובה ושל י״ד רשות, ומיהו י״ל כהי דהיא רשות מ״מ כשהקדישה היא בכלל חגיגה, ולפ״ז לתנא דמשנתנו יוצאין בה חגיגת ט״ו.

ורבנו כתב דחגיגת י״ד רשות לפיכך אין אדם יוצא בה ידי חובת חגיגה ויוצא בה ידי חובת שמחה, ומראה דאיירי בשחטה בט״ו דאי שחטה בי״ד ודאי לא שייך למידין שיהא יוצא חגיגה ודאי חגיגה זמנה קבוע, והרי בעי למימר שחא דוחה שבת דהוי בכלל מועד וכמש״כ תו׳ ע׳ ג׳ ד״ה הא, וכמש״כ תו׳ שם ד״ה שלמים, דחגיגה צריך לשחטה בזמן חובה, והנה העתיק רבנו דינו דבן תימא ולאו מטעמי׳ דבן תימא תני אין יוצאין בה חגיגה משום דלא שוו בדיניהו [ואע״ג שאם ענר ולא קרבה בי״ד וקרבה בט״ו דיבה כשלמים דעלמא כדין פסח בשאר ימות השנה, מ״מ אינה ראוי׳ לחגיגת ט״ו ואינה בא אלא מן החולין] ואבן קיי״ל דהלכה לג׳ ימים ואין חילוק בינה לחגיגת ט״ו, אלא כיון דאבן ס״ל שהיא רשות הו״ל כשאר נדרים ונדבות שאינו יוצא בהן חגיגה, זה כדעת תו׳ דבבן תימא הויא חובה **ולדידן** רשות, וכ״ה בג׳ הר״א בהב׳ דבב״ת הויא חובה **ולדידן** רשות, והנה הר״א כתב דאם התנה עליה בשעת בה ושחטה בי״ט [הוא ר״ת ביום טוב ולפנינו איתא בי״ד והוא ט״ס דודאי חגיגת ט״ו אי אפשר בי״ד, וכן מורה לשון הר״א שאם בי״ד לא הו״ל להזכירו שהרי בהכי קיימינן] יצא בה ידי חגיגה, וראה כוונתו ז״ל שהתנה בשעת הפרשה שאם תתעכב עד ט״ו יהא מביאה לחגיגת ט״ו, והנה דעת הר״א דאין יוצאין בה חגיגת ט״ו בלא תנאי אפי׳ לתנא דברייתא דהאכלת לג׳ ימים והיא חובה, והלכך לא נתפרשו לו דברי רבנו בלא תנאי ותנאי מהני אף אי אי חובה ולכך הוקשה לו לפיכך שכתב רבנו.

ואף לדעת תו׳ והר״א דבב״ת הויא חובה, אכתי י״ל דגם לרבנן דהויא רשות מ״מ הוא קרבן בפ״ע מה״ת וכמש״כ חגיגה סי׳ ה׳ סק״י, וכ״ה בהדיא בדברי רבנו פ״ו מה׳ קפ״ב הי״ב והי״ג שהיא נזכרת בתורה, ודעת רבנו דגם תנא דברייתא ס״ל דהיא רשות, רק נ״ת דיהיב לה כל דיני פסח ס״ל חובה ומשמע בד׳ רבנו דגם רבנן לא קבעוה חובה, מיהו לשון הגמ׳ חגיגה מי׳ א׳ חגיגת י״ד לא לחוריתא, משמע דמדרבנן חובה ואפשר דגי׳ רבנו בחגיגה לחו חובה וכלשון הגמ׳ בפסחים, ואפשר דמש״כ רבנו דהיא רשות היינו מדאוריתא אבל מכמים קבעוה חובה בחובעה, וכלשון רבנו הי״ב כשמקדישין כו׳.

וחנה רבנו כתב ועל זה נאמר בתורה וזבחת פסח וגו׳, והוא מספרי, ובגמ׳ ע׳ ג׳ אמרו אלי קרא לדר״מ וא״ע, עוד יש לעי׳ היכי אשכחן לרבנן דאיקרי חגיגה.

ולק׳ נ״ו ג׳ מרבינן שלמים הבאין מחמת פסח למביכה ובסכים ופרש״י אחד ליבא דהיינו חגיגת י״ד ומשמע דאתיא אפי׳ לרבנן דבן תימא וזה רא׳ דעיקר עניבה מה״ת. (חגיגה סי׳ ה׳ סק״י).

פ״ב הי״א מי שהיו לו שלמי נדר כו׳. נראה דהא דאמר בפסחים ע׳ ג׳ שלמים ששחטן מעו״ט כו׳ ולא משום חגיגה, דר״ל ואם בא לשחטן בט״ו לאחת בהן חגיגה ממי אי אפשר משום דהוי נדר שנחוגה ואינה בא מן החולין ובתום׳ נדחקו לפרש דקאי אשחטן מעו״ט ואפי׳ הקדישן לשם חגיגה.

ורבנו כתב מי שהיו לו שלמי נדר כו׳ אע״פ שאכלן ביו״ט כו׳ והוא כפי׳ תו׳ וכלשון הגמ׳ וא״ל דאפי׳ שחט חגיגה מעו״ט לא יצא ויקיר רבנו כמו שקבלו בגמ׳ וא״ע. (חגיגה סי׳ ה׳ סק״י).

פ״ב הי״ב לא יביא אדם תודה כו׳ ואם הביא יוצא כו׳.

הא דאר״א בפסחים ע״א א׳ ה״ב מסתברא דאלת״ה כו׳, ג׳ מסתברא דבה הו״ל לאתויה דקאי׳ לה מאי קאי׳ לה, ונראה דליל דאשון של פסח חייב בשמחה אי לא בעינן זביחה בשעת שמחה שהרי הא דמתעטינן ליל דאשון של חג משום שאין שמחה לפניו, אבל ליל ראשון של פסח שמקיים בחמת מצוה שמחה נאכילת פסח דלא גרע פסח מבכור ומעשר, ולמה נמעט ליל פסח משום שאין שמחה לפניו הלא אוכל שמחה בשעת גלילו וא״כ למ״ד לא בעינן זביחה בשעת שמחה הדין נותן דזה שמאכם ולא הקריב פסח חייב לאכול שלמים בליל פסח משום מצות שמחה ולפ״ז אין אנו צריכין לדחוקי דברייתא בעיכב ושחטה [והא דאמר ואין יוצא בה

בה משום חגיגה אפשר דבא לאשמעינן עיקר חיוב חגיגת ט״ו דיש״ל דחגיגת י״ד פוטרתה, ואפי׳ אי מפרשינן הא דאין יוצא בה משום חגיגה בעיכב ושחטה, מ״מ ריבא״ל דהיינא טפי בשחטה בזמנה] אבל אשמעינן דזה אבל אכל פסח יוצא בה ידי שמחה וב״מ דבא בעינן זביחה בשעת שמחה, ובזה אמר ר״א דלא מסתבר דאיירי בה אבל אכל פסח אבל מסתבר טפי דאיירי ביום ובעיכב ושחטה.

ובמש״ב כתיבנו דברי רבנו שכתב שאם שחט תודה בעו״פ יצא בה ידי שמחה ובכ״מ בשם הרי״ק

הר׳ הא בפסלה בגינה, ולהאמור ניחא דיוצא בה בגילה **ובבר** נחית לזה הרי״ק שם אבל הרחיק את הדבר **דאא״כ** חייב כל אדם להביא שלמים עיו״ט, אבל ז״א דיוצא בפסח מצות שמחה] ומש״כ הרי״ק דאיירי בהביא בפסח, נראה דאם הביא בפסח התודה פסולה כבביאה

נבא לחם דהא תמן שנה איסורי הנאה בינהו ואם הביא לא קידש כדאמר זבחים פ״ח א׳, ואע״ג דאבד הלחם אחר שחיטה התודה כשרה כדאתר מנחות מ״ש א׳ דאיקרי שלמים מ״מ אם לא היה לה לחם בשעת שחיטה נראה דהיא פסולה והכי תניא בתוספ׳ פ״ג דמנחות הלחם מעכב ואינו מפגל את התודה.

ויש לעי׳ בהא דמרבינן לילה לשמחה, אי חייב בהאכילת בשר קודש ג׳ פעמים א׳ ביום וא׳ בלילה, או דבני נפעם א׳ ומרבינן לילה שאם אכל בלילה ג״כ יצא, ולפ״ז אינו חייב ביום א׳ של פסח בשמחה שכבר יצא בהאכילת פסח, ולפי״ז בעיכב ושחטה היינו בחובה.

ויש לעי׳ שרבנו לא הזכיר כלל דין שמחה בלילה ולא הזכיר לחלק בין ליל ראשון לשאר לילות. (חגיגה סי׳ ה׳ סק״י).

הלכות בכורות

פ״א ה״ה אלא הרי הוא כחולין ויאכל בחומו. תינוק הרגיל וכתב הכ״מ דרבנו מפרש הא דאמרי׳ בחרגיל מרגיל. רבנו פסק דברי מערבא והא דאמר ריב״א הוא אליבא דראבר״ש, ור״ל דלכך לא התירו משום רוחא דהקדש משום דבראה כעובד עבודה זו שמא יבבל עדרים אבל משום זה לחוד לא הוי אסרינן אי לאו דאמרי׳ עדיין קדושתיהו, ודחוק דכיון דהיה ראוי להתיר משום רוחא דהקדש ומ״מ אסרינן משום הכי טעמי מכ״ל דרבנן לא אסרי משום הכי טעמי ומ״ל לפרש דהכי אמורא׳ מאי מוקי לה כב״ש וכראב״ש, ונראה דרבנו פסק כר״א לקולא דבדברי סופרים. (תמורה סי׳ ל״ה סק״ז).

פ״ב ה״ז רחל שילדה כמין עז או עז שילדה כמין רחל כו׳. רבנו השמיט דין רחל בת רחל בת עז ודין רחל בת עז בת רחל, נראה דפסק כר״א דבפלוגתא דר״ש ורבנן קמפלגי וא״כ לא הוכרע דין רחל בת עז בת רחל, וכיון דלא אחכר דינו בגמ׳ לא הביאו, ומיהו תימא דפירש מימרא דכל הני אמורא׳ בראבל בת עז ומשמע דס״ל דעז בת רחל פשיטא דלאו אמר הוא, ורק בראבל בת עז דהוי אמר מ״מ כיון שנעשה אמר ע״י אינוי לא הוי דומיא דפשתן וקשה לפ״ז מה ענין זה לפלוגתא דר״מ ורבנן הא רחל בת עז בת עז לכו״ע הוא עז, ולא שייך כאן מקצת סימנין דומין לאמו דאדרבה אי דומה לאמו הוי טפי עז, ואפשר דהכל מודים לאו אר״מ דאי אלא דבר מוסכם הוא, ובד״א סק״ז כ׳ דרבנו לשיטתו דפסק כר״א פסק גם לענין ציצית וכלאים דדוקא רחל בת עז אין אמרה אמר, ואינו מובן דהא הני אמורא׳ אמרי דהכא הכל מודים אף ר״מ דלא פטר מבכורה אלא רחל בת עז ועז בת רחל אבל מקום לענין כלאים מודה משום היקשא לפשתים ח״כ אף אי ליכא פלוגתא לענין בכורה מ״מ לענין כלאים הדין אמת לכו״ע ועוד דר״א מסיים אף אנו נאמר כו׳ משמע דמודה להני קמייתא, ומה דנקט הני״ מ בפשיטות דעת רבנו דרחל בת רחל בת עז ורחל בת עז בת רחל לא השיגא נדמה ומשום דפסק כר״א, ל״ע דאדרבה כיון דחזינן דעת

שני מחצרים ניתן לו. מ"ש כגון אחד מלא ואחד חסר לאחר מעורבו כ"ו לא שאחר מעורבו (משנה) דהיינו לא ניתן לו אחד מחצרים ל"ה כגון שאת לו ב' חצרים ל"ה כגון שאתו לו ג' לפחות: **סוף** סוף לאחרים ניתן סוף לא נמסמס לו סי'. כגון מחיסה עמה מעורבת ומעורבת ומעורבת עכלים ומן **בעבא קמיפלגי בעיבור שנה "דתניא "כמה עיבור שנה ל' רשב"ג אומר חדש מחיבוי אין נערבין חלה אלא ביום הנף ואין ר"ה חלה אלא ביום הנף אם לאחר עיבורו ויכנין דמשכחת לה לאחר אחר עיבורו אמר לך רב הונא ולקיא מי ניחא שמנה הוא ולא עכרבין לא שבעה עכרבין (ה) ר' שבעה ויכנין דלא עכרבין בסרוגא ועכרבין בקימא (ו) והא רה לאחר אחר עיבורו אלא (ז) הא מני אדים היא "דתניא אדים אומרים "אין בין עיבור לעיבור ואין בין אחד לשבעה אלא ל"ה אלא ארבעה ימים בלבר ואם הוחה שנה מעוברת חמשה (ח) סוף סוף לאחרים ביום הנף לא משכחת לה "אלא משישיעה (ט) כגון שהוחה שנה מעוברת ועבור שנה לי' יום רל' ראחה לבחרי יוחא לעיר ביום הנף לא משכחת לה (י) ר' אמרי אמר ר' יוחנן אמר ר' יוסי בר' חלפתא אמר ר' יוסי בר' חנינא אמר ר' יוסי בר' יהודה אמר ר' אבא בר' כהנא אמר ר' אבא

מלא מתא מלא מ״מ סברו וקו מתמא מתך דרש פ״ב דכרים
(דף יד:) דקתמר כרגל סוכות דלכתחלה שמוטב שבר ימים מרחוד נותר כרן
הכלל כרן פרק לפרק שוכר כלמלא הפרק ליו פוסק ימים שלון
ליחיד נותר כרן הכלל לפרק כלמלא הפרק פוסק ולם ולו מוכרכין
מלון מלי הפסקה ליפל בדבר ומו
מפני רשון מר יפסק ונמר כלן לא
מכנשלא ליה מלא מפני סילחה ומפני
סכבור ולא דמי לנהי דקתמר פרק
לוכב ומרכב (פסח דף מה:) אמתיבא
לא מכרכיכן ס״מ מלכולו דמרבה כמו
מרבה מלכ לקרלה המבה מכרכין
מפיר והא דקתמר הסם ס״ד דמפנים
(דקמה) מנא יחיד לא יחיד ולא הסמוכל
נותר מי יחיד לא נרלן לכפפל ולם
הכחול נותר ובדולם מנמנע לדבור
מיכון הייט מחבר בעצמן ולקן
רב דסבר לתפקוקמו הכמל הכל
דיבור מיכון לקרוס ולם יחיד מי
יחיד לא יחיד ולא יחיד לא
יחיד בכרכם ולם הכחל בכרכה
נותר כה) ומלא מקנו (דרבוי מקנון)
[ר״ל] כיון דמוכ לבר ליחיד כמי
כמחלוב דבר דחלל לון מחייב לתמנו
מלון מלחר מחקקן מלמו לא כל
זה ברכה לבנולה כמן שבנים
מברכים מגלגולת לולב מלוב לבנולה
אנים דמנמרות מלון הם רבנולת
ליבלו ולון בה ברכה לבנולה פסק:
אבגין לאחרים מרים מפי מה לון
יכולל לאחרים מרים מה לון
ר״מ ובוס הסיפוס: תבל לא
קלמר מפני מה לון לנו לאחרים
מרים מכמנם מגלגלתי הנרים לאחרים
מרים ולבן לומר ר״ל דבר״ם ובוס
הכיפוס לון לנלב ומחוס יכולין.
וכרבים יכולו בה ב׳: פרקים (שיר המחני)
אין שוחטין מל״ה מקישות בתקנם
בכל יום: ומוכרם בסוכה (דף נב:)
מלמה לפחתם מנרים ומכנו לחמיד
מל מר שחו לולים לאחרים מרים
בעמנת הסלים והם בו ב׳: פרקים לכל
פרק מקנו הלילו ומקנו:
(שיר המחני) **ולא** מוסיפין מל
מנה: פרים לא לאחרים מומל
לון מחמון מב׳ מלילים ולא מוסיפין
לון ר״ב בעבל ר״ב יום המלל מכה:
יאין שוחטין מל״ב לוס הנמנין
מלהקון בכל יום מקלים ומן: ביקרות ומלגל
הרי ר״ב הנמ מלולות הבנים מוקנים
מל ולא לוס ולכי מקן פרק בחבל
דקמר (דף נב:) ומני הבנים מומרים
מל שלמן המלבים ומל מלולות בדים
ולא הם בחם למחני בלרים ולולים
לבי מלא הו בנמנים מל מנה
מלילים ומלילים לבי מלא הו בנמנים
מל מלא הו בנמנים מל מנה
מלילים ומלילים לבי מלא הו בנמנים
מל מנה מלילים ומלילים לבי מלא הו בנמנים
מל מנה מלילים ומלילים לבי מלא הו בנמנים
מל מנה

פסח.

אמנם, הרמ"א בשו"ע הל' סוכה (תרל"ט ס"ג) מביא דברי המהרי"ל למרות שבהל' פסח (תע"א) אינו משיג על המחבר שרק אוסר מסמוך למנחה קטנה. (כבר עמדו האחרונים על סתירה זו. עיין מג"א סי' תרל"ט סקי"ב וכן בבכורי יעקב שם סקכ"ד). ועיין נמי בחק יעקב (תעת סק"א) שתירץ בפשטות דכיון דרק פת נאסר ממנחה ולמעלה ממילא אין מה לאסור דהרמ"א אזיל לשיטתיה דס"ל (תמר סע' א, תסב סע' ד) דפת של מצה עשירה אסור באכילה כל זמן דיש אסור חמץ, וכן פת של חמץ אסור משום אסור חמץ, ולכן בלא"ה כל פת אסור סמוך למנחה גדולה ומשו"ה לא צריכים לאסרם משום תאבון.

מצוות שמחה בלילה ראשונה

איתא בגמ' פסחים (עא.) דאין מצות שמחה בליל ראשון של יו"ט. וז"ל הגמ' והיית אך שמח לרבות לילי יו"ט האחרון לשמחה, אתה אומר לילי יו"ט האחרון או אינו אלא לילי יו"ט הראשון ת"ל אך חלק... כדתני טעמא מה ראית לרבות לילי יו"ט האחרון ולהוציא לילי יו"ט ראשון, מרבה אני לילי יו"ט האחרון שיש שמחה לפניו ומוציא אני לילי יו"ט ראשון שאין שמחה לפניו עכ"ל.

ועיין בר"מ פ"ב מהל' חגיגה הל' יג שכתב וז"ל לא יביא אדם תודה ביום ארבעה עשר מפני החמץ שבה שאין מביאין קדשים לבית הפסול ואם הביא יוצא בה ידי חובת שמחה כמו שביארנו עכ"ל. והקשה הר"י קורקוס (מובא בכס"מ) דהרי קרבן תודה אינו נאכל אלא ליום ולילה וא"כ איך יוצא משום שמחה בתודה דהרי אין שמחה בלילה ראשונה וביום דאשון כבר נפסל בלינה. ועיי"ש בכס"מ ובלח"מ. והאבני נזר (או"ח סי' תכג) כתב ליישב דהא דנתמעט לילה ראשונה משמחה פירושו של דבר שאין חיוב לשחוט מבעוד יום (למ"ד דלא בעינן זביחה בשעת שמחה) כדי שיהי' לו בשר לאכול בלילה, אבל אה"נ אם יש לו בשר בליל ראשון מחוייב לאכלו כדי לקיים מצוות שמחה אפילו בליל ראשון של יו"ט.

ועיין בחזו"א (על הר"מ הנ"ל) דיצא לחדש דהא דנתמעט ליל יו"ט דאשון משמחה הוא רק ביו"ט דסוכות אבל לא ביו"ט דפסח. הסברא לחלק הוא דהסבה דהגמ' מעטה ליל יו"ט ראשון ורבתה ליל יו"ט האחרון

הוא בגלל דליל יו"ט אחרון יש שמחה לפניו משא"כ ליל יו"ט ראשון, אבל ליל יו"ט ראשון דפסח עדיף טפי משמחה לפניו דהרי יש בו שמחה בלילה עצמו בגלל מצוות אכילת פסח. ומשו"ה יצא גם לחדש שאם משום איזה סבה שהיא לא יכול לאכול קרבן פסח בליל ראשון דפסח אכתי מחוייב לאכול שלמים בתור מצוות שמחה.

מצות אכילה בליל ראשון דיו"ט

בליל יו"ט ראשון דפסח מחוייבים לאכול כזית מצה לקיום מצוות בערב תאכלו מצות. מבואר בגמ' סוכה (כז.) דיש גז"ש ט"ו ט"ו דמחייב אכילה בליל יו"ט ראשון דסוכות. ועיין בר"ן (דף יב: בדפי הרי"ף) שמביא ב' דעות אי גמרינן ממצה דכשם שחייב לאכול מצה ה"נ יש חובה לאכול שעור דמחויב מדינא בסוכה דהיינו יותר מכביצה או דילמא לגמרי גמרינן מיניה וסגי בכזית דומיא דמצה.

בשו"ע (סי' תרל"ט ס"ג) מבואר דמדינא נקטינן דסגי בכזית. אמנם, מבואר במ"ב (ס"ק כב) דאם יש לו יותר מכזית יש להחמיר לצאת ידי השיטה דסוברת דבעינן יותר מכביצה בליל ראשון דסוכות. ושוב הביא בשם האחרונים דבעינן שיאכל הכזית בכדי אכילת פרס. אמנם, עיין במטה אפרים (תרכה סע' גב) דצריכים לאכול יתר מכביצה בכדי אכילת פרס.

וראיתי בספר הר המור (במאמרו של הגר"י כהן שליט"א) שדן (לפי המטה אפרים) בהא דקיי"ל בשו"ע (תעה ס"א) דאוכלים ב' כזתים בשעת מוציא מצה אי צריך לאכול תרוייהו בכדי אכילת פרס אחת או דילמא יש שעור של כדי אכילת פרס בנפרד לכל כזית וכזית. וכתב לחלק בין אכילת יתר מכביצה בסוכה דהוי אכילה אחת ושפיר יש סברא לומר דבעינן כולהו בכדי אכילת פרס אחת, בנגוד לב' כזתים במצה דמבואר בפוסקים דצריכים לאכול תרוייהו מפני הספק אי קאי ברכת על אכילת מצה על השלמה או על הפרוסה ולכן לא נחשב ב' הכזתים לאכילה אחת אלא לב' אכילות נפרדות. אמנם, שוב העיר דלפי מה שאנו נוהגים לאכול ב' הכזתים ביחד נמצא דמצה של המוציא בלולה בפיו ביחד עם המצה של אכילת מצה, ואם רק יאכל כזית אחת בתוך כרי אכילת פרס ויאכל השני בתוך כדי אכילת פרס אחרת נמצא דלא אכל ביחד כזית אחת של אכילת

מצה ביחד.

ולכן הציע דאפשר דאם יודע שאינו יכול לאכול ב׳ הכזתים בתוך כדי אכילת פרס אחת, שמא כדאי הוא לאכול מעט מן השלמה בתור המוציא ושאר יאכל מן הפרוסה לחוד בשביל מצות המצה (דהעיקר הוא כהני דסברי דעל אכילת מצה קאי אפרוסה) ונמצא שאוכל כזית מן הפרוסה בתוך כדי אכילת פרס אחת.

מצוות הלל

מבואר בגמ׳ בערכין (דף י) דגומרים את הלל שמונת ימי החג (סוכות) משא״כ בפסח דרק גומרים ההלל ביום ראשון (ובחו״ל ב׳ ימים) ומבאר הגמ׳ דהסבה לחלוק זה הוא דכיון דיו״ט דסוכות חלוקה בקרבנותיה בעי הלל בכל יום משא״כ בפסח דאינה חלוקה בקרבנותיה. והביא מו״ר הרב צבי שכטר שליט״א בשיעוריו דברי הישועות יעקב (סי׳ תצ ס״ק א) דהסביר דאע״פ שמבואר במדרש (הובא בב״י סי׳ תצ) דלא גומרים את הלל בפסח משום דמעשה ידי טובעים בים וכו׳ אפ״ה בעינן נמי טעם של אין חלוקים בקרבנותיהם משום דיש ב׳ מחייבים להלל: א) מחמת יו״ט, ב) מחמת הנס ולכן הגמ׳ בערכין מסבירה, דאין חיוב בשאר ימות הרגל מחמת הרגל כיון דאין חלוקין בקרבנותיהם. אמנם, אכתי נוכל לחייבו בשביעי של פסח מחמת הנס, משו״ה מבאר המדרש דמשום מעשה ידי וכו׳ לא מחייבינן ליה אפילו מחמת הנס.

קריאת התורה ברגלים

מבואר במשנה במגילה (ל:) דפסח קורין פרשת המועדות של תורת כהנים (שור או כשב), וביו״ט הראשון של סוכות קורין פרשת המועדות שבתורת כהנים ובשאר כל ימות החג בקרבנות החג. ומבואר בגמ׳ (לא.) דהאידנא נהוג עלמא למיקרי משך תורא וכו׳. ומבואר ברש״י (ל:) דמה דשייר המשנה (כלומר הקריאה של חול המועד פסח) מבואר בברייתא.

והעיר הגרי״ב זולטי זצ״ל (מאמר במורי׳ שנה ששית גליון ח-ט)

דיש לעיין למה השמיטה המשנה קריאת התורה דחול המועד פסח. ועוד העיר דלפי מנהגינו דקורין משוך תורא למה שינו מקריאת התורה דיום ראשון של פסח מפרשת המועדות למשכו. וחירץ הרב זולטי זצ״ל במאמר הנ״ל דאפשר לומד דמעיקרא לא נתקנה קריאת התורה בחול המועד פסח רק ביום ראשון של החג דומיא דהלל דמחמת דאינו חלוק בקרבנותיו הוי כל היו״ט כחטיבה אחת ולכן יוצא בהלל שלם אחד וה״ה בקה״ת אחת משא״כ בסוכות דהוי חלוק בקרבנותיו הוי כל יום יו״ט בפני עצמו וממילא טעון הלל בפני עצמו וה״ה קריאת התורה בפני עצמה. וכל זה מחמת התקנה דתקן משה לקדות ענינא דיומא. אמנם, אפשר דאח״כ היתה תקנה נוספת מדרבנן לקרא בכל יום של ימי הפסח וכיון דזאת היתה תקנה אחרת לא נכללה במתניתין.

ועל פי יסוד הנ״ל מבאר הרב זולטי זצ״ל את השינוי של היום ראשון מפרשת המועדות למשכו. וענינו הוא דמעיקרא דרק תקנו קריאה אחת מענינא דיומא בפסח בשביל כל היו״ט צריכה קריאה זו להיות מענינא דכל היו״ט כדי לפטור כל היו״ט, ולכן קורין פרשת המועדות דמדברת על כל שבעת הימים. אמנם, כיון דאח״כ תקנו שיהו קורין בכל יום שוב הקריאה ביום ראשון אינה באה לפטור כל היו״ט אלא רק אותו היום בלבד ולכן שינו אותה שתהי׳ יותר מיוחדת ליום הראשון דהיינו עניני קרבן פסח שמופיעים בקריאה דמשכו.

ועיין בדרכי משה (סי׳ תדסג סק״ב) שביאר החילוק בחתימת ההפטרה בין שבת חול המועד סוכות דחותמין מקדש השבת וישראל והזמנים לבין שבת חול המועד פסח דחותם מקדש השבת על פי הנ״ל לענין חלוקין בקרבנותיהם דכל יום דסוכות יו״ט בפני עצמו (ועיין שו״ת יחוה דעת לגר״ע יוסף ח״א ס״ע שמביא המקורות לענין הזה).

מצוות שמחה בזה״ז

איתא בגמ׳ (קט.) תניא ר׳ יהודה בן בתירא אומר בזמן שבית המקדש קיים אין שמחה אלא בבשר שנאמר וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני ד׳ אלקיך ועכשיו שאין בית המקדש קיים אין שמחה אלא ביין. וכן מבואר לדינא בשו״ע (סי׳ תקכט סע׳ א) וז״ל וחייב לבצוע על שתי ככרות ולקבוע כל סעודה על היין וכו׳.

עיין בקובץ תורני מבקשי תורה (ביתר - תשרי תשנ"ד-ח) שהובא חלופי מכתבים בין הגר"ח קניבסקי שליט"א והגרי"ש אלישיב שליט"א בענין שתיית רביעית יין בחול המועד. הגר"ח קניבסקי שליט"א כתב ששמע בשם הגרי"ש אלישיב שליט"א ד"יש חיוב לשתות רביעית יין בכל יום של חול המועד. אמנם, העיר על דבריו מדברי רש"י בעדובין (מ: ד"ה מכל מקום) וז"ל וסתמא דאינשי יומא קמא אית להו כוס אבל בשאר יומי לכו"ע לית להו עכ"ל. ואם ננקוט דבעי שתיית יין בכל יום הרי יש להם כוס. ותירץ הגרי"ש שליט"א וז"ל הגמ' בסוכה דף מז. אומרת שכשם ששבעת ימי החג טעונין קרבן ושיר וברכה ולינה אף שמיני טעון וכו' א"כ בזמן שביהמ"ק קיים קעסקינן ואז עיקר השמחה הוא באכילת בשר שלמים וע"ז קאמר הש"ס כוס כל יומא מי איכא אבל אחרי שחרב הבית שאין שמחה אלא ביין בודאי כל יהודי השומר תו"מ ידאג שיהי' יין כל ימות החג, לקיים המצווה של ושמחת. גם הגמ' בערובין קאי על מה שנאמר בקהלת תן חלק לשבעה וגם לשמונה דקאי על זמן שביהמ"ק קיים עכ"ל. (ועיין בשו"ת מנחת ברוך (סי' עז) דכתב דאפילו לשיטת הר"מ (פ"ו מהל' יו"ט הל' טז) ששאר שמחות הם דאורייתא וא"כ גם בזה"ז הוי דאורייתא, זהו רק בזה"ז, אמנם בזמן הבית אם אדם טהור, בודאי שצדיך לאכול בשר שלמים ואינו יוצא בשאר שמחות. והביא ראי' מדברי עולא (פסחים ע.) שלמים ששחטן בערב יו"ט אינו יוצא בהם משום שמחה ולא אמרינן דלא גרע משאר שמחות דשאר שמחות רק שייך היכא דא"א בקרבן. עיי"ש.)

ושמעתי ממו"ר הגר"צ שכטר שליט"א שבפשטות החיוב לשתות יין בכל יום של המועד הוא רק דין בסוכות כיון דחלוקה בקרבנותיה משא"כ בפסח דאינה חלוקה. והוסיף דאפשר דאלו שאינם מחלקים בין פסח לסוכות (עיין בספר דברי חכמים להגרא"ז גינזבורג שליט"א עמ' קנט דכתב בשם הגאון ר' יעקב קמנצקי זצ"ל דיש להקפיד לשתות יין בכל יום של חול המוער ולא חילק בין פסח לסוכות) סברי דהחיוב בפסח רק מדרבנן.

הרב ברוך חיים סיימאן
ראש ישיבה

בענין כזית במצוות מצה

איתא בר"מ פ"ו מהל' חמץ ומצה ה"א דמצות עשה מן התורה לאכול כזית מצה בליל חמשה עשר שנאמר בערב תאכלו מצות . יש לדון במצוה זו בכמה גווני דיבוארו להלן.

נטילת ידים למצוות מצה

יש ב' דינים שהובאו בשו"ע או"ח בתחלת סי' קנח שמקורם מהרוקח. הדין הראשון הוא שאם אוכל פחות מכביצה נוטל ידיו ואינו מברך. ומבואר בב"י שטעמו של הרוקח הוא דכיון דפחות מכביצה אינו מקבל טומאת אוכלים (עיין בחוס' פסחים דף לג: ד"ה לאימת) אפשר לומר דלא תקנו בכי האי גוונא ליטול ידיו. אמנם, לאירך גיסא, אפשר לומר דסתם תיקנו חכמים ליטול ידים לאכול פח ולא חילקו בין פחות לכביצה ליתר מכביצה. ולכן כתב הרוקח דיטול מספק ולא יברך. וכן מובא להלכה בסי' קנח ס"ב. (ועיין בביאור הגר"א ס"ג ד"ה אם שכתב וז"ל אבל העיקר לדינא דשיעור נט"י בכזית כיון דמקבל טומאה בכ"ש, אלא רלא גזרו כי אם על דבר שצריך ברהמ"ז, שלא גזרו על הפירות ועל הפרפרת אם אינו קובע עליו, אלמא דתלוי בבהמ"ז וכו' עכ"ל. כלומר דשיטת הגר"א הוא דמברך נט"י על כזית כיון דחייב לברך ברמה"ז.)

הדין השני שהובא בריש סי' זה מהרוקח הוא דברי המחבר בסי' קנח סע' ג שכתב וז"ל אם אוכל פחות מכזית יש מי שאומר שא"צ נטילה, עכ"ל. כלומר דאע"פ שכתב המחבר שהאוכל פחות מכביצה נוטל ידיו בלי ברכה הני מילי אם אוכל כזית, אבל אם אוכל פחות מכזית אין צריך נטילה כלל.

המקור לדין זה הוא נמי מהרוקח. וכתב המחצית השקל (קנח ס"ק ד) וז"ל דסעיף זה מקורו מרוקח שהביא הרב"י וזה לשונו ונוטלין ידיהם (בליל פסח אחר סדר ההגרה קודם אכילה) ומברכים על נטילת ידים מפני שצריך לטבול טבול שני במרור (דס"ל כדעת רש"י דלקמן רצריך לברך ענ"י לצורך דבר שטיבולו במשקה) אבל על אכילת מצה שהי' יוצא